

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií
Katedra oboru Občanský sektor

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Spolupráce Policie ČR s nevládními neziskovými
organizacemi v boji proti obchodu se ženami za účelem
sexuálního vykořisťování**

Autor:
Mgr. Jaroslava Hrabětová

Vedoucí práce:
PhDr. Marek Skovajsa, Ph.D.

Praha 2006

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím literatury uvedené v seznamu literatury.“

„Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.“

V Praze dne 26.9.2006

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Markovi Skovajsovi, Ph. D., za odborné a podnětné vedení při sestavování diplomové práce. Děkuji rovněž policistům z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování (Praha, Brno, České Budějovice), z Oblastního ředitelství Služby cizinecké a pohraniční policie (Praha, České Budějovice), z Obvodního oddělení České Budějovice, se kterými jsem vedla rozhovory a kteří mi poskytli cenné, obtížně dostupné materiály k problematice obchodování s lidmi. Můj dík dále patří pracovníkům vybraných nevládních neziskových organizací (La Strada ČR, Sdružení Česká katolická charita, Gender studies, Unie katolických žen) a mezivládní organizace IOM Praha za vstřícnost, čas, materiály a konzultace, které mi věnovali. V neposlední řadě chci poděkovat své rodině za velkou shovívavost, kterou mi po celou dobu tvorby diplomové práce projevovala.

OBSAH

OBSAH	4
Abstrakt	6
Klíčová slova	6
1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA ZKOUMÁNÍ OBCHODU SE ŽENAMI.....	10
2.1. Definice a koncepty.....	10
2.2. Trestněprávní vymezení	11
2.3. Kriminologické hledisko	15
2.4. Organizovaná trestná činnost	18
2.4.1. Globální problém	18
2.4.2. Obchod se ženami v evropském kontextu	20
2.4.3. Situace v České republice	20
3. SPECIFIKA OBCHODU SE ŽENAMI	22
3.1. Násilí páchané na ženách	22
3.2. Porušování lidský práv	26
3.3. Prostituce.....	28
4. ÚLOHA POLICIE ČR V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI.....	31
5. ÚLOHA NNO V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI.....	35
5.1. Vymezení pojmu NNO	35
5.2. Vztah NNO ke státu	36
5.3. Přehled NNO vztahujících se k problematice obchodu se ženami	38
6. SPOLUPRÁCE POLICIE ČR S NNO V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI.....	51
6.1. Rozmanitost spolupráce	51
6.2. Vymezení spolupráce v boji proti obchodu se ženami.....	53
6.3. Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi	54
6.3.1. Historie a podstata Programu.....	55
6.3.2. Průběh Programu	57
6.3.3. Hodnocení Programu	61
6.3.4. Nedostatky Programu	63
6.3.5. Pozitiva Programu	65
6.4. Společné projekty Policie ČR (MV ČR) a NNO	66

6.4.1. Projekty Phare.....	66
6.4.2. Projekt Magdala.....	68
6.5. Semináře, konference, kulaté stoly - přehled	69
6.6. Ostatní společné aktivity Policie ČR a NNO	73
6.7. Společné aktivity MV ČR a NNO.....	74
6.8. Situace v zahraničí	75
7. PRAKTICKÁ DOPORUČENÍ PRO ZLEPŠENÍ SPOLUPRÁCE POLICIE ČR S NNO V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI.....	81
7.1. Pohled Policie ČR	82
7.2. Pohled NNO	83
7.3. Společné problémy.....	86
7.4. Praktická doporučení pro zlepšení spolupráce Policie ČR s NNO ve společném boji proti obchodu se ženami	87
8. ZÁVĚR	90
9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	92
10. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	100
11. PŘÍLOHY	102

O autorovi

Slovník důležitých jmen a pojmů

Rejstřík

Abstrakt

Obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování se považuje za novodobou formu otrokářství a za hrubé porušování základních lidských práv. Je podepřen globalizací, moderními technologiemi a má rozsáhlý vliv na sociální, ekonomickou a organizační situaci současné společnosti. Tato práce se zabývá teoretickými východisky zkoumání obchodu se ženami, popisuje specifika této trestné činnosti, charakterizuje role Policie ČR a NNO v potírání obchodu se ženami, analyzuje a vyhodnocuje spolupráci Policie ČR s NNO v boji proti tomuto nebezpečnému jevu a navrhuje praktická doporučení pro zlepšení činnosti v oblasti spolupráce Policie ČR s NNO ve společném boji proti obchodu se ženami ze účelem sexuálního vykořisťování.

Klíčová slova

- Policie České republiky
- Nevládní neziskové organizace
- Spolupráce
- Obchodování se ženami
- Sexuální vykořisťování
- Prostituce
- Oběť
- Program podpory a ochrany obětí
- Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
- Prevence
- La Strada

1. ÚVOD

Obchod s lidmi, respektive se ženami se považuje za novodobou formu otrokářství a za hrubé porušování základních lidských práv. Existuje více pojetí a definic této trestné činnosti, proto jsem v úvodní kapitole „Teoretická východiska zkoumání obchodu se ženami“ zařadila několik aktuálních pohledů na obchod se ženami. Ve smyslu diplomové práce vymezuji obchod se ženami pouze za účelem sexuálního vykořisťování. Ve druhé kapitole dále zpracovávám trestněprávní východisko a kriminologické hledisko. V současné době, pro kterou je typická globalizace mezinárodních obchodních a finančních sítí, prostupnost hranic, vzájemná závislost a propojenost států, informační dálnice, gigantické transfery lidí, zboží, peněz a multinacionální konsorcia, nabývá obchod se ženami také formy organizovaného zločinu. Z tohoto důvodu nastiňuji problém jak v mezinárodním měřítku, tak v evropském i českém kontextu.

Ve třetí kapitole „Specifika obchodu se ženami“ se zabývám podstatou této trestné činnosti, jakým způsobem jsou porušována lidská práva a jelikož se problematika obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování bezprostředně váže k prostituci, pojednávám i o tomto negativním společenském fenoménu.

Problémům, kterým Policie ČR v oblasti obchodu se ženami čelí, jaká navrhuje možná řešení a opatření, se věnuji v kapitole čtvrté „Úloha Policie ČR v boji proti obchodu se ženami“.

V páté kapitole nazvané „Úloha NNO v boji proti obchodu se ženami“ se snažím vymezit pojem nevládní neziskové organizace, poukázat na vztah NNO ke státu a podat komplexní přehled o organizacích, jejichž činnost a poslání koresponduje s vybranou tématikou.

„Spolupráce Policie ČR s NNO v boji proti obchodu se ženami“ je stěžejní kapitola, ve které zjišťuji a analyzuji podle dostupných informací úroveň spolupráce. Charakterizuji „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“, popisuji projekty, programy a jiné aktivity, kde se Policie ČR a nevládní organizace setkávají, aby společně přispívaly k zamezení nebezpečného jevu, jakým obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování bezesporu je. Pro srovnání uvádím také příklady spolupráce policie s NNO ve vybraných zahraničních zemích.

V závěrečné kapitole „Praktická doporučení pro zlepšení spolupráce Policie ČR s NNO v boji proti obchodu se ženami“ shrnuji možnosti kooperace těchto subjektů –

z pohledu Policie ČR i z pozice nevládních organizací a navrhuji praktická doporučení pro zefektivnění činnosti v oblasti spolupráce.

Ve své diplomové práci si stanovuji tyto cíle: 1. Informovat o teoretických východiscích zkoumání obchodování se ženami a nastínit podstatu trestné činnosti, 2. Charakterizovat úlohu Policie ČR a úlohu NNO v boji proti obchodu se ženami, 3. Zmapovat a analyzovat úroveň spolupráce Policie ČR a NNO v boji proti obchodu se ženami, 4. Vyhodnotit spolupráci a navrhnout praktická doporučení pro zefektivnění činnosti v oblasti spolupráce.

Ze strany představitelů občanského sektoru a v posledních letech stále výrazněji i ze strany představitelů státu zaznává potřeba partnerského vztahu mezi nevládními organizacemi a institucemi státu, jak je běžné v zemích Evropské unie. Spolupráce mezi neziskovým sektorem a státem je v poslední době hodnocena jako kooperativní. Navíc se v poslední době ukazuje silná mobilizační schopnost NNO v reakci na aktuální problém a následný vliv na veřejnou politiku. (Kodadová, 2006) Podle Salamona a Anheiera existují tři fungující modely partnerství mezi NNO a státem: korporativní model, model zájmových skupin a model programové spolupráce. Každý z těchto modelů má své výhody a nevýhody. V korporativním modelu jsou NNO v postavení formálního kooperačního orgánu, se kterým je vláda povinna konzultovat otázky ve všech hlavních společenských oblastech, ale má tendenci konzervovat programovou strukturu občanského sektoru. Model zájmových skupin poskytuje pro jednotlivé NNO cestou lobbyingu významný vliv na výsledky legislativního procesu, avšak vždy jen ad hoc formálně nekodifikovaným způsobem a „...postrádá schopnost generovat a implementovat koherentní strategie rozvoje občanského sektoru nebo jeho částí, a to jak ze strany státu, tak ze strany OOS.“ (Salamon a Anheier citován in Frič, 2006: 178) Model programové spolupráce vyžaduje vytvořit společnou střešní organizaci, jež by vyjednávala cíle a podmínky plnění programu se státem a formou kompromisu se pokouší řešit dilemata předcházejících dvou, ale efektivita tohoto řešení zatím není dostatečně prokázána. (Frič, 2006: 178)

Opírám se zejména o tuzemskou i cizojazyčnou literaturu, články z odborných časopisů a novin, internetové odkazy i monografie z oblasti beletrie. Mnohé informace pocházejí z formálních i neformálních rozhovorů provedených s pracovníky nevládních neziskových organizací, s pracovníky Ministerstva vnitra ČR, s příslušníky Policie ČR a také z osobních zkušeností z policejní praxe. V přílohách uvádím mimo jiné kazuistiky – životní příběhy obchodovaných žen (viz příloha č. 7), fotografickou dokumentaci

z policejních razíí (viz příloha č. 5) a statistické výkazy o případech obchodování se ženami (viz příloha č. 4).

V diplomové práci jsem jako metodologický postup zvolila integrovanou výzkumnou strategii s využitím převážně kvalitativních, ale i kvantitativních technik sběru a interpretace dat. Provedla jsem polostrukturované rozhovory s experty z vybraných nevládních neziskových organizací, státních institucí a s příslušníky vybraných útvarů Policie ČR, neformální rozhovory s prostitutkami a s policisty, analýzy dokumentů, pozorování a sekundární statistické zpracování dat. Musím podotknout, že problematika obchodování se ženami je velice rozsáhlá, a proto není možné postihnout všechny aspekty této trestné činnosti, ani provést úplný výčet nevládních neziskových organizací.

Na závěr chci zdůraznit, že obchod se ženami je projev násilí páchaného na ženách. Násilí se týká nás všech a všichni se musíme snažit o to, aby bylo zastaveno a aby se postiženým ženám a jejich dětem pomohlo. Násilí není možné ničím ospravedlnit. Žádná žena si nezaslouží, aby na ní bylo pácháno násilí.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA ZKOUMÁNÍ OBCHODU SE ŽENAMI

2.1. Definice a koncepty

Existuje mnoho pojetí, definic a konceptů obchodu se ženami, které spadá pod trestný čin obchodování s lidmi. Všeobecně přijímanou definici obchodování s lidmi představuje Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (tzv. Palermský protokol): „Obchodováním s lidmi se rozumí najímání, přepravování, převádění, přechovávání nebo přijímání osob na základě vyhrožování, použití síly či jiných forem nátlaku, pomocí únosu, lži, zneužití moci nebo bezmocnosti osoby, případně poskytování či přijímání finančních prostředků či jiných výhod k získání souhlasu osoby, která má v moci jinou osobu, s úmyslem tuto osobu zneužívat. Zneužíváním se mimo jiné rozumí využívání jiných osob k prostituci či jiným formám sexuálního zneužívání, nucená práce či služby, otroctví či praktiky podobné otroctví, útisk nebo odjímání orgánů.“ (Palermský protokol, 2000)

Významný podíl peněz generovaných obchodováním s lidmi je investován do zajištění otevřenosti systému a snižování rizika odhalení, postihu a sankcí, které by zvýšily rizikovost a snížily výnosnost obchodování. Část výnosu je zřejmě reinvestována do korupce ochrany a regulace na různých stupních fungování státu. Korupce je vážná bezpečnostní hrozba spojená s obchodováním s lidmi, resp. bezpečnostní hrozba pro systém zabezpečení země, systém veřejné správy, systém právní regulace, justice či hospodářský systém a pracovně právní veřejnou správu. Obchodování s lidmi představuje také bezpečnostní riziko z mezinárodního hlediska, a to hrozbu terorismu, která stojí na předpokladu prostupnosti pro nelegální migraci i imigraci a další jevy spjaté s legalizací pobytu a pohybu cizinců. V širším smyslu představuje závažné riziko v narušení ekonomického systému a rovnováhy na trhu práce, deformuje tak nejen cenu práce, ale i některé další podstatné parametry trhu práce. (Potírání, 2006: 7)

Nejčastější strategie a přístupy k obchodování s lidmi jsou: (La Strada, 2004)

- Obchod s lidmi jako problém lidských práv
- Obchod s lidmi jako problém pracovních práv
- Obchod s lidmi jako problém veřejného pořádku
- Obchod s lidmi jako problém (nelegální) migrace

- Obchod s lidmi jako problém (organizované) kriminality
- Obchod s lidmi jako morální problém

V diplomové práci se zaměřuji na obchod se ženami, a to pouze ve smyslu sexuálního vykořisťování, které je chápáno jako nábor, přechovávání, přeprava, poskytnutí nebo získání ženy za účelem jejího využití v sexuálním průmyslu (Ženy a děti představují 98 % z osob nucených k prostituci, což má silně genderově podmíněný profil). Obětí je každá žena, která byla podvodem zlákána, svedena nebo zjednána k prostituci. Toto pojetí zahrnuje také skupiny žen, které zpočátku souhlasily s tím, že budou zapojeny do prostituce, avšak podmínky vzniklé později je postavily do pozice oběti obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, tj. nemají možnost tuto činnost dobrovolně ukončit.

GAATW (Global Alliance Against Trafficking) chápe obchodování se ženami jako veškeré jednání, které zahrnuje nábor, přepravu (ať už přes státní hranice nebo v jejich rámci), koupi, prodej, poskytnutí ubytování nebo převzetí osoby. Takové jednání využívá podvodu a donucování ve formě pohrůžky násilím, zneužití autority nebo zadlužení/dlužního otroctví za účelem přinucení a udržení určité osoby (ať už za úplatu nebo bez ní) v pozici nedobrovolného zotročení (domácího, sexuálního nebo reprodukčního), a to v podmínkách nucené nevolnické práce a v prostředí jiném, než bylo to, ve kterém žila předtím. (GAATW, 2002) Oběti obchodu se ženami se dostávají do situace exploatace a zneužívání. Vysoký nárůst vykořisťujících praktik je provázán s vývojem sexuálního průmyslu v posledních 15 letech, kdy místní sexuální trhy expandovaly a nabyly nových forem. Obchod se ženami často nabývá formy organizovaného zločinu.

Mezinárodní společenství považuje obchod se ženami za novodobou formu otrokářství a za hrubé porušování základních lidských práv žen. Obchodování probíhá v rámci jednoho státu nebo mezi dvěma i více státy a zahrnuje další aspekty jako jsou nucené domácí práce, fingované sňatky, utajované zaměstnávání, fingované adopce a obchodování za účelem žebroty (např. pojetí podle rezoluce OSN týkající se obchodu se ženami, kterou přijalo v roce 1994 Valné shromáždění OSN).

2.2. Trestněprávní vymezení

Trestný čin obchodování s lidmi je upraven trestním právem, v hlavě osmé (Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti), v § 232a trestního zákona. Novela trestního

zákona (z.č. 537/2004 Sb.) s účinností k 22. 10. 2004 nahradila zrušený § 246, který vymezoval obchodování s lidmi pouze za účelem pohlavního styku.

§ 232a

(1) Kdo přiměje, ujedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá osobu mladší osmnácti let, aby jí bylo užito

- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
- b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování,
bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo jiného za použití násilí nebo lstí anebo zneužití jeho omylu, tísně nebo závislosti, přiměje, zjedná, najme, zláká, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá, aby ho bylo užito

- a) k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního obtěžování nebo zneužívání,
- b) k otroctví nebo nevolnictví, nebo
- c) k nuceným pracím nebo k jiným formám vykořisťování.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,
- b) vydá-li takovým činem jiného v nebezpečí těžké újmy na zdraví nebo smrti,
- c) spáchá-li takový čin v úmyslu získat značný prospěch, nebo
- d) spáchá-li takový čin v úmyslu, aby jiného bylo užito k prostituci.

(4) Odnětím svobody na osm až patnáct let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek,
- b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat prospěch velkého rozsahu, nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.
(z.č. 537/2004 Sb. – novelizované znění zákona č. 140/1961 Sb.)

Nová úprava značně rozšířila definici obchodování s lidmi, o jiné formy sexuálního vykořisťování, otroctví, nevolnictví, nucené práce a jiných forem vykořisťování. Významnou změnu přináší nově zavedená skutková podstata podle vzoru Palermského protokolu, která rozlišuje obchodování s lidmi mladšími 18 let (dětmi), které je vždy trestné, a to i když nebylo použito prostředků vyjmenovaných v odst. 2, a obchodování s osobami staršími 18 let, u nichž je možnost trestního postihu vázána na podmínku vyvinutí určité formy nátlaku či existence jiných okolností, které zabrání této osobě svobodně se rozhodovat. Druhá změna se týká zrušení podmínky obchodování osoby přes

státní hranice a zavedení trestnosti vnitrostátního obchodování s lidmi. Také došlo k zařazení odst. 3 a 4 mezi zvláště závažné trestné činy, což je odrazem reflexe nebezpečnosti tohoto jednání pro společnost a uznáním jako jednoho z nejtěžších zásahů do lidské důstojnosti a integrity. Umožnila tak Policii ČR využít některých speciálních vyšetřovacích postupů upravených trestním právem procesním. Označení za zvláště závažný trestný čin je mimo jiné významné i z hlediska omezení možnosti podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody či možnosti dílky uvalení vazby. (MV ČR, *Stanovisko*, 2005) Novela trestního zákona zavedla do českého právního řádu institut eurozatykače, který má svůj základ v rámcovém rozhodnutí Rady Evropské unie o evropském zatýkacím rozkaze a procesu předávání mezi členskými státy a prolamuje mimo jiné i obecnou zásadu zákazu vydávání občanů ČR cizímu státu k trestnímu stíhání či výkonu trestu; navíc prolomuje zásadu oboustranné trestnosti. (MV ČR, *Národní*, 2005) Občan ČR může být na základě evropského zatýkacího rozkazu vydán jinému členskému státu Evropské unie v případě taxativně stanovených jednání, mezi které patří také obchodování s lidmi. (OBP, 2006)

Obchodování s lidmi pro sexuální účely na území České republiky, které není výslovně uvedeno v § 232a trestního zákona, lze trestně stíhat jako trestný čin kuplířství. Jedná se o trestný čin, který je uveden v hlavě páté (Trestné činy hrubě narušující občanské soužití) v § 204 trestního zákona (úplně znění viz příloha č. 2).

K problematice obchodu se ženami se často přidružují další trestné činy, které se odvíjí od konkrétního případu - například omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, zavlčení do ciziny, vydírání, ohrožování mravnosti, pohlavní zneužívání, znásilnění, nedovolené přerušování těhotenství, ublížení na zdraví, nedovolené ozbrojování, šíření toxikomanie apod. a také nejrůznější přestupky podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Organizovaná trestná činnost může být posuzována i jako zločinné spolčení podle § 89 odst. 17 trestního zákona. Podle ustanovení § 163a trestního zákona je trestným založení zločinného spolčení, účast na jeho činnosti nebo jeho podpora. Z hlediska postavení obětí obchodu se ženami – cizinek, je důležitý zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Dalšími relevantními právními předpisy jsou zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a řada dalších.

V této souvislosti je třeba se zmínit o legislativních změnách, které mají přímý dopad na problematiku obchodování s lidmi. Novela zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na

území České republiky navrhuje, aby účast osoby – cizince jako svědka či poškozeného v trestním řízení byla výslovným důvodem pro udělení víza k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území. Také je zde upraveno vydání tzv. povolení k dlouhodobému pobytu za účelem strpění pobytu na území, které uděluje Policie ČR na žádost cizince. Po skončení trestního řízení lze v případech zvláštního zřetele na základě žádosti udělit takové osobě trvalý pobyt z humanitárních důvodů. Při rozhodování o vyhoštění také musí Policie ČR nově zkoumat, zda se na cizince nevztahuje tzv. překážka vycestování, tedy zda by vyhoštění cizince nevedlo k jeho ohrožení na životě, mučení, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení. V souvislosti s novelou přechází odpovědnost za provoz zařízení pro zajištění cizinců z Policie ČR přímo na MV ČR. Správou je pověřena organizační složka nazvaná Správa uprchlických zařízení. (Větrovský, 2005). Další novela zákona o pobytu cizinců se týká vydávání povolení k pobytu občanům třetích zemí, kteří se stali obětmi obchodování a spolupracují s OČTŘ. V souladu se Směrnicí Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 se zavede nový typ dlouhodobého pobytu tzv. dlouhodobý pobyt za účelem ochrany na území České republiky.

Další legislativní změnou bylo přijetí nového zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb., který stanoví, že podmínky pro vydání pracovního povolení pro cizince nemusejí být splněny v případě cizince, který byl zařazen do „Programu ochrany a podpory obětí obchodování s lidmi“. Doposud se nepodařilo prosadit zajištění finanční podpory v rámci systému sociálního zabezpečení.

Na mezinárodním poli došlo také k podstatným aktivitám: již zmiňovaná Směrnice Rady 2004/82/ES, jejíž implementace do národní legislativy členských států se předpokládá do srpna 2006 (u nás provedenou novelou zákona o pobytu cizinců) a dále Rada Evropy zřídila ad hoc Výbor pro boj proti obchodování s lidmi (Committee on Action against Trafficking in Human Beings – CAHTEH), který vytvořil návrh Úmluvy o opatřeních proti obchodování s lidmi orientovanou mimo jiné na prevenci této trestné činnosti, postih zákazníků a odpovědnost právnických osob. Český právní řád nezná pojem odpovědnosti právnických osob, což je překážkou pro ratifikaci Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a dvou jejích protokolů (Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi a Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, po moři a letecky). Evropská komise také vytvořila v roce 2003 Expertní skupinu proti obchodování s lidmi, ve které byli zastoupení odborníci z NNO, OČTŘ, státních úřadů, výzkumných a vědeckých institucí. Tato skupina dokončila

v prosinci 2004 zprávu pojednávající o tom, jak posílit postup Evropské unie proti obchodu s lidmi.

2.3. Kriminologické hledisko

Dnešní otrokářství je výplodem jednak chamtivosti a zvrácenosti a jednak nesmírné chudoby. „Přestože otrokářství bylo zrušeno před více než sto padesáti lety a na jeho potlačení bylo vydáno na tři sta mezinárodních dohod, přežívá i nadále jako endemické zlo.“(Thomas, 1998: 278)

Jednotlivé faktory podílející se na obchodu se ženami:

- **Feminizace chudoby** podpořila vyhledávání jakékoli práce. Ženy z postkomunistických zemí střední a východní Evropy migrují do ekonomicky vyspělejších zemí západní a severní Evropy. V zahraničí jsou pokládány za levné pracovní síly; člověk je brán jako zboží.
- **Feminizace migrace** – nárůst rozhodnutí o migraci, učiněných ženami samostatně, má různé důvody. Přinejmenším v zemích původu, pro které je obchod se ženami typický, platí, že zodpovědnost žen za ekonomické přežití jejich rodin celkově vzrůstá.
- **Velké sociální rozdíly**, bída a nezaměstnanost v zemi původu.
- **Poptávka** – obchod se ženami by neexistoval, kdyby se tímto způsobem nedaly vydělat peníze.
- **Rozvoj sexuální turistiky** – se změnou politického režimu v roce 1989 došlo s otevřením státních hranic k velkému rozmachu sexuálního průmyslu. Česká republika se stala ideálním místem pro rozvoj sexuálních služeb, souvisejícím s poptávkou po levném sexu z vyspělejších států a zároveň vznikl prostor pro migraci žen přijíždějícími za práci, které se následně stanou oběťmi obchodu se ženami a nucené prostitute.
- **Liberalizace zákonů**, které umožňují mezinárodní cestování jak do České republiky ze zahraničí, tak z České republiky do jiných států, zejména států EU; zavedení ekonomiky volného trhu, a z toho plynoucí nezaměstnanost. Ženy jsou první na řadě, pokud jde o ztrátu zaměstnání, zejména na venkově.
- **Násilí v rodinách spolu s alkoholismem rodičů** může být dalším faktorem, proč dívky utíkají z domova a upínají se na nový život v zahraničí. Dívku také někdy prodá vlastní rodina.

- **Vysoká míra tolerance ke strukturálnímu násilí na ženách** – problematika násilí páchaného na ženách v České republice začala být řešena teprve nedávno.
- **Obecná tendence k nižšímu ohodnocení žen v pracovním procesu** – rozdíly v platovém ohodnocení mužů a žen, znevýhodňování žen na pracovním trhu je dalším faktorem, který ovlivňuje situaci obchodu se ženami
- **Pokleslá morálka a nedůvěra v právní systém** – korupce a prostupnost systému vůči nelegálním aktivitám a motivům, jsou dvě hlavní bezpečnostní rizika obsažená v obchodu se ženami. Korupční skandály a trestná činnosti politiků, soudců, státních zástupců, úředníků státní správy a jejich nedostatečné potrestání, enormně dlouhá doba trestního řízení přispívají k pocitu nespravedlnosti a bezmocnosti jedince vůči právnímu systému.
- **Přílišná orientace na principy tržního chování** – s pádem „železné opony“ se v České republice transformovala ekonomika. Obchod se ženami je jednou z nejvýnosnějších forem organizovaného zločinu, který funguje právě na principu tržního hospodářství.
- **Nízká prestiž policie** – přetrvávající nedůvěra plynoucí ze zkušeností z komunistického režimu společně s novodobými korupčními aférami a trestnou činností policistů, často napojenými do struktur organizovaného zločinu, nevytváří optimální klima pro adekvátní vztah občanů k Policii ČR.

Téměř polovinu migrujících osob na celém světě tvoří v současné době ženy. Ženy mají omezenou možnost získat práci ve formálních pracovních sektorech, jak ve své vlasti, tak v cílových zemích. Ženy na celém světě jsou do značné míry závislé na práci v neformálních a neregulovaných pracovních sektorech. Migrační vzorce odráží rozdělení práce – ženy jsou tak nuceny použít služeb pochybných organizací a zprostředkovatelů. To přivádí migrující ženy do extrémně zranitelné pozice, kdy jsou vystaveny zneužití například kuplíři. (La Strada, 1998: 63-64) Ženy, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách (např. Romky), jsou výrazněji ohroženy obchodem se ženami. V těchto oblastech se prohlubuje chudoba, beznaděj, zvyšuje se počet závislých na drogách, alkoholu či automatech. Proces sociálního vylučování omezuje přístup ke vzdělání; motivace ke změnám je po opakovaném neúspěchu při hledání práce minimální a celkově možnost získat informace je obtížnější. Zvětšuje se propast mezi nimi a okolním světem. Romští poradci, terénní sociální pracovníci, pracovníci sociálních odborů se shodují, že

nucená prostituce a násilí je pro toto prostředí typické. Problémový je kraj ústecký, ostravský. Romky o tom veřejně nemluví, o pomoc nežádají, natož aby šly na policii. Proč? Mají strach ze svých pasáků, z reakce rodiny, příbuzných, okolí, ale zároveň se domnívají, že tato práce je jedinou jistotou v jejich životě.

Počet případů obchodu se ženami

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) odhaduje, že na celém světě se každoročně stane obětmi obchodování s lidmi 700 tisíc až 2 milióny žen a dětí, přičemž 300 až 500 tisíc žen a dětí je každoročně obchodováno v rámci Evropy a do Evropy. (*Usnesení*, 2003) V Bělorusku se obchod se ženami podle statistik OSN týká až 20 tisíc žen, které odjíždí do ciziny nelegálně pracovat a podle prognóz bude počet vzrůstat. (*Stále*, 2003) US State Department odhaduje, že do USA je ročně obchodováno 50 tisíc až 100 tisíc žen a dětí. Odhadem 500 tisíc žen je podle Rady Evropy ročně obchodováno z celého světa do západní Evropy. OSN uvádí, že v celé Indii je v jakýkoli moment 2.3 miliónu žen a dívek předmětem obchodování v sexuálním průmyslu. Přibližně 40 % z nich je mladší 18 let. (Skřivánková, 2004)

V České republice se pasáctvím, kuplířstvím, únosy a obchodem se ženami živí ze 70 % příslušníků romského etnika, buď jako jednotlivci, nebo celé rodinné klany. (Trávníčková, 1995) Za posledních osm let obvinili z trestného činu obchodování s lidmi 202 osob; většinou to byli občané České republiky. Česká republika se opakovaně nachází v policejních záznamech jako země původu obětí obchodu se ženami, které končí ve Španělsku. V roce 1999 představovaly Češky početnou skupinu evropských obětí - 51 osob z celkového počtu 865 osob - obětí sexuálního vykořisťování (vyšší počet pocházel pouze z Ruska a Ukrajiny). (Macháčková, 2002: 8) Češky, Polky, Rusky či Ukrajinky jsou na trhu přitažlivější, protože většinou ovládají alespoň jeden cizí jazyk a také jsou obecně vzdělanější než ženy z rozvojových států. Výzkumy odborníků ukazují, že pouze malá část (max. 10-30%) z celkového objemu obchodovaných osob přijde do kontaktu s policií či s pomáhající organizací. Známé případy jsou tak jen špičkou ledovce. (Skřivánková, 2004)

O počtu případů obchodu se ženami v České republice neexistují žádné spolehlivé záznamy, proto jsou předkládané údaje pouze orientační. Kriminální statistiky navíc nejsou přímo srovnatelné se statistikou vedenou resortem Ministerstva spravedlnosti ČR, který je gestorem statistiky státních zastupitelství a soudů. Důvodem je zejména časový odstup, někdy i víceletý, mezi ukončením konkrétní trestní věci v jednotlivých fázích trestního řízení. Policejní statistika jednotlivé případy zachytí na počátku trestního řízení, kdežto

soudní až na jeho konci. Dalším důvodem je skutečnost, že v kriminálních statistikách jsou evidovány trestné činy i s neznámým pachatelem. Velké případy organizovaného obchodování se ženami jsou dlouhodobě rozpracované – často rok až rok a půl. Za tuto dobu mají specializované útvary zdokumentovanou celou síť těch, kteří se na organizaci podílejí. Jak již bylo řečeno, hlavní důraz se klade na pachatele a oběť slouží jako prostředek – nástroj k dopadení pachatele. Průměrná délka soudního řízení od nápadu trestné činnosti do dne nabytí právní moci u trestných činů podle § 246 trestního zákona v roce 2004 byla 1556 dní. Průměrná délka pro ostatní trestné činy byla 275 dní, což svědčí o mimořádné náročnosti a složitosti vyšetřování této trestní činnosti. (MV ČR, *Národní*, 2005: 12) Velkým problémem je fakt, že informace o českých občankách, které se staly oběťmi obchodu se ženami v zahraničí, prakticky nejsou k dispozici.

Zisky

Podle různých zdrojů se zisky z obchodu se ženami pohybují mezi 10 až 50 miliardami dolarů ročně. V roce 1990 mohl dosáhnout celkový zisk ze sexuálního otroctví až milionu dolarů za každou hodinu. (Thomas, 1998) Podle zprávy CIA z roku 1999 se v Evropě zisky každoročně pohybují v rozmezí mezi 7 až 12 miliardami dolarů, přičemž cena za jednu ženu je 1250 – 1500 eur a cena služeb se pohybuje kolem 250 – 300 eur za hodinu. (*Usnesení*, 2003) V České republice se taxy za prodej prostitutky pohybují obvykle v rozmezí mezi 10 až 30 tisíci korunami. V případě prodeje pasákoví do zahraničí to bývá okolo 2 až 3 tisíc eur. (Nožina, *Kuplíři*, 2003) Podle zprávy Evropské unie o organizovaném zločinu z roku 2004, obchodování s lidmi celosvětově přináší zisky přibližně od 8.5 do 12 miliard eur každý rok. (ICMPD, *Background*, 2005: 1)

2.4. Organizovaná trestná činnost

2.4.1. Globální problém

Obchod s lidmi, respektive se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, nabývá stále častěji formy organizované trestné činnosti. Organizovaný zločin je nezákonná závažná trestná činnost více než dvou osob, konaná systematicky po delší dobu, zaměřená na získání finančního prospěchu a využívající k tomu násilně získaného vlivu v prostředcích obchodu, průmyslu, médií, politických a soudních kruhů. Mezi další znaky lze uvést napojení organizace na procesy praní peněz a určitou formu kázně a kontroly uvnitř organizace. (Nožina, 2003) Organizovaný zločin má vedle maximálních zisků zájem

i na jejich následné legalizaci a pronikání do společenských struktur. V současné době dochází ke globalizaci organizované kriminality, která je podmíněna globalizací mezinárodních obchodních a finančních sítí, prostupností hranic, vzájemnou závislostí a propojeností států a národů a zejména jejich ekonomik. Informační dálnice, gigantické transfery lidí, zboží, peněz jsou pro tuto dobu charakteristické, stejně jako skutečnost, že světovou ekonomiku ovládají multinacionální konsorcia. (Policie ČR, 2005)

Příčinami organizovaného zločinu jsou hodnotová a normativní diskontinuita v konvenční společnosti, slabá společnost a při prosazování práva slabý stát. Organizovaný zločin funguje na principu klasického tržního hospodářství, je schopen absorbovat všechny vymoženosti moderních technologií a organizačních principů, neuznává žádné omezující zábrany. Normální občané jsou ohroženi korumpujícími nabídkami organizovaného zločinu na okamžitý egoistický zisk. To může vést k symbióze zločineckého prostředí s hospodářskými a sociálními strukturami, z nichž se rekrutují elity. Podle některých názorů souvisí vývoj organizovaného zločinu s vývojem sociálně ekonomického systému jako takového tím, jak se prohlubuje propast mezi bohatými a chudými zeměmi, dále narůstají migrační tlaky. Liberalizace oběhu peněz, nové technologie platebního styku, bankovní tajemství, daňové ráje – to vše vytváří předpoklady pro praní peněz, které je jedním ze základních opor organizovaného zločinu. (Nožina, 2003)

Na následujícím příkladu chci ilustrovat rozsah, hrůznost a propojenost obchodu se ženami s dalšími velmi závažnými trestnými činy: „Snuff movie“ představuje sexuálně motivovanou vraždu, zachycenou na film bez zvláštních efektů. Obětí bývá osoba, která netuší, za jakým účelem je scéna filmována. Oběťmi jsou většinou dívky a ženy, často i děti. Vražda je plánována dopředu a je součástí produkce – není náhodná ani předstíraná. Nedílnou součástí před smrtí je sexuální, fyzické a psychické mučení a týrání. Na jednom snímku byla dívka sexuálně zneužita, poté ji „režisér“ elektrickou pilou odřízl prsty, ruce a chodidla a nakonec ji vykuchal. Ženy, které se natáčení zúčastní ve „vedlejší“ roli, bývají zabity po filmování nebo jsou použity na další vražednou inscenaci. Tyto videokazety se půjčují za sedm set padesát dolarů a prodávají až za deset tisíc dolarů. Vyrábí se v Asii, Latinské Americe, ale i v kalifornské poušti a jsou pašovány zejména do bohatých zemí (žádosti o snuff movies přicházejí většinou ze Spojených států). Mezinárodní charakter sexuálního vykořisťování žen dokládá také situace v Íránu, kde je posvátné učení využíváno k maskování nové formy sexuálního zneužívání nazvaného sigheh. Z islámského písma svatého je vyňata pouze část, podle níž je vytvořena kategorie

„dočasného“ sňatku, který umožňuje mužům mít libovolný počet žen, což v podstatě není nic jiného než prostituce, která je posvěcována samotnými mulláhy. (Thomas, 1998)

2.4.2. Obchod se ženami v evropském kontextu

V Evropě má organizovaný zločin bohužel silné postavení, rozmáhá se zejména obchod s drogami, obchod s lidmi, podvody, legalizace nezákonných zisků, obchod se zbraněmi, pašování alkoholu a tabáku. Velmi rozšířená je organizovaná ilegální imigrace do zemí Evropské unie. (viz příloha č. 1) Do organizovaného zločinu jsou ve státech Evropské unie zapojeny skupiny pocházející z území bývalého Sovětského svazu, které se mimo jiné specializují na obchod s lidmi; dále skupiny albánské, turecké, kolumbijské, nigerské a severoafrické. Zavedení vízové povinnosti pro některé státy bývalého Sovětského svazu v roce 2001 mělo za následek organizování nelegální migrace a obchodu s lidmi. Migrantky bývají dopravovány do nočních podniků a posléze nuceny k prostituci; jako výhodné zboží jsou dále prodávány do třetích zemí, např. do Itálie, Německa, Nizozemska.

2.4.3. Situace v České republice

Česká republika je představiteli mezinárodního organizovaného zločinu považována za „bezpečnou zemi“, kde je možné se usídlit, beztrestně provádět kriminální činnost a legalizovat výnosy z trestné činnosti. „Oceňují“ snadno splnitelné požadavky na uznání legálního pobytu, snadnost užívání azylového práva, jednoduchost, s jakou lze založit krycí firmy, prakticky beztrestně propírat špinavé peníze, nízké životní náklady, nízkou efektivitu činnosti bezpečnostních složek, relativně nízké tresty a také vysokou pravděpodobnost, že uchrání nezákonně získaný majetek před propadnutím. (Policie ČR, 2005)

Česká republika byla původně hlavně náborovou zemí, ale pod vlivem národního a mezinárodního vývoje se rychle stala zemí tranzitní a dokonce i cílovou. V České republice (a ostatních zemích bývalého socialistického bloku) po roce 1989 došlo k otevření hranic a přechodu k tržnímu hospodářství, což mělo za důsledek značnou společenskou turbulenci. Vytvořily se tak relativně vhodné podmínky pro organizovaný zločin, kterému pomohly i mezery v legislativě, neprůhledná privatizace a jeho podceňování ze strany vlády. Vzhledem k výhodné geografické poloze, dezorientované policii, nezkušenostem s vyšetřováním organizované trestné činnosti, slabě organizovanému podsvětí atd., byl nástup organizovaného zločinu rychlý a efektivní.

Vysoký stupeň organizovanosti na našem území vykazují skupiny z Itálie, bývalého Sovětského svazu, bývalé Jugoslávie a také v menší míře skupiny z Bulharska, Polska, Rumunska, Turecka, Albánie, Řecka, arabských států, Vietnamu. Po uchycení a stabilizaci v kriminálním podsvětí organizace tendují k pronikání do administrativních struktur státu. (Nožina, 2003) Zejména postsovětský organizovaný zločin představuje vážnou bezpečnostní hrozbu. Občané bývalé Jugoslávie při obchodu se ženami využívají své dobré znalosti prostředí a kontakty v českém podsvětí. V České republice pracují často jako verbíři prostitutek pro italské kriminální organizace. Ženám slibují práci hostesek a modelek v Itálii. Zakládají zde fiktivní obchodní firmy, přes které zařizují pozvání do Čech pro další „společníky“. (Nožina, 2003) Čeští občané zajišťují především tzv. servis – znalost prostředí a zákonů, kontakty apod.

Pachatelé z organizovaných zločineckých struktur se snaží veškeré zisky pocházející z této trestné činnosti převést do legálních forem podnikání (praní špinavých peněz) a následně se etablovat a legalizovat své postavení, což znamená značné bezpečnostní riziko pro demokratickou společnost obecně. Dalšími alarmujícími společenskými hrozbami, které z obchodování s lidmi vyplývají, je zejména destabilizace demografické situace a pracovního trhu ve zdrojových zemích, kde dochází k nenapravitelným ztrátám lidských zdrojů, ohrožení veřejného zdraví a rozpadu společenských vazeb.

Česká republika je však pozitivně hodnocena na mezinárodním poli, např. ve Zprávě o obchodování s lidmi Ministerstva zahraničí USA. (MV ČR, *Zpráva*, 2004) Tyto obsáhlé zprávy jsou americkým Úřadem pro monitoring a potírání obchodování vydávány každoročně, a kriticky hodnotí stav a vývoj v oblasti této trestné činnosti v cca 150 zemích světa a člení tyto státy podle jejich snah o řešení problému obchodování s lidmi do čtyř kategorií. Česká republika byla v roce 2005 již potřetí zařazena do první kategorie, tedy do kategorie zemí, které „zcela naplňují minimální standardy pro boj proti obchodování s lidmi“ (v této skupině je kromě ČR ještě 24 států, např. Francie, Dánsko, Itálie, Kanada, Německo, Rakousko, Nizozemsko, atd.) (MV ČR, *Boj*, 2005) Některá z opatření ČR byla dokonce zařazena do kapitoly „International Best Practices“, tedy do těch aktivit jednotlivých zemí, která jsou dávana za příklad ostatním zemím. Konkrétně se jedná o zřízení specializovaných webových stránek na policejním intranetu, které jsou na obchod s lidmi zaměřeny a kde jsou policistům přístupné veškeré informace, včetně aktuálních trendů nebo návodů k identifikaci obětí obchodu s lidmi. Ve zprávě bylo dále uvedeno, že ženy romského původu jsou nejrizikovější skupinou obětí vnitrostátního obchodování s lidmi a téměř vždy jsou prodávány osobou v příbuzenském či blízkém vztahu. V roce

2004 Česká republika vyšetřovala několik případů obchodování s lidmi s Německem, Slovenskem, Rakouskem, Polskem a Ukrajinou. (MV ČR, *Zpráva*, 2004). Podle zprávy by Česká republika měla zvýšit počet pachatelů odsouzených za obchod s lidmi a také ukládat pachatelům vyšší tresty. Pozitivně jsou hodnoceny také změny legislativy, ať už trestní nebo sociální (zajišťující pomoc obětem), „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“, při kterém MV ČR úzce spolupracuje s nevládními organizacemi a který se jeví jako velmi účinný nejen při ochraně lidských práv obětí, ale i pro trestní řízení proti pachatelům, řadu preventivních a osvětových aktivit zaměřených na skupiny obyvatel ohrožených obchodem (např. mladé ženy) a na širokou veřejnost i systematické vzdělávání státních zaměstnanců (policistů, státních zástupců apod.).

3. SPECIFIKA OBCHODU SE ŽENAMI

3.1. Násilí páchané na ženách

Násilí páchané na ženách je jakýkoliv čin genderově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo psychickou újmu nebo utrpení žen, hrozbu takovému násilím, zavraždění nebo úmyslné omezování svobody, a to ve veřejném i soukromém životě bez ohledu na výšku příjmu, společenskou vrstvu a kulturní příslušnost. (*Feministická*, 2004)

Ženy jsou považovány za sexuální objekty a lidské zboží, které si lze objednat i koupit přes katalog. V mezinárodních reklamách jsou asijské ženy popisovány jako oddané, přizpůsobivé a nenáročné; brazilské ženy jako svůdné i jemné; polské ženy jsou doporučovány jako užitečné pro praktické využití, zejména v hospodářství a české jako oddané. Základními rysy obchodu se ženami jsou moc, podvod a zneužití. Moc může mít nejrůznější podoby – násilí nebo pohrůžku násilím, oklamání ohledně povahy práce a pracovních podmínek a zneužití moci například odebráním pasů. Bez ohledu na nedostatek informací důvěřují dívky různým firmám, novinovým inzerátům, sňatkovým slibům, nabídkám pracovat jako tanečnice nebo v barech, koncertovat s ženskými soubory, vychovávat v zahraničních rodinách děti, sklízet úrodu atd.

Obchod se ženami často probíhá dvěma formami:

1. formální cesta - přes agenturu, obchodní společnost či zprostředkovatele žena podepíše pracovní smlouvu a zbytek jí zařídí agentura (vízum, pracovní povolení); smlouva je často nesrozumitelná, podezřelá, nicméně pro dívku představuje pocit jistoty a bezpečnosti

2. neformální cesta - žena přijímá pracovní nabídku od známé osoby bez podepsání smlouvy; tato forma je založena na důvěře, resp. na zneužití důvěry blízké či známé osoby

Formální i neformální cesta má posléze stejný průběh, jehož podstatou je psychologické zneužívání v podobě vydírání, nadávek, manipulace, ponižování, urážek, vyhrožování apod., fyzické násilí, omezování pohybu a izolace (zákaz sociálních kontaktů, nemožnost kontaktovat rodinu, přátele), sexuální zneužívání a řada dalších praktik. Často je ženám vsugerováno, že svému „zaměstnavateli“ dluží ohromnou částku peněz – za ubytování, stravování, zprostředkování cesty. Existují případy, kdy jsou ženy prodány několikrát, a tak putují z klubu do klubu. Dalším donucovacím prostředkem je vydírání. Obchodníci vědí, odkud ženy pochází, znají rodinnou situaci, což jim dává možnost manipulace. Vyhrožují, že ublíží jejich dětem, mladším sourozencům nebo rodičům. Klasickým způsobem vydírání je hrozba, že když žena nebude spolupracovat, tak ukážou její erotické fotky v rodné vesnici a všude rozhlásí, že dělá prostitutku.

Některým dívkám pomůže jejich zákazník, což se jim často vymstí, pokud dotýčný zákazník informuje majitele. Pokusy o útěk se krutě trestají – ženy jsou pro výstrahu mučeny, aby se již o totéž znovu nepokusily. Alkohol a drogy jim pomáhají snést nedobrovolné poskytování sexuálních služeb. Nejčastější variantou cesty ven bývá policejní zátah.

Obchod se ženami je prováděn jak příležitostnými překupníky, tak organizovanou zločineckou sítí.

Charakteristický průběh trestného činu obchodu se ženami

(Policie ČR, *Typologie*, 2004)

1. Sjednání kontaktu v cizině
2. Získání vhodného objektu
3. Transport
4. Příprava objektu na výkon činnosti
5. Organizování samotného průběhu prostituce
6. Ukončení činnosti

Typologie a profil obětí obchodování se ženami

V praxi existují tři hlavní typy obchodování se ženami za účelem jejich sexuálního vykořisťování:

1. Obchodování s cizinkami do České republiky
2. Obchodování s českými občankami do zahraničí
3. Obchodování s oběma skupinami na území České republiky

1. Profil cizinek – obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování do České republiky

- Ekonomické migrantky – z Ukrajiny, Ruska, Moldavska, Litvy, Slovenska, Rumunska, Bulharska, Vietnamu nebo Číny. Pro mnohé z nich je velice obtížné opatřit si samostatně cestovní doklady, víza, pracovní povolení a ubytování v ČR, proto v 90. letech 20. století začaly ve zdrojových zemích vznikat zprostředkovatelské sítě nabízející práci v zahraničí. Ženy zaplatí nemalé částky, odevzdají cestovní doklady a vlastně ani neví, jaké zaměstnání v zahraničí a v jakém místě budou zastávat. Zprostředkovatel jim vyřizuje dopravu do cílové země; k tomu zneužívají kontakty na konzulárních úřadech, které ženám vystavují cestovní pasy hromadně, bez osobního vyzvednutí. Jednou z metod je zneužívání tzv. „pojištění na cestu do zahraničí“ v zemích bývalého Sovětského svazu. (Policie ČR, *Typologie: 2*)
- Ilegální migrantky tranzitující v České republice při své cestě do západní Evropy – jedná se o ženy, které zaplatí za převoz do některé ze zemí západní Evropy (nejméně 130 USD), kde chtějí požádat o azyl nebo pracovat. Převaděči jim často namluví, že jsou již v Německu a zanechají je v ČR. Ženy jsou většinou ve velmi špatném fyzickém i psychickém stavu, a stávají se snadnou kořistí obchodníků s lidmi.
- Žadatelky o azyl v České republice – existují opodstatněné domněnky, že mezi žadatelkami o azyl se vyskytují oběti obchodování se ženami. Žadatelky o azyl jsou ubytovány v pobytových střediscích; mají možnost odchodu do tzv. „privátu“, kde vyčkávají na výsledek azylového řízení. V privátech i pobytových střediscích jsou často kontaktovány osobami z kriminálního prostředí, které je odvázejí do erotických klubů za účelem vykonávání prostituce. O tyto ženy se zajímají také zahraniční sexuální turisté, kteří si pro ně přijíždějí až před pobytové středisko. (Policie ČR, *Typologie: 3*). „Program podpory a ochrany obětí“ si mimo jiné klade za cíl eliminovat zneužívání azylové procedury.

2. Profil českých obětí obchodovaných do zahraničí

Nejpočetnější skupinu tvoří ženy ve věku od 18 do 22 let s nižším vzděláním. Rizikovou skupinou jsou dívky žijící v dětských domovech, které se po dovršení 18-ti let nemají na koho obrátit. Tyto dívky nejsou připraveny na reálný život, chybí jim základní sociální a jiné dovednosti. Překupníci mají dokonce dětské domovy vyhlídnuté a čekají na

dívky přímo tam. Romské ženy jsou vysoce rizikovou skupinou pro obchod s lidmi. V jejich komunitě panuje nezaměstnanost, také odlišný postoj k ženským právům vyplývající z dominantního postavení muže v rodině. Romky bývají obchodovány svými příbuznými nebo známými z romské komunity. Obvykle jsou nesamostatné a závislé na překupnicích a dobrovolně se do původní komunity vrací. Důležitým faktorem je i skutečnost, že romské ženy jsou pro mnohé klienty velmi exotické a je po nich velká poptávka. (Policie ČR, 2005)

Osobnost obchodníka se ženami

Pachatelé, kteří se dopouští organizované trestné činnosti, jsou nezřídka vzdělaní a speciálně školeni. Kriminologické studie ukazují, že tito zločinci se odlišují od jiných typů pachatelů. Kaiser je řadí mezi tzv. intenzivní pachatele (jedná se o pachatele sériových trestných činů nebo pachatele více druhů trestných činů) (Protivínský, 2006), Kerner hovoří o profesionálním zločinci, který je zcela novým typem, odlišným od tradičního obrazu „zločince z povolání“ nebo „nebezpečného zločince ze zvyku“. Profesionální zločinec se vyznačuje vysokou odborností, mobilitou, flexibilitou, schopností inovace a modernizace. Je integrován do společnosti, požívá často uznávaný status a netrpí finanční nouzí. Vystupováním, chováním se podobá typu „pachatele s bílým límečkem“. (Nožina, 2003: 403-404) Obchodníci znají přesně momentální situaci žen, jejich možnosti a dokážou to patřičně využít, respektive zneužít. V současné době pachatelé používají častěji formu donucování tzv. „soft exploitation“, tedy nejrůznější způsoby vydírání a výhrůžek.

Zvyšuje se podíl pachatelů vietnamské a čínské národnosti, nejnovějším trendem jsou oběti pocházející z Afriky (např. Nigérie, Kongo). Na vnitrostátním obchodu s lidmi se významně podílejí občané České a Slovenské republiky romské národnosti. (OBP, 2006)

Skupina zabývající se obchodováním se ženami bývá vícečetnější, většinou pět až deset osob.). Típař a náborář je často sloučen a realizaci přebírají různé agentury a firmy nabízející dívkám a ženám atraktivní práci v zahraničí. Odlišnou funkci má kuplíř, který musí mít osobní kontakty na kupce v zahraničí nebo dívku prodává osobě, která tyto kontakty má. Prodejce shání od kuplířů nebo přímo od náborářů dívky k provozování prostituce a prodává je do zahraničí. Kupec, většinou cizí státní příslušník, je často majitel zábavného podniku či hotelu. Do trestné činnosti je často zapojena i osoba, která falšuje

doklady. Podle odhadů se na trestných činech kuplířství a obchodu se ženami podílí asi z 15 – 30 % osoby bez předchozí kriminální kariéry. 60 % těchto skupin je tvořeno českými občany, asi 15 – 20 % skupin se skládá jen z pachatelů s cizí státní příslušností a 15 –30 % se na kriminalitě podílejí smíšené skupiny. Na uvedené trestné činnosti se jako pachatelé podílejí z 25 % Češi, 5 % Slováci, 48 % Romové, 13 % Němci a 9 % občané bývalé Jugoslávie, Rusové, Ukrajinci, Italové a Řekové. (Trávníčková, 1995)

3.2. Porušování lidský práv

Lidská práva jsou základními a přirozenými právy člověka jako lidské bytosti, na která má právo každý muž a žena. Ústava České republiky ve čl. 10 uvádí, že „ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem“. (zákon č. 1/1993 Sb.) Lidská práva jsou také předmětem článků Listiny základních práv a svobod, (zákon č. 2/1993 Sb.) jež byla v roce 1992 vyhlášena jako součást ústavního pořádku České republiky. Listina základní práv a svobod například zakotvuje, že nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení (čl. 7), že nikdo nesmí být poroben nuceným pracím nebo službám (čl. 9) atd.

„Porušování lidských právn je do značné míry předpokladem či součástí obchodního profitu, je součástí obchodního plánu a prostředí. Přesto porušování lidských právn vnímáme především jako důsledek trestné činnosti, který zpětně přispívá k jejímu nárůstu. Potlačení trestné činnosti se zmenší prostor pro porušování lidských právn. Potírání trestné činnosti proto považujeme za primární předmět bezpečnostní politiky a optimalizačních návrhů. Účinná bezpečnostní politika zúží prostor pro porušování lidských právn a profitování na tomto jevu.“ (*Potírání*, 2006: 3)

Základem univerzality lidských právn je princip rovnocenné hodnoty a důstojnosti každého jednotlivce, ať žije kdekoli na světě. Většina zemí je členy Organizace spojených národů, která ukotvila základní lidská práva v Chartě Spojených národů a detailněji rozpracovala ve Všeobecné deklaraci lidských právn přijaté v roce 1948. Na obchodování se ženami se přestalo nahlížet jako na násilí proti ženám a začalo být chápáno jako hrubé porušení lidských právn. Mezinárodní ochrana lidských právn je ustanovena v Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1979 (viz příloha č. 3), ve článku 6: „Státy, smluvní strany, přijmou veškerá opatření, včetně legislativních,

k potlačení a odstranění všech forem obchodu se ženami, vykořisťování a prostituce žen.“ (GAATW, 2002: 19) Pekingská platforma pro akci na 4. Světové konferenci o ženské otázce konané v roce 1995 v Pekingu v strategickém cíli D.3 stanovuje: „Odstranit obchod se ženami a pomáhat obětem násilí v obchodu se ženami a prostituci. Vlády budou vyzvány ... , aby přijaly přiměřené kroky vedoucí k jeho odstranění. ... Zmiňované kroky, včetně posílení existující legislativy, musí vést ke zlepšení ochrany práv žen a dívek a k zefektivnění trestního postihu pachatelů.“ (GAATW, 2002: 19) Mezi další významné mezinárodní lidsko-právní dokumenty, které obchod se ženami porušuje, patří například Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, Mezinárodní úmluva o občanských a politických právech z roku 1966.

Při obchodu se ženami jsou ženám upírána práva na život, svobodu a osobní bezpečnost, na volnost pohybu, na lidskou důstojnost na svobodné rozhodování, na ochranu zdraví, na informace, na reprodukci atd. Oběti jsou vystaveny fyzickému, sexuálnímu a psychickému násilí, špatným životním podmínkám – absenci zdravotnické péče (pohlavní nemoci, AIDS, nucený potrat, nucené užívání alkoholu a omamných látek), nepřijatelným pracovním podmínkám (porušení dohody, neplacená práce, přepracovanost), agresi proti kulturním a náboženským normám a zvykům. Ve většině případů jsou jim zabaveny cestovní a osobní doklady. Lidská práva žen jsou porušována také v průběhu vyšetřování, v soudním procesu, po vysvobození, a to často ze strany orgánů činných v trestním řízení. Oběti obchodu se ženami bývají hodnoceny podle rasy, etnicity, nelegálního statusu, státní příslušnosti; nezřídka jsou postihnuty více než pachatelé; jsou nuceny svědčit veřejně; často nedosáhnou soudní nápravy, čímž jsou výrazně prolomena jejich práva na rovnost před zákonem, na řádné soudní řízení, na rychlý soudní proces, na soukromí, na spravedlivý soud atd.

V roce 2000 byl v USA přijat Zákon na ochranu obětí obchodování s lidmi. Česká republika podepsala v roce 2002 Protokol OSN o prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, který doprovází Úmluvu o nadnárodním organizovaném zločinu (tzv. Palermský protokol). V České republice se obchodem se ženami zabývá také Rada vlády ČR pro lidská práva. Tato rada zřídila Výbor pro odstranění všech forem diskriminace žen, který je složen ze zástupců státních orgánů, občanské a odborné veřejnosti a akademické obce. (Stínová, 2006)

Bohužel dochází i k případům, kdy ochránci lidských práv je sami zásadně porušují. Americká vyšetřovatelka Kathryn Bolkovacová v roce 2000 zveřejnila, že příslušníci mírových misí OSN v Bosně jsou zapojeni do organizovaného obchodu se

ženami. OSN převzala správu nad Bosnou od roku 1995, aby pomohla prosadit právo a pořádek. Pracovníci OSN údajně navštěvovali noční kluby, kde byly dívky ve věku okolo 15 let nuceny tancovat nahé. Majitel je také nutil k pohlavnímu styku s hosty. Bolkovacová předložila důkazy o tom, jak jsou příslušníci OSN zapojeni do organizované prostituce na Balkáně. Během svého pobytu v Bosně také zjistila, že pokud dívky v nočních podnicích odporovaly, byly vystaveny krutému násilí, zatímco příslušníci OSN stáli opodál a dívali se. Dále odhalila, že do obchodu se ženami jsou zapleteni i vyšetřovatelé OSN, kteří tuto trestnou činnost měli vyšetřovat. Jeden z nich si měl dokonce za 700 liber koupit od majitele baru nezletilou dívku a pak ji využívat k vlastním potřebám. (Šupová, 2002) Také dva Američané, kteří sloužili v Bosně a pracovníci organizace na ochranu lidských práv Human Right Watch sídlící ve Washingtonu před americkým Kongresem potvrdili napojení pracovníků OSN na gangy obchodníků se ženami. Britská právnička Madeleine Reesová, která je v čele bosenského úřadu OSN pro lidská práva uvádí: „Je všeobecně známo, že do roku 1995 v Bosně nedocházelo k obchodu se ženami, ale s příchodem cizinců vznikla poptávka – bylo tady na 50 tisíc členů mírových misí a dalších 30 až 40 tisíc cizinců. A objevili se podnikavci, kteří si spočetli, že bude výhodné zřídit pro vojáky nevěstince.“ (OSN, 2002) Místní organizace na ochranu práv žen říkají, že se do země nejčastěji dostávají ženy z Rumunska, Moldavska a Ukrajiny, tedy z chudých zemí. Na druhou stranu vznikly speciální týmy OSN (Stop týmy), které v Bosně a Hercegovině bojují se zločinem a nabízejí pomoc obětem. Šéfka těchto týmů Celia de Laverene si je jistá, že jsou někteří zahraniční vojáci a policisté do pašování žen stále zapojeni. Také samotní členové Stop týmů připouštějí, že někteří členové mírových misí obchodují s překupníky prostitutek. Jsou to vážná obvinění, která zásadně podkopávají a popírají roli OSN jako ochránce míru a lidských práv.

3.3. Prostituce

Problematika obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování je bezprostředně spojena s problematikou prostituce, proto považuji za potřebné ji zmínit. Bez objasnění fenoménu prostituce nelze pochopit podstatu trestného činu obchodu se ženami. Nejčastějším výsledkem obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování bývá právě nucená prostituce. Pojem prostituce zahrnuje uspokojování sexuálních potřeb nejen prostřednictvím pohlavního styku, ale i jejich uspokojování jiným způsobem za účelem dosažení zisku. Jiným způsobem může být například uspokojování

sexuálních potřeb prostřednictvím přímého užití předmětů či nástrojů. Pojem pohlavní styk znamená jakýkoliv způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby. Nemusí tedy jít jen o soulož, tedy o přímý styk pohlavních orgánů, ale může jít též o dotyky na jakékoli části těla, onanii nebo vzájemnou onanii (jedná se o definice vycházející z české soudní praxe). (Usnesení, 2003)

Názorové rozpětí různých vlád, jednotlivých odborníků, ale i mezinárodních organizací (agencí OSN, evropských institucí apod.) je velmi široké a pohybuje se ve škále ohraničené postojem k prostituci jako k porušení lidských práv či genderově orientovanému násilí po naprostou toleranci prostitute jakožto dobrovolně zvolené výdělečné činnosti, ve které sexuální pracovnice vstupuje do rovnoprávného obchodního vztahu se svým zákazníkem. (Hulíková, 2005: 5)

K řešení prostitute lze přistoupit třemi odlišnými přístupy: represivním, aboličním a reglementačním (regulačním). (Trávníčková, 1995) V České republice se doposud uplatňuje přístup aboliční, tj. prostitute není ani regulována ani stíhána. Prostituce tedy sama o sobě není trestná, ač může být za určitých okolností přestupkem podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (například proti veřejnému pořádku). Z prostitute plynou značné příjmy, které nejsou zdaněny a zůstávají ve sféře šedé ekonomiky. Prostituce provozovaná na veřejných místech má negativní dopad na veřejný pořádek a na výchovu dětí. Proč v České republice nebyl dosud schválen žádný zákon o prostituci? Česká republika je v současnosti vázána mezinárodní Úmlouvou o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostitute druhých osob z roku 1951. Návrh věcného záměru zákona o regulaci prostitute byl Ministerstvem vnitra ČR předložen vládě již v roce 1999, a právě rozpor návrhu s úmlouvou byl hlavním důvodem, proč jej vláda neschválila. Ve věcném záměru byl zvolen tzv. reglementační princip, který vytváří určitý právní rámec, ve kterém je prostitute dovolena a zároveň jakákoliv jiná prostitute mimo tento úzký rámec přísně postihována. Situace se ovšem, také s přihlédnutím k novým mezinárodním úmluvám, k nimž Česká republika přistoupila, změnila a současně s návrhem zákona byl vládě předložen návrh na vypovězení této úmluvy (v roce 2000). (Informace, 2000) Současná situace, kdy existují noční kluby poskytující sexuální služby, ale oficiálně jsou to pouze ubytovací a stravovací zařízení, je naprosto nevyhovující. MV ČR, resp. vláda, jak již bylo řečeno, zvolila přístup regulační, který na rozdíl od abolicionismu je podle tohoto názoru schopen účinněji řešit problémy s prostitucí spojené (organizovaný zločin, nucená prostitute, šíření pohlavně přenosných chorob, narušování veřejného pořádku). Tento přístup uplatňují země jako Nizozemsko, Německo, Rakousko, Maďarsko, Švýcarsko,

Austrálie. Svůj postoj k otázce řešení problému prostituce vláda vyjádřila tím, že v dubnu roku 2004 schválila věcný záměr zákona o regulaci prostituce a zároveň rozhodla o tom, že Úmluva by měla být jako zastaralá a dnes již nahrazená novými mezinárodně právními instrumenty vypovězena. Ministru vnitra bylo uloženo, aby vládě předložil návrh paragrafového znění zákona do konce dubna 2005. Vládě byl předložen návrh na vypovězení Úmluvy o potlačování a zrušení obchodování s lidmi a využívání prostituce druhých osob z roku 1951. Návrh na vypovězení byl projednáván v Senátu, Senát nicméně odročil jeho projednávání s tím, že o výpovědi budou rozhodovat zároveň se zákonem. Poslanecká sněmovna návrh na vypovězení Úmluvy zamítla v 1. čtení (29. 3. 2005). Ačkoliv předmětem rozhodování byla výpověď Úmluvy, de facto se již diskuse o tomto návrhu týkala připravovaného zákona. Projevily se zde rozdílné názory na záměr tuto činnost regulovat. Rozsáhlá polemika se vedla u otázek, zda je vůbec morální, aby stát pobíral z této činnosti příjmy, zda se tímto stát sám nestane kuplířem apod. Zároveň zazněly názory, že regulační snahy jsou nadbytečné, problémy mají být řešeny jinak než stanovením jasných pravidel pro provozování prostituce. (MV ČR, *Boj*, 2005: 6)

A jaké jsou názory některých nevládních neziskových organizací na fenomén prostituce?

Americká CATW (Coalition Against Trafficking in Women) tvrdí, že prostituce obecně je násilí mužů na ženách a že neexistuje dobrovolná prostituce a přirozeně trvají na názoru, že obchodování s lidmi je řízeno poptávkou zákazníků po komerčních sexuálních službách. (Hulíková, 2005) Unie katolických žen považuje prostituci za genderově podmíněné násilí páchané na ženách. Každá žena pracující v sexuálním průmyslu je obětí, protože neexistuje dobrovolně vykonávaná prostituce. Unie katolických žen zastává názor, že možné řešení tohoto sociálně patologického jevu je uplatnění švédského modelu. (Rozhovor 10) Ideově filozofické východisko prostituce La Strady zní, že prostituce je práce, pokud je dobrovolná, tj. dobrovolně vykonávaná. Návrh zákona o regulaci prostituce považuje za nedokonalý; souhlasila by s legalizací prostituce. Za nejkvalitnější projekt v oblasti prostituce považuje projekt Jana v Domažlicích. Nejvíce La Strada spolupracuje s Charitou, s níž si recipročně předávají klientky. (Rozhovor 5, 9) Gender studies jako organizace nemá oficiální postoj na prostituci, protože to není oblast, kterou se obecně prospěšná společnost zabývá. Za zajímavou možnost řešení Alena Králíková osobně považuje švédský model, i když ani ona nemá k prostituci vyhraněný názor. (Rozhovor 11) Charita spatřuje regulaci prostituce jako střední cestu, která přináší určité zprůhlednění prostituční scény. Jako nedostatek návrhu zákona o regulaci prostituce však

považuje oslabení žen ze třetích zemí, protože se zákon týká pouze občanů České republiky. (Rozhovor 8)

4. ÚLOHA POLICIE ČR V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI

Policie České republiky (Policie ČR) je ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky, který plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti v rozsahu vymezeném ústavními zákony, zákony a ostatními obecně závaznými právními předpisy. Policie České republiky (Policie ČR) mimo jiné chrání bezpečnost osob a majetku, odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele, vede boj proti terorismu, koná vyšetřování o trestných činech atd. Policie je podřízena Ministerstvu vnitra ČR a spolupracuje se státními orgány, orgány obcí, právníckými a fyzickými osobami. Policie ČR se snaží činit nezbytná opatření k předcházení a zamezování trestné činnosti, také by měla sloužit k výchově občanů. (z.č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky)

Obchod se ženami patří mezi trestné činy, které jsou typické svým širokým dopadem, tedy, že neohrožují pouze poškozené osoby, ale ve svém druhotném účinku narušují interpersonální vztahy, veřejný pořádek a občanské soužití. Obchod se ženami má však specifické postavení, protože jeho evidentní příčinou je snaha po materiálním zisku. Mravnostní trestná činnost je vysoce latentní, zejména z důvodu neoznámení jednotlivých případů poškozenými osobami. Obchodem s lidmi se zabývá především specializovaný útvar Policie ČR - odbor obchodu s lidmi Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování (dále ÚOOZ). Tento útvar sleduje, metodicky ovlivňuje, odborně usměrňuje, kontroluje, zjišťuje pachatele a odpovídá za objasňování případů obchodování s lidmi, zejména pokud jde o zapojení organizovaného zločinu a případy obchodu s lidmi s mezinárodním prvkem. (Usnesení, 2003) ÚOOZ úzce spolupracuje s policejními útvary v SRN, Rakousku, Nizozemsku, Velké Británii, Itálii, Slovensku, Polsku, Maďarsku a v České republice s Národní protidrogovou centrálou Služby kriminální policie a vyšetřování. Zabavování nelegálních zisků je důležitým aspektem policejní práce a účinnou zbraní v boji proti organizovanému zločinu. Odčerpávání nelegálních výnosů zabraňuje tomu, aby se „špinavé peníze“ investovaly organizovaným zločinem do dalších aktivit. ÚOOZ spolupracuje proto s Útvarem odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality. (OBP, 2006) Kromě specializovaných policistů se s oběťmi obchodu se ženami může setkat prakticky každý policista (z kriminální policie, pořádkové policie, cizinecké a pohraniční policie i ze

základních útvarů), dokonce také strážníci městské policie. Policisté z těchto pracovišť jsou povinni cestou svých nadřízených informovat ÚOOZ o výskytu případu obchodu se ženami nebo o podezření na něj. Pro běžného policistu je však obtížné odlišit případy prostituce, kuplířství a obchodu s lidmi. (Rozhovor 14)

Pro úspěšné odhalování, objasňování a dokumentování obchodu se ženami musí mít policista dobrou znalost problematiky, musí mít zajištěn přísun informací z míst, kde v minulosti docházelo k páchání trestné činnosti a také informace o osobách, které v minulosti páchaly stejnou či obdobnou trestnou činnost. Obchod se ženami je úzce spjatý s prostitucí, proto je nebytné, aby se zabýval rovněž tímto negativním společenským jevem. Pro odhalování obchodu se ženami je třeba informační zdroje zaměřovat do prostředí, kde se zdržují prostitutky a využívat operativně pátrací opatření jako při odhalování jiných trestných činů, které se vážou k prostituci. (Budka, 1995) Kromě místní a osobní znalosti policista může využít informační zdroje v zájmovém prostředí prostitutek a aplikovat účinné metody a formy operativně pátrací činnosti, včetně zpravodajské techniky. Policista pracující na úseku mravnostní kriminality se neobejde mimo jiné bez úzké součinnosti s lékaři a pracovníky venerologického oddělení. Obchod se ženami, jak bylo vysvětleno, často nabývá organizované formy trestné činnosti, která je ještě obtížněji odhalitelná a objasnitelná.

Skupiny obchodníků se ženami pracují bez ohledu na státní hranice, a národní prostředky pro potírání této kriminality přestávají být dostačující. Proces operativního rozpracování a dokumentování struktur organizovaného zločinu vyžaduje dlouhodobost, plánovitost a vysokou konspirativnost, jehož cílem je zjistit postavení jednotlivých členů skupiny či organizace, jejich bankovních a finančních operací, včetně napojení na policii, justici a státní správu. Zločinecká seskupení jsou velice flexibilní a používají stále nové formy doprovodné trestné činnosti, s čímž musí policista také počítat. Objasnění případu vyžaduje ohromné množství informací a důkazů. K jejich zajištění jsou nutné vynikající znalosti problému, trpělivost a vytrvalost. V odhalení zločinu hrají velkou roli také politické síly zemí, ve kterých je vykořisťování žen ještě stále běžným jevem a boj proti tomu nepodporují. Při objasňování a dokazování trestné činnosti je výsledek do značné míry závislý na přístupu poškozené osoby. V případě obětí obchodu se ženami se jedná o specifickou skupinu poškozených, která s ohledem na tento typ kriminality a následky na psychickém a fyzickém zdraví obvykle odmítá s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat. (Rozhovor 1) Důležitým zdrojem informací o možném výskytu obchodování s lidmi jsou inzeráty v novinách a v bulvárním tisku, které nabízejí masážní

nebo eskortní služby žen různých národností. Informace mohou poskytnout také nemocnice, pohotovosti a jiná zdravotnická zařízení, neboť oběti obchodování mají obvykle podobná zranění jako oběti domácího násilí. Bývají také těhotné v důsledku znásilnění, nebo toho, že jejich pasáci nebo klienti odmítají používat kondomy. Velmi cenným zdrojem poznatků jsou nevládní organizace a také místní oddělení Policie ČR, které mají přehled o prostituci vykonávané v jejich regionu. (*Manuál*, 2005)

Proces odhalování, objasňování a vyšetřování obchodu se ženami s sebou v praxi nese mnohé problémy. Mezi ně patří podplácení nebo zastrašování žen - obětí, svědků, státních institucí ze strany obchodníků, zdoluhavé soudní procesy, které ženy psychicky přetěžují, ztráta svědků v případě dlouhého průběhu, nedostatek oboustranné spolupráce mezi zainteresovanými státy, předsudky apod. Pro policisty je také velmi obtížné zjistit, jako úlohu hrála žena - oběť v rámci vnitřní struktury podniku. Ženy, které se osvědčí, případně naváží užší kontakt se svými kuplíři, postupují v hierarchii erotického klubu, získávají lepší podmínky, privilegované postavení a postupně začínají plnit funkci dohledu nad novými ženami; začínají se tak zaplézat do tenkých vazeb obchodníků s lidmi. (Policie ČR, *Typologie*: 4) Výslech obětí se proto provádí vždy odděleně. „Stojí tu vedle sebe oběť obchodování, která získala určité svobody a určitou moc, a oběť obchodování, která je zcela bezmocná. Tato situace představuje nejen trestně právní, ale i etický problém. Policie se však při posuzování, zda je obchodovaná žena stále ještě obětí nebo již spolupachatelkou, musí řídit platnými zákony (trestní zákon a trestní řád). Postavení ženy lze pro policejní orgán stanovit pouze v rozsahu termínů svědek, poškozený, spolupachatel, pomocník nebo organizátor. Na základě prováděných šetření policie tyto skutečnosti nepřetržitě vyhodnocuje a posuzuje. (Policie ČR, *Typologie*: 5)

V České republice (zejména oproti jiným evropským státům) je nedostatečný počet policistů zabývajících se obchodem se ženami. Při nástupu organizovaného zločinu (po pádu „železné opony“) neměli policisté dostatečné, resp. žádné zkušenosti s vyšetřováním této trestné činnosti – vyšetřování bylo vedeno nesystematicky, roztržitě a prováděno různými policejními útvary podle věcné příslušnosti a místa, kde k trestnému činu došlo. Chyběla centrální analýza, která by dokázala jednotlivé případy propojit a zjistit souvislosti mezi nimi. Policisté nebyli obeznámeni s praktikami organizací, což značně ztěžovalo úspěšné objasnění případu. V současné době se situace pomalu vylepšuje, také díky spolupráci se státy Evropské unie a výměně zkušeností v mezinárodním měřítku. (Rozhovor 2, 6)

V roce 2005 byly zpracovány interní akty řízení, které umožňují zprovoznění nového policejní informačního systému „Oběť“. Informační systém bude shromažďovat údaje od všech policejních útvarů o osobách, objektech nebo dalších skutečnostech, které se vyskytly v souvislosti s obchodem s lidmi, případně podezřením na něj (např. pachatelé obětí, pobytové kontroly, kontroly nočních klubů, silniční prostituce, hraniční přechody). Tyto údaje budou centrálně analyzovány ÚOOZ a účelem je efektivnější sběr a využití informací pro monitoring, proaktivní odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi. Na odboru bezpečnostní politiky MV ČR byl v roce 2005 vytvořen Manuál pro policejní výkon v oblasti boje proti obchodování s lidmi, který je využíván v rámci výuky ve vzdělávacích zařízeních Policie ČR. (Policie ČR, 2005)

Návrhy na zlepšení

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu má odbor, který se zabývá obchodováním s lidmi. Potýká se s obtížnou komunikací s dalšími policejními složkami, jednotlivé policejní složky si konkurují a také je problematická hierarchie uvnitř policie, kdy přijímání rozhodnutí je velice zdlouhavé. Podle ÚOOZ je třeba posílit kapacity pro řešení případů, posílit kompetence pro umožnění přímé spolupráce s ostatními složkami policie a s Městskou policií, lépe komunikovat s policejní prezidentem, který rozhoduje o kapacitách, plánovaných akcích a financích a také znalost obchodování s lidmi v kanceláři policejního prezidenta. V neposlední řadě je zmiňován požadavek snížení byrokracie – v současné době je nutné provádět mnoho administrativních úkonů, které ztěžují policistům práci. (MV ČR, *Prevence*, 2004: 7-8)

Prioritní úlohou pro nadcházející období je vyčlenit v rámci Policie ČR a dalších orgánů dostatek kapacit věnovaných problematice obchodování se ženami, a to zejména s ohledem na vysokou latenci této kriminality, kterou shodně potvrzují veškeré informační zdroje. S touto prioritou souvisí i nutnost dalšího vzdělávání a proškolení především policistů, státních zástupců, soudců, lékařů, zaměstnanců úřadu práce, zastupitelských úřadů ČR v zahraničí a sociálních odborů orgánů samosprávy v oblasti obchodu se ženami a to s ohledem na posílení schopností identifikovat oběť a nabídnout jí adekvátní pomoc s případnou návazností na trestní stíhání pachatelů, přičemž cílem je, aby se tato problematika v uvedeném minimálním rozsahu stala standardem pro vzdělávací systémy příslušných institucí.

5. ÚLOHA NNO V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI

5.1. Vymezení pojmu NNO

Nevládní neziskové organizace (NNO) jsou formálně občanská sdružení, nadace, nadační fondy, zařízení církví a obecně prospěšné společnosti, které vyvíjejí činnost buď ve prospěch svých členů, anebo ve prospěch veřejnosti. Jsou to organizace, které vyplňují prostor mezi trhem, státem a rodinou. Pomáhají zajišťovat základní poslání každé demokracie: právo lidí kdykoli mluvit do veřejných záležitostí a v mezích zákonnosti, která vychází z občanských svobod. (Čepelka, 2003) Nevládní neziskové organizace je termín používaný k postižení různých druhů dobročinných, sociálních, občanských a jiných neziskových organizací. Nevládní neziskové organizace (anglicky NGOs) působí v širokém spektru oblastí od humanitární pomoci přes podporu lidských práv až k ochraně životního prostředí. Tyto organizace mohou, ale nemusí mít status členských organizací. Český statistický úřad zahrnuje od roku 1998 nestátní neziskové organizace pod institucionálním sektorem Neziskové instituce sloužící domácnostem. Vychází z klasifikace zpracované na bázi mezinárodního standardu a uvádí tyto instituce: nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, střední školy, základní školy, školská zařízení, předškolní zařízení, zdravotnická zařízení, sdružení (svaz, spolek, společnost), politické strany, hnutí, církevní organizace, organizační jednotky sdružení (svazu, spolku, společnosti), organizační jednotky politické strany, hnutí, stavovské organizace – profesní komory, zájmová sdružení právnických osob. (Dohnalová, 2003) NNO mají funkce servisní, inovační, expresivní a školící, komunitní a demokratizační a dále funkce ochrany a sociální změny. V práci používám termín nevládní neziskové organizace ve zkratce NNO, a to z důvodu odlišení vládních (státních) a nevládních (nestátních) organizací neziskového sektoru.

Lze se setkat i s výrazy jako organizace občanské společnosti (OOS), občanské organizace či nestátní neziskové organizace (tento termín preferuje Rada vlády pro nestátní neziskové organizace). Termíny jako organizace občanské společnosti či občanský sektor vyjadřují organizační aspekt širšího pojmu občanská společnost. Lester M. Salamon popisuje tyto organizace pěti charakteristickými rysy: 1. Jistou mírou institucionalizace, 2. Soukromou povahou (institucionálně oddělené od státní správy), 3. Neziskovostí ve smyslu nerozdělování zisku mezi vlastníky nebo vedení organizace, čímž se odlišují od soukromého podnikání, 4. Samosprávností, autonomií, schopností řídit svou vlastní činnost, 5. Určitým významným prvkem dobrovolné činnosti. (Frič, 2006)

5.2. Vztah NNO ke státu

NNO, jak již bylo řečeno, vyplňují prostor mezi trhem, státem a rodinou. V českých zemích mají bohatou tradici. Nadace a spolky měly významný podíl na národní, kulturní a politické emancipaci. Fašistický a komunistický totalitní režim tuto tradici zpřetrhal. Za socialismu fungovaly některé NNO jako součást Národní fronty. Po roce 1989 začaly vznikat tisíce NNO a občanský sektor prošel několika etapami změn (například založení Nadačního investičního fondu, vznik Rady vlády pro nestátní neziskové organizace). V poslední době (2002-2005) došlo ke dvěma podstatným změnám: proběhla reforma veřejné správy, kdy došlo ke vzniku krajů, které ovlivňují situaci NNO v regionu a dále Česká republika vstoupila do EU. Členství v EU přináší pro NNO mimo jiné možnost navazovat partnerství a využívat finanční zdroje z fondů z EU. (*Neziskový sektor*, 2006)

Jakou roli zastávají NNO vůči státu, jakým způsobem má stát k NNO přistupovat, čím se NNO od státu odlišují, co mají společného – to jsou otázky, na které existuje mnoho názorů a pohledů, z nichž některé představuji. Zajímavá je myšlenka Jana Sokola: „Stát je svého druhu nezisková organizace. Slušný stát je nezisková organizace. Demokratický stát je svého druhu nezisková organizace s tím zvláštním postavením, že má monopol na použití násilí a na vytváření práva, případně měny a ještě některých dalších věcí. Ničím jiným se slušný stát od neziskových organizací po mém soudu neliší.“ (Sokol, 1998: 48)

„Ve vztahu veřejné správy a občanského sektoru nutně existuje jistá ambivalence. Na jedné straně je žádoucí vztah partnerství obou aktérů, na druhou stranu je zde nutnost kontroly ze strany veřejné správy a také proto, že je veřejná správa poskytovatelem dotací pro NNO. Jde o hledání takové rovnováhy, která by nečinila z občanského sektoru prosebníka závislého na pomoci státu, nýbrž rovnocenného partnera v řešení věcí veřejných, zároveň však, jelikož občanský sektor státní podporu do určité míry potřebuje, nelze veřejné správě upřít její kontrolní funkci ve věci hospodaření s poskytnutými prostředky. Ze strany představitelů občanského sektoru a v posledních letech stále výrazněji i ze strany představitelů státu zaznívá potřeba partnerského vztahu mezi nevládními organizacemi a institucemi státu, jak je běžné v zemích Evropské unie. Spolupráce mezi neziskovým sektorem a státem je v poslední době hodnocena jako

kooperativní. Navíc se v poslední době ukazuje silná mobilizační schopnost NNO v reakci na aktuální problém a následný vliv na veřejnou politiku.“ (Kodadová, 2006)

„Pojetí občanské společnosti jako vitální síly, která nestojí proti státu, ale spolupracuje, postupně zapustilo mezi politiky, úředníky i širokou veřejností silné kořeny.“ (Salamon citován in Frič, 2006: 177) Většina autorů zabývajících se analýzou NNO uvádí, že se situace ve vztazích mezi NNO a státem zlepšuje, ale ještě stále nepovažuje tento vztah za plně partnerský. Podle Salamona a Anheiera existují tři fungující modely partnerství mezi NNO a státem : 1. (Německý) korporativní model – NNO jsou v postavení formálního kooperačního orgánu, se kterým je vláda povinna konzultovat otázky ve všech hlavních společenských oblastech, 2. (Americký) model zájmových skupin – jednotlivé NNO cestou lobbyingu významně ovlivňují výsledky legislativního procesu, avšak vždy jen ad hoc formálně nekodifikovaným způsobem, 3. (Anglický) model programové spolupráce – vyžaduje vytvořit společnou střešní organizaci, jež by vyjednávala cíle a podmínky plnění programu se státem. Každý z těchto modelů partnerství má své výhody i nevýhody. Korporativní model zaručuje NNO, že s nimi budou konzultovány zásadní otázky veřejné politiky, ale má tendenci konzervovat programovou strukturu občanského sektoru. Model zájmových skupin je otevřenější , ale „...postrádá schopnost generovat a implementovat koherentní strategie rozvoje občanského sektoru nebo jeho částí, a to jak ze strany státu, tak ze strany OOS.“ (Salamon a Anheier citován in Frič, 2006: 178) „Model programové spolupráce se formou kompromisu pokouší řešit dilemata předcházejících dvou, ale efektivita tohoto řešení zatím není dostatečně prokázána.“ (Salamon a Anheier citován in Frič, 2006: 178) „Vyvážené a rovnocenné partnerství mezi státem a občanským sektorem se jen těžko buduje v zemi silně poznačené tradicí státního paternalismu.“ (Bútora citován in Frič, 2006: 178)

Občanský sektor mimo jiné poskytuje přínos k budování občanské společnosti, avšak jeho role není v tomto směru adekvátně oceněna, a to zejména ze dvou důvodů. Spatřovat jeho úlohu pouze v poskytování služeb, je velice nedostačující. Za prvé proto, že takový pohled „...redukuje roli občanského sektoru na jeho jakýsi ‘servisní appendix anebo na nadstandární doplněk služeb poskytovaných státem, případně v něm vidí možnost ‘záskoku’ na poslední chvíli tam, kde to momentálně ve veřejném sektoru ‘hoří’ “ (Frič, 2006: 179). Za druhé, že popírá demokratizační, respektive nestrannickou politickou dimenzi občanského sektoru ve společnosti. „Budování občanské společnosti, vzbuzování zájmu občanů o věci veřejné, podporování demokratického politického klimatu, ovlivňování směrů veřejné politiky, vytváření ‘nárazníkového pásma’ mezi občanem a státem – to

všechno jsou funkce, které by měl občanský sektor plnit, avšak které přesahují hranice čistě servisní role, na kterou často omezují své myšlení představitelé státu a část veřejnosti.“ (Frič, 2006: 179) Občanský sektor by měl být nejen jako doplněk veřejného, případně komerčního sektoru, ale také jako jejich alternativa a protiváha. Cesta občanského sektoru tkví v přeměně ve společenského aktéra formulujícího a hájícího své zájmy, také i prostřednictvím společných aktivit většího množství NNO. (Frič, 2006)

5.3. Přehled NNO vztahujících se k problematice obchodu se ženami

V přehledu představují nevládní neziskové organizace, které svou činností přispívají k boji proti obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování. Policie ČR formálně spolupracují s nevládními organizacemi La Strada, Charita, Rozkoš bez rizika. Do přehledu zařazují také mezivládní organizaci IOM Praha, protože je jedna z aktérů participujících na „Programu podpory a ochrany obětí“. S některými nevládními organizacemi jako je KARO, Bílý kruh bezpečí či Organizace pro pomoc uprchlíkům se Policie ČR setkává při výkonu policejní činnosti, anebo se jedná o nevládní organizace, které potírají obchod se ženami na lobbystické či programové úrovni (např. Unie katolických žen, Nesehnutí Brno, Fórum 50%). NNO pro větší přehlednost rozdělují do tří oblastí podle toho, do jaké míry se obchodem se ženami za účelem sexuálního vykořisťování zabývají a z jakého hlediska k problematice přistupují. V závěru kapitoly představují vybrané zahraniční NNO zabývající se problematikou obchodu se ženami. La Strada je v České republice zřejmě nejvýznamnější nevládní organizací, která se na obchodování se ženami jako jediná přímo specializuje. Z tohoto důvodu poskytují charakteristice její činnosti nejvíce prostoru (projekty La Strady viz příloha č. 9)

La Strada ČR, o. p. s.

La Strada ČR byla založena jako obecně prospěšná společnost v roce 1998. Veškerá její aktivita vychází z principů respektu k lidským právům, principu rovných příležitostí, nediskriminace a empowermentu. (La Strada, 2005)

La Strada působí ve třech vzájemně propojených oblastech:

1. Prevence a vzdělávání – směřuje k rizikovým skupinám a odborné veřejnosti, která se ve své práci může s obchodovanými osobami setkávat.
2. Sociální pomoc – zahrnuje komplex profesionálně poskytovaných služeb s cílem pomoci překonat situaci vzniklou důsledkem obchodování s lidmi. V rámci

prevence a sociální pomoci provozuje INFO a SOS linku, na kterou je možné získat informace či pomoc.

3. Advocacy/lobbying – cílem je především zlepšení pozice (potenciálně) obchodovaných osob a prosazování jejich práv. (La Strada, 2005)

Exkurz do minulosti La Strady

V období od září 1995 do září 1996 trval projekt La Strada – prevence obchodu se ženami ve střední a východní Evropě, podporovaný nizozemskou Nadací proti obchodu se ženami, polskou Asociací mladých křesťanských žen, Polskou feministickou asociací a Středoevropským konzultačním střediskem pro ženské projekty proFem, realizovaný v Nizozemsku, Polsku a v České republice. V roce 1996 byl tento projekt vyhodnocen ve zprávě Jeden rok, ve které se poukazuje zejména na „... dva prvky, které ‚připravují pro obchod se ženami úrodnou půdu‘ strukturálně zakořeněné násilí vůči ženám a pranýřování prostitutek.“ (Kutálková, 2006: 2).

V letech 1997-1998 pokračoval projekt La Strada v rámci nadace proFem. V roce 1998 byla La Strada registrována jako samostatná organizace se statutem obecně prospěšné společnosti. Aktivity o změnu legislativy vyústily do přípravy petice, kterou inicioval a do obou komor parlamentu distribuoval Koordinační kruh prevence násilí na ženách (jehož je La Strada členem). Petice obsahovala návrhy na úpravu české legislativy s ohledem na problém domácího násilí, incestu a obchodu se ženami. La Strada vyžadovala legislativně podmíněnou spolupráci mezi Policií ČR a NNO v oblasti obchodu se ženami, dále zákaz deportace zahraničních obětí nacházejících se na území ČR a nárok českých i zahraničních obětí na státní sociální podporu a služby. (Kutálková, 2006: 2)

V roce 1999 se organizace zaměřila na zviditelnění ochrany obětí; své názory prezentovala například na setkáních skupin k Rovným příležitostem žen a mužů nebo zprávou pro MV ČR k implementaci CEDAW. V září 1999 byla La Strada v rámci mezinárodní spolupráce realizátorkou tréninku pro Europol konaný v Haagu. V roce 2001 se účastnila a prezentovala svůj příspěvek na veřejném slyšení k obchodování se ženami (21. 3. 2001, Senát PSP ČR), spolupracuje při přípravě podnětu Rady vlády k této problematice a expertní spolupráci při realizaci projektu OSN „Odpověď trestního soudnictví na obchodování se ženami a komerčního sexuálního zneužívání dětí, s nímž La Strada spolupracuje. Z hlediska mezinárodní spolupráce je významná účast La Strady na meetingu EU Fóra pro prevenci organizovaného zločinu a podpora nově vzniklé organizace La Strada Bosna a Hercegovina. MV ČR se v roce 2002 stalo garantem

projektu OSN „Prevence, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi“. La Strada byla požádána, aby v rámci přípravy „Modelu podpory a ochrany obětí obchodu s lidmi“ předložila návrh komunikace a předávání klientek a klientů mezi Policií ČR a nevládní organizací a návrh poskytování sociálních služeb. (Kutálková, 2006) La Strada také zahájila realizaci projektu „Krajská setkání“ s cílem informovat zaměstnance ve státní správě, odborníky v nestátních organizacích a policisty o problematice, a tím zlepšit komunikace mezi různými subjekty.

V roce 2002 připravila La Strada ve spolupráci s L. Čírtkovou z Policejní akademie ČR a P. Vitoušovou z Bílého kruhu bezpečí sérii seminářů pro policisty, zejména z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu a kriminální policie. Vzdělávací akce byly zaměřeny na potřeby obchodovaných lidí s důrazem na identifikaci obětí, psychologický profil a riziko sekundární viktimizace. V roce 2002 také zrealizovala pilotní mapování prostředí imigrantek žijících a pracujících v Praze, které komplikovala skutečnost, že rizikové skupiny jsou uzavřené a nemají důvěru k nevládním organizacím a institucím, které jim nabízejí pomoc.

V roce 2003 byla zahájena pilotní fáze spolupráce v rámci „Modelu podpory a ochrany obětí obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR“. Cílem Modelu bylo vytvoření koordinovaného systému pomoci obětem a přesné rozdělení kompetencí zapojených subjektů – La Strada, IOM, Charita, Policie ČR – ÚOOZ. V pilotním roce fungování do Modelu vstoupilo pět obchodovaných osob cizí státní příslušnosti a čtyři z nich se rozhodly pro spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. (Kutálková, 2006) V roce 2003 byl také zahájen projekt prevence obchodování s lidmi v romských komunitách. Ženy, které žijí v sociálně vyloučených romských ghetech, byly identifikovány jako významná riziková skupina – oběti obchodování s lidmi. Vzhledem ke specifickým životním podmínkám a kulturní diverzitě bylo nutné hledat možnosti prevence a nabídek pomoci. V tomtéž roce se konal kulatý stůl „Obchod s lidmi v České republice“, kam La Strada pozvala zástupce státních (včetně Policie ČR) a nestátních subjektů.

Rok 2004 přinesl v oblasti sociální pomoci obchodovaným osobám významné změny v zákonodárství, a to novelu trestního zákona rozšiřující definici obchodování s lidmi a zákona o zaměstnanosti, který umožnil pracovat osobám, které v ČR pobývají na základě víza za účelem strpění pobytu udělovaného dle zákona o pobytu cizinců. Uskutečnil se další kulatý stůl v rámci projektu Phare realizovaného MV ČR. La Strada mimo jiné spustila novou verzi webových stránek, zahájila trilaterální spolupráci s La Stradou Polsko a Aliancí Žien Slovenska zaměřenou na předávání zkušeností zejména v oblasti prevence.

Projekt vyústil v publikaci o problematice obchodování s lidmi ve střední Evropě a multijazykovému informačnímu CD Romu. V roce 2004 vzniklo Mezinárodní sdružení La Strada, které bylo ustanoveno po devíti letech neformální spolupráce v rámci networku La Strad. Cílem sdružení je působit na mezinárodní úrovni zejména v oblasti advocacy a lobbyingu. (Kutálková, 2006).

V roce 2005 La Strada pokračovala v trilaterální spolupráci a započala spolupráci s významnou britskou organizací Anti-Slavery London a opakovaně pro MV ČR připomínkovala nový návrh zákona o regulaci prostituce. La Strada se autorsky podílela na manuálu pro lékaře „Obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování“, který byl vydán Českou společností na ochranu dětí. V roce 2005 také realizovala na objednávku Správy uprchlických zařízení MV tréninky pro odborný personál v uprchlických táborech. Spolupráce s MV ČR vyústila v účast La Strady v národním týmu, který participoval na projektu ICMPD Budapest, jehož jedním z výstupů byl evropský manuál určený pro vzdělávání policie.

V současné době La Strada provozuje dva azylové byty, poradenské středisko a INFO a SOS linku. La Strada neustále poukazuje na nutnost implementace mezinárodních závazků ČR v oblasti lidských práv do praxe. V jednáních a spolupráci usiluje o hledání rovnováhy mezi trestněprávním diskurzem k problému a diskurzem lidskoprávním. La Strada byla prvním projektem, resp. nevládní organizací, která otevřela diskusi o obchodování s lidmi s akcentem na obhajobu práv a potřeb (potenciálně) obchodovaných osob a apelovala na stát k jeho implementaci. V dialogu s aktéry ze strany státu, jejichž zájem je především orientovaný na trestněprávní přístup k problému, si La Strada svou soustavnou činností získala pozici partnera s expertní kompetencí v dané oblasti. Podle La Strady mnohdy při diskusi přístupů a konkrétních opatření jsou aplikována ta stanoviska, která vycházejí více z trestněprávního represivního diskurzu vedeného státem a připomínky nevládního sektoru zůstávají nevyslyšeny. Tak tomu bylo např. při tvorbě návrhu zákona o regulaci prostituce či zamítnutí žádostí o vstup do Programu u některých klientek a klientů La Strady obchodovaných mimo prostředí sexbysnyu. (La Strada, 2005)

Sdružení Česká katolická charita (Charita)

Charita je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb v České republice. Je právnickou osobou dle Kodexu kanonického práva (kánon 312, 313) a součástí (útvarem) římskokatolické církve registrované podle zákona č. 3/2002 Sb., od níž odvozuje svou právní subjektivitu, a evidované podle zákona č. 3/2002 Sb. Pomáhá

zejména matkám s dětmi v tísní, lidem bez přístřeší, osobám se zdravotním a mentálním postižením, sociálně slabým rodinám, drogově závislým, opuštěným starým lidem, osobám, které se ocitly v osobní krizi, migrantům a uprchlíkům, vězňům a osobám vracejícím se z výkonu trestu. (<http://www.charita.cz>)

Charita je zapojena do evropské sítě CAT (Christian Action and Networking against Trafficking in Human Beings) je projekt, který vznikl na katolické půdě a jmenoval se původně COATNET (Catholic Organizations against Trafficking), později se přidaly další křesťanské organizace zabývající se touto problematikou. Projekt CAT je koordinován Církevní komisí pro migranty v Evropě a je financován v rámci programu STOP Evropskou komisí. (CAT NET, 2005)

Charita má v České republice 45 zařízení a 32 domů pro poskytování péče pro nejrůznější oběti. Poskytují sociální služby, lékařskou péči, poradenství, vzdělávání, dlouhodobou péči o oběti, resocializaci a školení dalších organizací. Organizace je spokojená se spoluprací s ÚOOZ, OPK MV ČR a La Stradou. (Policie ČR, 2005) Pracovníci Charity jsou opatrní ohledně Městské policie, jelikož se stalo, že jménem pasáka byly požadovány informace od jedné oběti. Možnosti zlepšení vidí ve zprůhlednění role Městské policie, kde je policisty vidět v přátelském rozhovoru s pasáky a řidiči taxi, dále v systému „sledování“ obětí a výměně informací o obětech a spolupráci všech partnerů zainteresovaných v této problematice. (Policie ČR, 2005)

Mezinárodní organizace pro migraci Praha (IOM) – mezivládní organizace

IOM je Mezinárodní organizace pro migraci – the International Organization for Migration. IOM je mezivládní organizace s hlavním sídlem v Ženevě. Byla založena v roce 1951 a v současné době má již 91 členských států a 36 pozorovatelů. Mise IOM v Praze je mezivládní organizace, jež má za cíl vykonávat programy užitečné a prospěšné pro Českou republiku, migranty, kteří potřebují asistenci a relevantní osoby či entity.

- V roce 1999-2000 IOM Praha realizovala projekt „Informační kampaň o prevenci obchodování se ženami“. Projekt se skládal z přípravné fáze a vlastního výzkumu, fáze šířených pravdivých a nezkreslených informací mezi cílovou skupinou prostřednictvím celoplošných a informačních médií. Jako výstup projektu vznikla edukační brožura, manuál a film. Za tento projekt obdržela ocenění Effie.
- V roce 2001 IOM na žádost MV ČR uspořádala za podpory pražské ambasády Spojených států amerických, seminář o zkušenostech v oblasti obchodování s lidmi, s důrazem na země původu. Semináře se aktivně zúčastnili zástupci jednotlivých

kanceláři IOM ze Slovenska, Ukrajiny, Moldávie, Rumunska, Bulharska, Ruska a Kazachstánu, ale také zástupci Policie ČR, MV ČR (OPK), zástupci nizozemské policie a UNDCCP, Vídeň. Jedním z výstupů semináře byl sumář příspěvků jednotlivých účastníků.

- V průběhu roku 2001 IOM Praha, La Strada, Charita a MV ČR spolupracovali na výzkumném programu „Aplikovaný výzkum a sběr dat“ týkajících se obchodovaných a sexuálně zneužívaných žen a dětí skrz a z balkánského regionu. Studie vznikla na základě spolupráce IOM Vídeň a OSCE/ODIHR a zahrnuje relevantní data z 28 evropských zemí.
- IOM uskutečnila v období od prosince 2004 do února 2005 pilotní výzkum prostředí obchodu s lidmi na území České republiky, podle zadání MV ČR, Odboru bezpečnostní politiky; je přístupný na webových stránkách IOM (viz seznam použité literatury a zdrojů). (IOM, 2005)

Rozkoš bez rizika

Rozkoš bez Rizika je občanské sdružení, zkráceně R – R, které se zabývá prevencí a léčbou sexuálně přenosných chorob a HIV/AIDS. Cílovou skupinou jsou osoby s velmi rizikovým sexuálním chováním a životním stylem. Jedná se převážně o prostitutky (z erotických klubů i ulic), v menší míře pak o mladé bezdomovkyně a narkomanky (hlavně z pražských vlakových nádraží). Příjemci služeb R – R jsou osoby ženského pohlaví – ženy a dívky, které provozují komerční sex nebo žijí v tomto smyslu rizikově. Klientkami tedy bývají především prostitutky, kterých má sdružení v evidenci přes 3 500. Hlavním cílem činnosti R – R je zabránit dalšímu šíření HIV/AIDS, což zahrnuje celou škálu preventivních aktivit od terénní sociální práce - streetwork na ulici a v klubech - až po diagnostiku a léčbu všech sexuálně přenosných chorob a gynekologických onemocnění. Působnost organizace je celorepubliková, soustředěná na místa s vysokým výskytem komerčních sexuálních pracovníků. Organizace R - R se k celkovému preventivnímu proudu připojila speciální nabídkou: vyšetřování a léčba sexuálně přenosných chorob jsou bezplatné. Streetwork patří k nejdůležitějším metodám sociální činnosti. Dvakrát týdně v nočních hodinách pracovníci navštěvují místa, kde se provozuje prostituce. Tam oslovují již známé klientky a kontaktuje nové. Přináší s sebou nabídku bezplatného a anonymního testování prostřednictvím rychlotestů na HIV a syfilis, informační materiály o bezpečnějších formách práce, o službách sdružení, nezbytné kondomy a lubrikační gely – preventivní (ochranné) prostředky. Taková setkání zakončují pozváním na bezplatné

kompletní venerologické vyšetření, případně stanovením termínu výjezdu mobilní ambulance (u mimopražských či vzdálenějších pražských klubů), nabídkou psychosociální pomoci a předáním kondomu s důrazem na bezpečné poskytování sexuálních služeb. Kontaktovaným klientkám pracovnice předávají důležité rady pro jejich práci, např. jak snížit rizika protržení kondomu, co dělat, když kondom praskne. R-R má k dispozici lékařské vybavení a klubovnu, sanitku, se kterou se snaží kontaktovat prostitutky na ulici i v klubech. (Policie ČR, 2005)

Organizace si přeje opět pobírat finanční podporu, kterou zastavil Odbor prevence kriminality, dále možnost poskytovat péči prostitutkám/obětem obchodování, které jsou těhotné nebo drogově závislé, možnost začít pomáhat ženám pracujícím v eskortu a školení pro oběti, asistenci při hledání zaměstnání a ubytování. (<http://www.rozkosbezrizika.cz>)

Občanské sdružení Ulice je agentura terénní sociální práce provádí sociální práci a poskytuje služby Harm Reduction v oblasti pouliční a klubové prostituce, romské komunity, uzavřené drogové scény. Hlavní činností je terciální prevence v oblasti drogové závislosti a pouliční prostituce. Obsahem práce je zpřístupnění sociálních služeb i do míst, kam kamenné instituce neproniknou a kde není dostatečná informovanost o právních, sociálních a zdravotních dopadech rizikového chování. Nedílnou součástí je výměna injekčních setů, poskytování kondomů a lubrikačních gelů. Organizace distribuuje mezi cílovou skupinu informační letáky a průvodky o zdravotních rizicích prostituce a institucích nabízejících pomoc. U svých klientů provádí testování na infekční nemoci jako jsou HIV, hepatitida, syfilis. Pracovníci pořádají přednáškovou činnosti ve školách a odborných institucích. (Policie ČR, 2005)

KARO/Marita P je nevládní organizace, která se zabývá péčí o prostitutky, poskytováním asistence a poradenstvím pro prostitutky při česko-německých hranicích. Angažuje se také v problematice nucené prostituce, dětské prostituce, poskytuje informace o HIV/AIDS, o pohlavně přenosných chorobách a o drogách. Pracovníci KARO se také zaměřují na vykořisťovatele a pasáky kvůli získávání lepších informací o vykořisťovaných dětech a prostitutkách. Problém spatřují v tom, že mnoho prostitutek tvoří Romky, často se popírá dětská prostituce, pomoc obětem je pouhá teorie a uvádí, že podat trestní oznámení je pro ženy – oběti velmi těžké. (OBP, 2006)

Centrum JANA zajišťuje streetwork podél česko-bavorské hranice, v okresech Domažlice, Klatovy a Tachov. V pravidelných intervalech je navštěvováno cca 72 nočních klubů. Úzce spolupracuje s Dermatovenerologickou klinikou FN Plzeň. Projekt Jana je česko-bavorský projekt, který začal v lednu 1997 s prevencí onemocnění HIV/AIDS a přenosu pohlavních nemocí. Nositelem projektu je Vláda Horní Falce. Podnětem vzniku projektu bylo otevření hranic mezi Německem a Českou republikou, související se vznikem nového trhu: muži z Německa používají služeb prostitutek, které pracují v klubech na české straně. (<http://www.centrum-jana.wz.cz>)

PREV Centrum je organizace, která působí preventivně na školách v oblasti užívání drog v Chebu. K prostituci se dostává přes prevenci drog. Jakmile má podezření na obchodování s lidmi nebo na dětskou prostituci, kontaktuje příslušnou NNO (například La Stradu nebo KARO). (Policie ČR, 2005)

Time for Life in the Streets je nevládní organizace, která působí jako krizové centrum pro drogově závislé v Chebu. Klienty jsou prostitutky, a to nejen drogově závislé. V centru mohou mimo jiné dostat kondomy, injekční stříkačky. Streetworkeri navazují kontakt s prostitutkami na ulicích. Organizace spolupracuje s La Stradou, se kterou vypracovala zprávu o situaci na Chebsku. Vyplývá z ní, že na prostituci se zde podílí organizované skupiny, což se děje hlavně v romských rodinách. Oběťmi jsou většinou děti. Většina žen či dívek pracuje v prostituci kvůli penězům z vlastní vůle anebo z tradice. Velká část rodinných příslušníků je závislá na drogách nebo hracích automatech. Velká mediální pozornost a publicita láká do Chebu nové prostitutky i sexuální turisty (Němce). (Phare, 2004: 9)

Služby Dobrého Pastýře v České republice je občanské sdružení založené v roce 1997 v Ostravě. Jeho vznik iniciovala Kongregace „Sester Dobrého pastýře“, mezinárodní organizace, která podporuje po celém světě ženy a děti ocitající se v nouzových situacích a zaměřuje se také na prevenci a lobbying (založena v roce 1835 v Angers, Francii sv. Marii Eufrafií). Jedna z priorit kongregace Sester Dobrého Pastýře po celém světě je problematika obchodu se ženami. V České republice sdružení otevřelo Dům sv. Eufrasie, který slouží matkám s dětmi, které se staly oběťmi obchodu se ženami či nucené prostituce nebo se ocitly v těžké životní situaci. Heslo občanského sdružení zní: „Jeden člověk má větší cenu než celý svět.“ (http://web.quick.cz/Goodshepherd/nase_sluzby.htm)

Obchod se ženami jako problém násilí páchaného na ženách

profem je obecně prospěšná společnost, která byla založena v roce 1994 (jako nadace), ale činnost zahájila až v roce 1993. Organizace mimo jiné realizuje projekty týkající se problematiky násilí na ženách. V roce 1998 zahájila mezinárodní modelový právní projekt „AdvoCats for Women“, který nabízí právní pomoc pro ženy – oběti násilí. Provozuje bezplatnou Linku právní pomoci pro ženy-oběti násilí a nabízí síť dlouhodobého právního zastupování pro ženy- oběti násilí. (<http://www.profem.cz>)

ROSA je občanské sdružení, které poskytuje rady a informace obětem domácího násilí a usiluje o vytvoření preventivního systému, který by násilí na ženách a jejich dětech omezil. Mapuje násilí v rodinách. Přípravuje publikace, informační brožury a letáky, pořádá semináře a odborné konference. Snaží se o problému násilí v rodinách informovat veřejnost formou novinových článků i publikací. Rosa koordinuje a podporuje činnost Klubu ROSA, který je zaměřen na pomoc osamělým ženám po rozvodu nebo ovdovění, které se ocitly ve složité životní situaci. (<http://www.rosa-os.cz>)

Bílý kruh bezpečí je občanské sdružení, které vzniklo v roce 1991 a soustřeďuje se na oběti trestné činnosti, kterým poskytuje právní, psychologickou, lékařskou, sociální pomoc. V rámci prevence kriminality pořádá kurzy, přednášky a podává podněty k zákonodárné iniciativě za zlepšení postavení oběti, poškozeného. (<http://www.bkb.cz>)

Slezská diakonie – poradna Elpis byla založena v roce 1990 na Ostravsku jako křesťanská sociální organizace, která se věnuje postiženým, starým lidem, bezdomovcům a lidem v těžkých životních situacích. Provozuje azylové domy a poskytuje sociální a zdravotní péči. Poradna Elpis funguje od roku 1997 pro oběti násilí, pro týrané a zneužívané ženy. (<http://www.slezskadiakonie.cz>)

Pansophie je občanské sdružení založené v roce 2000 a působící v Českých Budějovicích s cílem realizovat a účastnit se projektů přispívajících k řešení společenských problémů v Jihočeském kraji. Uskutěnilo několik projektů zaměřených na prevenci násilí na ženách. (*Neziskové, 2003*)

Ženy bez násilí je občanské sdružení právniček, které se zaměřuje na poskytování pomoci ženám, na nichž bylo páchano násilí. Bylo založeno v roce 2001 v Brně a poskytuje ženám-obětem násilí právní a psychoterapeutickou pomoc. Zabývá se prevencí, systematickým proškolením pracovníků tzv. pomáhajících profesí a poskytuje kvalifikovanou právní pomoc ostatním ženským nevládním organizacím. Vyjadřuje se

k legislativním krokům z hlediska postavení žen, zpracovává legislativní návrhy a pořádá různé tréninkové programy s gender tematikou. (Neziskové, 2003)

Electra je terapeutické centrum pro oběti incestu a jiných forem sexuálního násilí včetně znásilnění. Je to občanské sdružení, jehož hlavním cílem je pomoci ženám, které byly sexuálně zneužívány, především v dětství, a u nichž většinou došlo k narušení psychosexuálního vývoje. Elektra poskytuje již několik let individuální terapii sexuálně zneužitým ženám, skupinovou terapii žen a podle potřeby také párovou terapii nebo podpůrnou terapii rodinným příslušníkům oběti. Elektra, jejíž sídlo je v Praze, má celostátní působnost. Usiluje o vytvoření dalších center tohoto typu, aby klientky z jiných oblastí ČR měly možnost terapie v blízkosti svého bydliště. Retrospektivně mapuje sexuální násilí v rodinách, konané především na dětech. Elektra pořádá přednášky jak pro odbornou, tak pro laickou veřejnost, připravuje workshopy, dělá osvětu. Spolupracuje s dětskými krizovými centry, manželskými poradnami, sexuálními odděleními a dalšími státními i nestátními zařízeními. (Neziskové, 2003)

Poradna pro ženy v tísní – program Ligy lidských práv je program, který poskytuje komplexní přímou pomoc obětem domácího násilí a doplňkově i právní a psychologickou pomoc obětem znásilnění a sexuálního zneužívání. Poradna pro žen v tísní provozuje telefonní linku, která nabízí právní, krizovou, sociální a psychologickou pomoc. (Neziskové, 2003)

ADCH Praha, Dům sv. Terezie

Arcidiecézní charita se věnuje obchodu se ženami ve svém „Resocializačním programu pro oběti obchodu se ženami“, jehož cílem je pomoci obětem získat ztracenou důvěru ve svém okolí, získat sebejistotu a zejména předpoklady k tomu, aby byly schopné uplatnit své nově nabrané zkušenosti ve svém budoucím životě a rodině. Tento program umožňuje ženě aktivní zapojení do tzv. normálního života za asistence sociálního pracovníka po dobu trvání programu a za aktivní účasti klientek. Součástí programu je poradenství, dlouhodobá sociální asistence, chráněné dlouhodobé bydlení, aktivní spolupráce klientka – sociální asistent, zprostředkování rekvalifikačních a sebevzdělávacích kurzů pro klientky, pomoc a konzultace při hledání zaměstnání klientek, dobrovolnická činnost klientek, spolupráce s dalšími institucemi, organizacemi a zařízeními. (<http://www.charita-adopce.cz>)

Obchod se ženami jako problém porušování lidských práv

Český helsinský výbor je občanské sdružení, které se zabývá monitoringem lidských práv, poradenstvím, uprchlíky, výchovou k lidským právům, dokumentační a informační činností. S Policií ČR spolupracuje v rámci policejního vzdělávání na Střední policejní škole v Hrdlořezích v Praze a v rámci České ženské lobby se zúčastnilo mediální kampaně „Žena není zboží“. (<http://www.helcom.cz>)

Gender Studies je obecně prospěšná společnost, která se zabývá shromažďováním a šířením informací o problematice ženských práv a gender v České republice i ve světě. Cílem organizace je přispívat k toleranci vůči alternativním životním stylům a vytvářet prostor pro diskusi o postavení a rolích žen a mužů ve společnosti a zejména zprostředkovávat informace o situaci českých žen do zahraničí. Veřejnost je seznamována s tematikou genderu prostřednictvím médií, veřejných debat a přednášek. Gender Studies bylo založeno jako nadace v roce 1991 v bytě socioložky Jiřiny Šiklové v Praze za podpory americké organizace NEWW a německé FrauenAnstiftung. Gender Studies je jedním ze členů **Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách**, který je volným sdružením pěti českých ženských organizací. Dalšími členy jsou Elektra (pomoc ženám znásilněným a zneužívaným), La Strada (prevence a pomoc obětem obchodu se ženami), proFem (konzultační centrum pro ženské projekty) a ROSA (pomoc obětem domácího násilí). Toto sdružení se od roku 1995 společně podílí na organizaci množství akcí, jejichž cílem je informovat veřejnost o problematice domácího násilí a zajišťovat prevenci tohoto fenoménu (veřejné diskuse, petice, letáky, konference, kampaně). (<http://www.genderstudies.cz>)

Český svaz žen je nezávislé občanské sdružení, které sdružuje ženy bez ohledu na politickou příslušnost, národnost, náboženskou víru, sociální postavení a profese. Vzniklo v roce 1967 a jeho členky pracují v základních organizacích a klubech na území celé republiky. Český svaz žen se zaměřuje na obhajování potřeb a oprávněných požadavků žen, na odstraňování všech forem diskriminace a vytváření rovných příležitostí pro obě pohlaví. Je zapojeno i do mezinárodních ženských struktur, např. Evropské ženské lobby (European Women's Lobby). (<http://www.csz.cz>)

Unie katolických žen je občanské sdružení registrované v roce 1999, které se věnuje duchovní formaci, vzdělávání členek, přednáškovou a charitativní činností. Pomáhá mimo jiné ženám přijmout odpovědnost za rodinu, manželství, provozuje Křesťanskou poradnu pro ženy a snaží se dosáhnout legálními prostředky změny smýšlení veřejnosti a postojů

společnosti k duchovním hodnotám. V rámci České ženské lobby se Unie katolických žen podílela na mediální kampani „Žena není zboží“. (<http://ukz.katolik.cz>)

Nesehnutí Brno je nezávislé sociálně ekologické hnutí, které se mimo ochrany životního prostředí zabývá také ochranou lidských práv, zejména práv žen. Uskutečnilo gender kampaň s názvem „Ženská práva jsou lidská práva“, která si kladla za cíl vytvořit systém vzdělávání v oblasti gender a feminismu. (<http://www.nesehnuti.cz>)

Otevřená společnost je obecně prospěšná společnost, která byla v roce 1998 založena Nadací Open Society Fund a zaregistrována v roce 1999, kdy převzala několik programů této nadace: vzdělávací programy Začít spolu (Step by Step) a PORYV, dále pak Internetový program. Mezi jiné programy Otevřené společnosti patří Informační program, zaměřený na právo na informace, Program na zavádění mediace jako prostředku mimosoudního řešení sporů, Projekt Posílení kapacity vzdělávání NNO, Projekt umění a kultury a Gender program. (<http://www.otevrenaspolecnost.cz>)

Česká ženská lobby sdružuje NNO, jejichž činnost se dotýká postavení žen, lidských práv, rovných příležitostí apod. 16. 6. 2006 zahájila mediální kampaň s názvem „Žena není zboží“, jejímž cílem je upozornit na nedobrovolnou prostituci a obchodování se ženami. Kampaň je součástí projektu „Mluvme o tom“ podpořeného Evropskou ženou lobby jako součásti jeho projektu proti obchodování s lidmi. Plakáty vztahující se k problematice byly umístěny v tramvajích od 16. 6. do 31. 7.2006 v Praze. Pro toto období se Česká ženská lobby rozhodla kvůli Mistrovství světa ve fotbale, které se v tuto dobu konalo v Německu a očekával se tak nárůst potencionálních zákazníků sexuálních služeb a zvýšení rizika výskytu obchodování se ženami. (<http://www.padesatprocent.cz/ceska-zenska-lobby>)

Forum 50% je občanské sdružení se sídlem v Praze založené v roce 2004 s cílem změnit současnou situaci na české politické scéně, kde jsou ženy na všech úrovních nedostatečně zastoupeny. Mimo jiné se zúčastnilo mediální kampaně „Žena není zboží“ v rámci České ženské lobby proti obchodování se ženami. (<http://www.padesatprocent.cz>)

Asociace podnikatelek a manažerek ČR je sdružení společenských a vzdělávacích organizací v Praze, které se v rámci České ženské lobby zúčastnilo mediální kampaně „Žena není zboží“. (<http://www.apmcr.cz>)

Aperio – Společnost pro zdravé rodičovství je občanské sdružení, jehož cílem je zlepšovat informovanost veřejnosti v aktuálních otázkách rodičovství s důrazem na lidská práva; dále věnuje pozornost oblasti práv žen souvisejících s reprodukční funkcí a rovným příležitostem vztahující se k rodině. V rámci České ženské lobby se podílelo na mediální kampani „Žena není zboží“. (<http://www.aperio.cz>)

Nadace Open Society Fund usiluje o rozvoj hodnot otevřené společnosti a podporu demokracie. (<http://www.osf.cz>)

Organizace pro pomoc uprchlíkům je občanské sdružení, které pomáhá cizím státním příslušníkům při řešení jejich právních a jiných problémů, například při žádosti o poskytnutí azylu či organizování volného času v azylových zařízeních. Spolupracuje s Policií ČR, resp. se Službou cizinecké a pohraniční policie. (<http://www.opu.cz>)

Poradna pro uprchlíky je občanské sdružení, které vzniklo v roce 2002 jako nástupce Poradny pro uprchlíky Českého helsinského výboru. Zaměřuje se na poskytování právní, sociální a psychologické pomoci a řeší veškeré problémy, se kterými se žadatelé o azyl potýkají během azylového řízení. Spolupracují také s Policií ČR, resp. se Službou cizinecké a pohraniční policie. (<http://www.uprchlici.cz>)

Vybrané zahraniční NNO

Soroptimist International, Maharashtra – Mumbai je mezinárodní organizace pracujících žen a žen ve vedení, která pracuje na různých projektech podporujících lidská práva a postavení žen. Mimo jiné se podílela na mediální kampani „Žena není zboží“. (<http://www.soroptimistinternational.org>)

Evropská ženská lobby sdružuje ženské organizace ze členských států Evropské unie. Dlouhodobě se věnuje tématu obchodování se ženami a prostituci. V rámci svého projektu Podpora preventivních opatření k potírání obchodování s lidmi vydala příručku „Souvislost mezi prostitucí a obchodem za účelem sexuálního vykořisťování“. (<http://www.genderstudies.cz/gender-studies/spoluprace.shtml>)

Mezinárodní křesťanská organizace proti obchodu se ženami (The Christian Action and Networking Against Trafficking in Women – CAT) pomáhá zneužívaným ženám, provádí osvětu a informační kampaně a věnuje se obětem obchodu se ženami. (<http://www.coatnet.org>)

Animus Association je bulharská nadace, která se zabývá rozvojem podpůrných programů pro oběti obchodu se ženami. V roce 1997-1998 představila program s názvem Bulharský projekt proti obchodu se ženami financovaný NOVIB. Mezi hlavní cíle projektu patří zviditelnit problém obchodu se ženami směřující do i z Bulharska, vytvořit síť bulharských státních a nestátních organizací, které se budou podílet na podpoře obětem obchodu se ženami vracejících se do vlasti a vybudovat funkční pracovní kontakty s mezinárodními organizacemi, které zprostředkovávají návrat bulharských žen, jež se na ně obrátily o pomoc. (OBP, 2006)

Kruh podpory JANA zasp. sdruž. existuje od dubna 1998 v Německu, které funguje v příhraniční oblasti. Spolek poskytuje dodatečné finanční prostředky pro projekt JANA, podporuje také cílenou praktickou pomocí jednotlivé ženy, např. sbírkou a předáváním použitého dětského oblečení, a pokouší se získat darem očkovací látku proti hepatitidě B. (<http://www.regierung.oberpfalz.bayern.de/cz/informace/jana/jana.htm>)

Aspekt je zájmové sdružení žen působící na Slovensku. Spolupracuje mimo jiné s La Stradou. (La Strada, 2004)

Altera je občanské sdružení lesbických a bisexuálních žen působící na Slovensku. Spolupracuje mimo jiné s La Stradou. (La Strada, 2004)

Pro Família – linka důvěry poskytuje komplexní služby pro oběti násilí páchaného na ženách. (La Strada, 2004)

NNO uvedené v přehledu se podílejí na potírání obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování, ať v rámci prevence a vzdělávání či sociální pomoci, případně v oblasti advocacy a lobbyingu. NNO hrají také nesporně důležitou roli v profesionálně poskytovaných službách obětem obchodu se ženami, kterým se snaží pomoci překonat situaci vzniklou v důsledku této trestné činnosti. Jak již bylo řečeno, obchod se ženami je rovněž problémem lidskoprávní, kdy jsou obětem popírána základní lidská práva a obchodované ženy jsou vystaveny nejrůznějším formám násilí. NNO, jejichž činnost se orientuje na postavení žen ve společnosti, na ochranu lidských práv, se sdružují v České ženské lobby (například kampaň „Žena není zboží“) a na evropské úrovni v Evropské ženské lobby.

6. SPOLUPRÁCE POLICIE ČR S NNO V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI

6.1. Rozmanitost spolupráce

Policie ČR (MV ČR) se s NNO setkává v mnoha oblastech. Významnou roli hrají NNO v prevenci kriminality, která je nedílnou součástí policejní práce. Prevence kriminality je definována jako ofenzivní strategie boje s trestnou činností. Využívá především metod nerepresivních, na nichž se podílí široká škála veřejných i soukromých subjektů. Cílem preventivní politiky je snížení míry a závažnosti trestné činnosti a zvýšení pocitu bezpečnosti občanů. Zaměřuje se na eliminaci kriminogenních faktorů a kriminálně rizikových jevů a na pomoc obětem trestných činů. (Kameníková, 2005) Systém prevence

rozpracovává Odbor prevence kriminality MV ČR, na místní úrovni Preventivně informační skupiny Policie ČR. Preventivní činnost zahrnuje také výchovné a vzdělávací aktivity zaměřené na širokou veřejnost (viz příloha č. 6).

Další oblast spolupráce Policie ČR s NNO tvoří problematika bohužel často se vyskytujícího, byť stále podceňovaného jevu zvaného domácí násilí. Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí spolupracuje s Policií ČR například ve formě přednášek na Policejní akademii ČR pro studující policisty. V otázce ochrany lidských práv Policie ČR (MV ČR) spolupracuje například s nevládní organizací Liga lidských práv. Jedna ze společných akcí se konala v roce 2004 v Brně, kdy na konferenci „Přístup ke spravedlnosti při ochraně lidských práv a veřejných zájmů“ byli kromě představitelů NNO, soudců z České republiky i zahraničí, státních zástupců také policisté. Právníci Ligy lidských práv kritizovali současný systém vyšetřování trestné činnosti ze strany Policie ČR, označili ho za neférový, neefektivní a často porušující lidská práva. (Kopal, 2004) Také snižování dostupnosti a zneužívání drog na místní úrovni se neobejde bez vzájemné spolupráce všech subjektů, které se problematikou drog v regionu zabývají. V kontextu uplatňování tří základních strategií – snižování nabídky drog, snižování poptávky po drogách a snižování potencionálních rizik spojených s jejich užíváním, jsou hlavními partnery Policie ČR na místní úrovni regionální protidrogový koordinátor, působící v obcích s rozšířenou působností a příslušné NNO. Hlavní cíle Národní strategie protidrogové politiky 2005-2009 uvádějí jako první strategii zkvalitnění mechanismů mezi Policií ČR, místní samosprávou a NNO při řešení záležitostí zneužívání drog v daném teritoriu. (*Akční plán*, 2004) V boji proti korupci a organizovanému zločinu funguje aktivní spolupráce státní správy s NNO působícími v této oblasti, především s Transparency International. V roce 1999 se MV ČR podílelo na grantovém výzkumu projektů „Korupční klima v ČR“ a „Korupce v policii“. (Policie ČR, 2005)

Mezi další formy spolupráce Policie ČR (MV ČR) s NNO patří zajišťování doplňkových služeb pro žadatele o azyl. Správa uprchlických zařízení MV ČR spolupracuje s řadou nevládních organizací. Některé nevládní organizace spolupracují se Správou uprchlických zařízení na základě smluvního ujednání. Jedná se o Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE), Charita a občanské sdružení JOB. SOZE působí v šesti azylových zařízeních na území Moravy. Pracovníci SOZE zde poskytují žadatelům o azyl právní a psychologické poradenství a podílí se na zajišťování volnočasových aktivit. Charita provozuje v přijímacích střediscích humanitární sklady šatstva, ve kterých si žadatelé mohou za symbolický příspěvek, určený na další chod humanitárního skladu

šatstva, pořídit oblečení nebo obuv. V některých azylových zařízeních provozuje Charita šicí a řezbářské dílny a podílí se na zajišťování volnočasových aktivit. Vedle NNO spolupracujících se Správou uprchlických zařízení na základě smluvního vztahu působí v azylových zařízeních některé další organizace. Jedná se např. o Organizaci pro pomoc uprchlíkům a Poradnu pro uprchlíky, které zajišťují volnočasové aktivity, právní poradenství nebo výuku českého jazyka, a jiné, většinou regionální, nevládní organizace.

MV ČR uděluje akreditace (na dobu tří let) v oblasti dobrovolnické služby. Je třeba zmínit občanské sdružení Organizace pro pomoc uprchlíkům (udělení akreditace v roce 2004), které provádí projekt „Podané ruce“ v azylových zařízeních provozovaných MV ČR a v zařízeních pro zajištění cizinců, která spravuje Služba cizinecké a pohraniční Policie ČR. Projekt se zabývá integrací žadatelů o azyl do české společnosti. V roce 2004 MV ČR udělilo akreditaci také občanskému sdružení ADRA, které ve svém programu „Dobrovolníci v krizových situacích“ připravuje formou školení dobrovolníky pro funkční nasazení v rámci řešení krizových situací při zapojení do Integrovaného záchranného systému (tedy i Policii ČR); dále občanskému sdružení Středisko křesťanské pomoci, které projektem „Dobrovolníci v azylovém domě pro ženy“ pomáhají mimo jiné ženám-obětem domácího násilí.

6.2. Vymezení spolupráce v boji proti obchodu se ženami

Spolupráce Policie ČR s NNO v boji proti obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování prošla určitým vývojem. V roce 2003 byla spolupráce úplně na začátku, nekoncepční, založená ad hoc, na neformální komunikaci a bez jasných pravidel. Od této doby spolupráce doznala několik významných změn. Základním koncepčním materiálem pro Českou republiku je dokument Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005-2007) (dále jen Strategie). Strategie byla schválena vládním usnesením č. 957/2005 ze dne 22. července 2005 a navazuje na předchozí koncepční materiál Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice, která sumarizovala období let 2003-2005. Již z názvu je patrný určitý vývoj problematiky, kdy se obchod s lidmi postupně rozšířil o další formy obchodování s lidmi. Usnesení č. 957/2005 také ukládá ministru vnitra, aby předložil do 30. června 2007 vládě vyhodnocení a aktualizaci Strategie. (Lávičková, 2004)

Hlavním předmětem jednání Policie ČR a NNO je diskuse, jak skloubit etická pravidla poskytování pomoci s potřebou spolupráce s OČTŘ tak, aby organizace neztratila

důvěru svých klientek a zároveň byly veškeré činnosti vykovávány v zájmu obchodovaných osob. (Bartunková, 2003: 110) Jedním z nástrojů, kterými se NNO snaží situaci řešit, je vytvoření „Code of Conduct“ (Kutálková, 2005), obsahující mimo pravidel činnosti organizace také základní principy práce s klientkou. La Strada klade důraz na lidská práva, etiku práce s klientelou a respektování potřeb a rozhodnutí klientely. Osobní údaje o klientkách a jiné údaje o klientce jsou poskytovány jiným institucím jen s písemným souhlasem klientky. V případech, kdy La Stradě ze zákona vzniká povinnost tyto informace sdělit, bude se držet zákona; současně však bude klientka o této povinnosti informována. Spolupráce s Policií ČR se projevuje v předávání klientely, v zajištění bezpečnosti klientely a zajištění bezpečnosti pracovníků. (Rozhovory 5, 9)

Policejní razie jsou problematické a často se nepodaří oběti vyhledat, a to z několika důvodů, například ženy samy popřou, že jsou obchodovány, proto se v současné době klade důraz na identifikaci obětí a postupy vyšetřování trestné činnosti. (ICMPD, *Background*, 2006:12) V potírání obchodování s lidmi Policie ČR spolupracuje (a v budoucnu by tuto spolupráci měla rozvíjet) s nevládními organizacemi, protože hrají velmi důležitou roli v podpoře oběti. Jediná cesta, jak dosáhnout uspokojivých výsledků při potírání organizovaného zločinu, je mezinárodní spolupráce a harmonizace vládních a nevládních institucí a organizací jako je Europol, Interpol, IOM, ICMPD, Centrum Spojených národů pro prevenci mezinárodního zločinu (CICP) a UNHCR. (ICMPD, 1999)

Zřejmě nejvýraznější příklad spolupráce Policie ČR s NNO v boji proti obchodu se ženami je „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“ (Program), ve kterém se setkává státní a nestátní neziskový sektor. Z tohoto důvodu Program blíže charakterizují.

6.3. Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi

V České republice přímé propojení státních institucí a nevládních neziskových organizací (v tomto případě týkající se obchodu se ženami) představuje Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR, kterou vláda ČR schválila svým usnesením č. 849 dne 3. září 2003. Usnesení obsahuje dvě části: A. Zprávu o obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR a B. Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR. Materiál v části A vymezuje pojem, zmiňuje obchod se ženami v evropském kontextu, mezinárodní aktivity a dokumenty k obchodování s lidmi, koncepční a analytické materiály ČR

vztahující se k problematice, klíčové aspekty Národní strategie, které dělí na prevenci, represivní opatření, pomoc obětem a jejich rehabilitace, mezinárodní spolupráci. Závěrem této části je stanovení účinných opatření, které je nutné přijmout, a to v těchto oblastech: 1. v prevenci – mimo jiné podporovat nevládní organizace, 2. kriminalizaci obchodu s lidmi a jeho důsledné trestání, kde by měla být posílena kapacita orgánů činných v trestním řízení (tedy posílit vzdělávací aktivity směřované na soudce, státní zástupce a policisty), 3. vybudování systému pomoci obětem: tento systém v ČR dosud neexistuje a aktivity nevládních organizací pokrývají skutečné potřeby jen částečně, 4. rozvíjení mezinárodní spolupráce. (Národní, 2003)

Základní idejí institucionálního rámce je úzká spolupráce NNO a jednotlivých státních institucí, zejména Policie ČR a jejích specializovaných útvarů: ÚOOZ SKPV ČR a SCPP Policie ČR. Cíle Programu, tj. ochrana lidských práv a důstojnosti obětí a motivace obětí k podávání svědeckých výpovědí, jsou založeny na spolupráci nevládních organizací a Policie ČR. Podpora obětí a ochrana lidských práv je doménou nevládních organizací a motivace oběti ke spolupráci pro trestní řízení je zase stimulace pro Policii ČR. K 31. 12. 2005 se na realizaci Programu na straně nevládních organizací aktivně podílely: 1. Rozkoš bez rizika o. p. s. (R-R), která vytipovává potencionální oběti přímo v terénu (streetwork) a po navázání dodala jednu klientku, kterou předala La Stradě, 2. La Strada o. p. s., která do Programu sama navrhovala 18 klientek, ze kterých bylo nakonec zařazeno 8 klientek. Jejím prostřednictvím bylo zařazeno dalších 17 klientek identifikovaných Policií ČR, především ÚOOZ. La Strada předává klientky s dětmi Charitě, 3. Charita do konce roku 2005 sama do Programu navrhla 5 klientek, z čehož byla do Programu nakonec zařazena 1 klientka a ve spolupráci s Policií ČR bylo zařazeno do Programu dalších 7 klientek. Charita má k dispozici rozsáhlé sítě zařízení, takže je možné umísťovat oběti co nejdál od místa sexuálního vykořisťování, 4. International Organization for Migration (IOM) vstupuje do procesu v závěrečných fázích, kdy se oběť rozhodne k dobrovolnému návratu nebo dojde k ukončení její účasti v Programu. Doposud repatriovala 16 obětí, z toho 2 Češky byly repatriovány ze Španělska do České republiky na základě kontaktu českého konzulátu v Madridu. (Evaluační, 2006: 9)

6.3.1. Historie a podstata Programu

V rámci „Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR“, kterou vláda ČR schválila svým usnesením č.849 dne 3. září 2003 byl vládou schválen „Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem

sexuálního vykořisťování v České republice („Model“). Usnesení obsahuje dvě části: A. Zprávu o obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR a B. Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR. Materiál v části A vymezuje pojem, zmiňuje obchod se ženami v evropském kontextu, mezinárodní aktivity a dokumenty k obchodování s lidmi, koncepční a analytické materiály ČR vztahující se k problematice, klíčové aspekty Národní strategie, které dělí na prevenci, represivní opatření, pomoc obětem a jejich rehabilitace, mezinárodní spolupráci. Závěrem této části je stanovení účinných opatření, které je nutné přijmout, a to v těchto oblastech: 1. v prevenci – mimo jiné podporovat nevládní organizace, 2. kriminalizaci obchodu s lidmi a jeho důsledné trestání, kde by měla být posílena kapacita orgánů činných v trestním řízení (tedy posílit vzdělávací aktivity směřované na soudce, státní zástupce a policisty), 3. vybudování systému pomoci obětem: tento systém v ČR dosud neexistuje a aktivity nevládních organizací pokrývají skutečné potřeby jen částečně, 4. rozvíjení mezinárodní spolupráce. (Národní, 2003) Cílem Modelu je snaha poskytnout obětem obchodování s lidmi podporu a zabezpečit ochranu jejich lidských práv a důstojnosti a motivovat oběti ke svědecké výpovědi a tak napomoci OČTŘ při odhalování, stíhání, usvědčení a potrestání pachatelů. Model byl původně vytvořen v rámci projektu „Prevence, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zvláště se ženami a dětmi“ s cílem vybudovat mechanismus pomoci obětem obchodování s lidmi a zároveň je motivovat k podání svědecké výpovědi proti pachatelům. Funkčnost Modelu byla pilotně ověřována po dobu jednoho roku od března 2003 do března 2004. Za tuto dobu bylo do Modelu zařazeno celkem 16 obětí obchodování s lidmi. Všech 16 obětí spolupracovalo s Policií ČR a v některých případech významnou měrou napomohlo vyšetřování různých typů trestné činnosti. Po tuto dobu byl projekt financován z rozpočtu OSN, tedy od schválení Modelu do konce května 2004 byly aktivity spojené s jeho aplikací hrazeny z rozpočtu projektu OSN. (Národní, 2003)

Od dubna 2004 na ukončený projekt OSN navázal „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“ (dále jen „Program“). Program je financován z prostředků Ministerstva vnitra z dotačních prostředků určených na prevenci kriminality. V rámci Strategie prevence kriminality na léta 2004-2007 vyhláší MV ČR každoročně Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. Výběrového řízení se v roce 2005 zúčastnily tři neziskové organizace. Republikový výbor pro prevenci kriminality schválil přidělení dotace na tři projekty. MV ČR uzavřelo dne 11. července 2005 Dohodu o spolupráci při podpoře ochrany obětí obchodování s lidmi s La Stradou ČR. a Arcidiecézní charitou Praha (s R-R doposud ne). V současné době lze poskytnout pomoc a péči v rámci

Programu i obětem – mužům a v souvislosti s novelou i obětem jiných forem obchodování s lidmi než jen za účelem sexuálního vykořisťování. Dohoda obsahuje 17 článků, které stanovují obecná ustanovení (např. nevládní organizace zajistí pro své pracovníky kvalifikaci pro práci s oběťmi obchodování s lidmi a prověří bezúhonnosti těchto pracovníků; pracovní kontakty mezi smluvními stranami budou založeny na vzájemném respektu atd.), dále v druhé části práva a povinnosti jak MV ČR, tak nevládní organizace, v třetí části uvádí výměnu informací (ochrana bezpečnosti osobních údajů oběti, stanovení kontaktní osoby), čtvrtá část se týká praktické realizace spolupráce (oběť se do 30 dnů od zařazení do programu musí rozhodnout, zda bude spolupracovat s OČTŘ, apod.) a pátá část obsahuje závěrečná ustanovení. K dohodě je přiloženo vstupní prohlášení, kterým oběť souhlasí se vstupem do Programu.

Cílem Programu je poskytnout obětem podporu, zabezpečit ochranu jejich lidských práv a důstojnosti a motivovat oběti k podávání svědeckých výpovědí, které usnadní odhalování, stíhání, usvědčení a potrestání pachatelů. Zúčastněnými subjekty Programu jsou národní koordinátor (první náměstek ministra vnitra – v současné době Miroslav Koudelný), sekretariát národního koordinátora (Odbor prevence kriminality MV ČR), určené útvary z úseku koordinátora, Policie ČR, určené nevládní organizace, se kterými MV ČR uzavřelo dohody o spolupráci a kterým byly přiděleny dotace na realizaci programu a mezivládní organizace IOM Praha. Obětem program nabízí mimo jiné finanční podporu, doprovodnou sociální péči, u cizinců tlumočení a legalizaci pobytu, zdravotní péči, rekvalifikační kurzy, dlouhodobou sociální integraci či možnost zařazení do programu ochrany svědky podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Program je financován z Kapitoly Všeobecná pokladní správa na Strategii prevence kriminality na léta 2004 – 2007 a činnost nevládních organizací je financována formou dotací. Odbor bezpečnostní politiky MV ČR je věcným gestorem za problematiku obchodování s lidmi v resortu MV ČR a plní funkci národního reportéra. Odbor bezpečnostní politiky MV ČR je odpovědný za zpracování analytických a koncepčních materiálů, mimo jiné i za vyhodnocení plnění úkolů vyplývajících ze Strategie a dále zodpovídá za realizaci a koordinaci Programu . (OBP, 2006)

6.3.2. Průběh Programu

Návrh na zařazení do programu podává nevládní organizace, Policie ČR nebo instituce, která oběť identifikuje jako první. O zařazení do programu rozhoduje národní koordinátor. U obětí, které identifikuje jako první nevládní organizace, si národní

koordinátor vyžádá stanovisko policie. Aby oběť byla zařazena do programu, musí dobrovolně projevit zájem na základě vstupního prohlášení, musí přerušit kontakty se zločineckým prostředím a souhlasit s ubytováním v azylovém bytě nevládní organizace minimálně po dobu měsíční krizové intervence. Policie ČR do Programu navrhla 24 obětí a také všech 24 bylo úspěšně zařazeno. Policejní útvary mimo ÚOOZ navrhly 10 identifikovaných obětí – jedna oběť se na policii obrátila sama, ostatní byly identifikovány při policejních razíích. ÚOOZ mezi lety 2003 až 2005 identifikoval 14 obětí, které všechny byly identifikovány při policejních zásazích. U uvedeného vyplývá, že je rozdíl v úspěšnosti při zařazování do Programu mezi Policií ČR a nevládními organizacemi, kdy Policie ČR měla 100 % úspěšnost, kdežto nevládní organizace 44 %. (*Evaluacní, 2006*)

Program se dá rozdělit do tří fází: 1. Doba na rozmyšlenou/krizová intervence. Prvních třicet dní je oběti poskytována základní intervence a psychosociální pomoc a během této doby se musí rozhodnout, zda bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. V případě oběti – cizince s nelegálním pobytem je vstup do programu doprovázen vystavením výjezdního příkazu a Policie ČR ověřuje, zda případně splňuje podmínky pro udělení víza za účelem strpění pobytu. Oběti, která odmítla spolupracovat, je nabídnut program dobrovolného návratu do země původu; odmítne-li, následuje po vypršení platnosti výjezdního příkazu správní vyhoštění. 2. Příprava na sociální integraci a 3. Trvalý pobyt z humanitárních důvodů, který Policie ČR služba cizinecké a pohraniční policie může udělit v případech hodných zvláštního zřetele. Oběť může kdykoliv z Programu vystoupit. Pokud se prokáže, že se nejedná o oběť obchodování s lidmi nebo pokud oběť kontaktuje osoby ze zločineckého prostředí, vrátí se tam dobrovolně, spáchá úmyslný trestný čin, poruší pravidla azylového ubytování, svévolně opustí byt nebo jinak poruší smlouvu s nevládní organizací o poskytování sociálních služeb, odmítne další spolupráci s orgány činnými v trestním řízení či uvede nepravdivé údaje, dojde k jejímu vyřazení z programu. Nevládní organizace v rámci programu informuje oběti o svém mandátu, přijímá do péče oběti, bezodkladně informuje MV ČR o výskytu každé oběti, která má zájem vstoupit do Programu a podává písemný návrh na zařazení oběti do programu atd. Bez souhlasu oběti, která je identifikována NNO, nelze ve fázi zařazování do Programu oběti poskytovat její osobní údaje. Policie ČR při prověřování okolností případu za účelem vydání stanoviska nebude vstupovat v přímý kontakt s obětí, pokud k tomu oběť nedá výslovný souhlas. SKPV mimo jiné informuje každou potenciální oběť o možnosti programu, zajistí převoz oběti na bezpečné místo domluvené s nevládní organizací, konzultuje s MV ČR přijetí opatření snižujících bezpečnostní rizika pro oběti i pro

pracovníky nevládních organizací, navrhuje MV ČR ukončení účasti oběti v Programu. Policie ČR ÚOOZ mimo jiné zajišťuje fungování informačního systému Oběť. SCCP informuje specializované útvary Policie ČR o každém podezření na obchodování s lidmi. (*Metodický návod*, 2005)

Ministr vnitra pokynem č. 28 ze dne 12. září 2005 zřídil k vytvoření národního koordinačního mechanismu pro oblast podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi na základě Modelu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování jako součásti Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a realizací programu Podpora a ochrana obětí obchodování s lidmi v rámci Strategie prevence kriminality na léta 2004-2007 interdisciplinární pracovní skupinu pro podporu a ochranu obětí obchodování s lidmi. Tuto pracovní skupinu tvoří pracovníci MV ČR (Odbor prevence kriminality, Odbor bezpečnostní politiky, Odbor azylové a migrační politiky, Správa uprchlických zařízení MV), Policie ČR (Úřad služby kriminální policie a vyšetřování, ÚOOZ, Služba cizinecké a pohraniční policie, dále zástupci z Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví, Nejvyššího státního zastupitelství a odborníci z nevládních a mezivládních organizací – IOM Praha, La Strada, Charita, Rozkoš bez rizika. Pracovní skupina se schází minimálně dvakrát ročně a zabývá se všemi aspekty podpory a ochrany obětí . V tomto pokynu ministr vnitra určuje prvního náměstka ministra vnitra jako národního koordinátora národního koordinačního mechanismu a sekretariátem odbor prevence kriminality. Policejnímu prezidentovi také uložil uvést nejpozději do tří měsíců od vydání pokynu do provozu informační systém „Oběť“ a pověřit příslušné pracoviště správou osobních údajů v něm vedených. (*Pokyn*, 2005)

Základní charakteristika cílové skupiny vychází z definice obchodování s lidmi ve 2. článku metodického návodu prvního náměstka MV ČR ze dne 2. srpna 2005: cizinci nebo občané, kteří důvodně prohlásí, že se stali oběťmi obchodování s lidmi. (*Metodický návod*, 2005) „Výraz ‘důvodně’ použitý v definici podmiňuje účast oběti v programu jistou mírou věrohodnosti její výpovědi. Právě inteligence a s tím související potenciální věrohodnost oběti jako svědka je jedním z kritérií, které zabraňují zařazování některých klientek navržených NNO, u kterých hrozí, že by je soud neuznal jako důvěryhodné svědky ...“ (*Evaluační*, 2006: 12) U klientky s nízkým IQ ze strany Policie ČR panuje obava, že oběť nebude uznána jako věrohodný svědek u soudu, proto ÚOOZ zamítne stanovisko k zařazení klientky do Programu, které zpracovává pro národního koordinátora. Klientka s optimálním IQ splňuje ze strany Policie ČR neoficiální požadavek na věrohodnost

klientky. Klientka s vyšším IQ je menšinovým případem a z důvodů neuspokojení potřeb odchází (nabízené služby Programu ji nemotivují).

Tabulka 1. Koordinace jednotlivých subjektů Programu

Organizace	Úlohy
národní koordinátor (I. náměstek ministra vnitra) sekretariát národního koordinátora (odbor prevence kriminality MV)	<ul style="list-style-type: none"> • rozhoduje o zařazování a vyřazování obětí do / z jednotlivých fází <i>Programu</i>, a to na základě návrhu Policie ČR nebo nevládní organizace • celkově koordinuje postup práce s obětí • vede evidenci případů zařazených do <i>Programu</i> • fungování <i>Programu</i> a jeho efektivitu pravidelně vyhodnocuje
Služba kriminální policie a vyšetřování PČR	<ul style="list-style-type: none"> • informuje každou potenciální oběť o možnosti vstoupit do <i>Programu</i> • informuje co nejdříve o výskytu obětí nevládní organizaci • předkládá národnímu koordinátorovi návrhy na zařazování a vyřazování obětí z / do <i>Programu</i>
Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV PČR	<ul style="list-style-type: none"> • zajišťuje fungování informačního systému „Oběť“ • v případě věcné a místní příslušnosti plní úkoly SKPV
Služba cizinecké a pohraniční policie PČR	<ul style="list-style-type: none"> • informuje přísl. útvar SKPV PČR o každém podezření týkajícím se výskytu obchodování s lidmi • na základě žádostí obětí podaných cestou nevládní organizace a stanovisek národního koordinátora a příslušného útvaru PČR zajišťuje pro identifikovanou oběť pobytové náležitosti dle konkrétní fáze <i>Programu</i>
Služba pořádkové policie PČR	<ul style="list-style-type: none"> • informuje každou potenciální oběť o možnosti pomoci nevládních organizací • bezodkladně informuje o možném podezření obchodování s lidmi příslušné pracoviště SKPV
Okresní ředitelství PČR	<ul style="list-style-type: none"> • v případě potřeby poskytuje krátkodobou ochranu oběti nebo pracovníkům nevládních organizací pečujících o oběti; o tuto ochranu žádá SKPV PČR na základě rozhodnutí PČR správy kraje
Nevládní organizace: <ul style="list-style-type: none"> ○ La Strada ○ Sdružení Česká katolická charita ○ Rozkoš bez rizika 	<ul style="list-style-type: none"> • informuje oběť o svém mandátu, nabízí jí možnost vstupu do <i>Programu</i>, seznamuje ji s právy a povinnostmi vyplývajícími ze zařazení do <i>Programu</i> a setrvání v něm • přijímá do <i>Programu</i> oběti identifikované policií, pomocí telefonní linky, či na základě spolupráce s jinými nevládními organizacemi • předkládá národnímu koordinátorovi návrhy na zařazování a vyřazování obětí z / do <i>Programu</i> • zprostředkovává kontakt s policií, jakmile se oběť rozhodne spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení (max. do 30 dní) • zajišťuje pro oběti právního zástupce v případném soudním řízení • zajišťuje služby pro oběť v souladu s konkr. fází <i>Programu</i>
Mezinárodní organizace pro migraci	<ul style="list-style-type: none"> • připravuje a realizuje dobrovolný návrat obětí do země původu; pečuje také o jejich následnou reintegraci cestou svých misí v zahraničí

Zdroj: MV ČR. 2005. *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi 2005-2007.*

6.3.3. Hodnocení Programu

V roce 2006 byl zpracován „Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice“ (dále jen Evaluační výzkum), zadaný Ministerstvem vnitra ČR, ze kterého v této podkapitole vycházím při hodnocení úspěšnosti programu. K testování cíle motivace obětí ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení je třeba znát celý kauzální kruh obětí včetně výsledku, což také ztěžuje dlouhá doba trvání soudních procesů. Z uvedených důvodů nelze kvůli krátké době trvání Programu tento cíl zcela naplnit.

Jako zdroj pro statistické zpracování byla použita evidence obětí zařazených do Programu v období 2003 až 2005. Tyto údaje centrálně eviduje MV ČR na základě informací od Policie ČR a sociálních pracovníků nevládních organizací (La Strada, Charita). Sekretariát národního koordinátora vede ke každé oběti složku obsahující veškeré shromážděné materiály, které obsahují osobní údaje oběti, proto nemohla být využita pro statistickou analýzu. Celkově jsou však údaje neúplné, jak ze strany Policie ČR, tak nevládních organizací. (*Evaluační*, 2006)

Průměrně klientky strávily v Programu 22 dní. První kontakt klientky s Programem může být aktivní, kdy vyhledá sama pomoc, anebo pasivní, kdy je identifikována některou institucí. Tento aspekt však není z dostupných údajů možné sledovat. (*Evaluační*, 2006: 24) Celkem 5 klientek ukončilo svou účast v Programu svévolným opuštěním nebo vyřazením z důvodu nedodržení podmínek. Ani jedna z těchto obětí neměla dítě. Dlouhodobý pobyt byl přidělen pouze jedné klientce s dítětem. V současné době je v Programu zahrnuto 7 klientek, z toho 3 s dítětem, které zde tráví více než 90 dní. V roce 2003 to bylo pouze 5 klientek, v roce 2004 již 11 klientek a v roce 2005 dokonce 17. Celkem oběti strávily v Programu 3461 dnů. (*Evaluační*, 2006: 5)

Tabulka 2: Zařazené klientky – základní charakteristiky

Věk	Počet	%	Kumulativní %	Z toho s dítětem	Národnost	Počet	%	Z toho s dítětem
do 20	4	12	12	0	Ukrajina	7	21	1
20-24	11	34	46	0	Bulharsko	7	21	0
25-29	7	21	67	1	Česko	5	16	3
30-34	10	30	97	4	Vietnam	4	12	0
35+	1	3	100	1	Slovensko	3	9	2
Celkem	33	100			jiné	7	21	0

Zdroj: *Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice*, 2006.

Tabulka 3: Nezařazené oběti – základní charakteristiky

Věk	Počet	Národnost	Počet
do 20	1	Ukrajina	9
20-24	4	Rusko	2
25+	3	Kyrgyzstán	2
nezjištěno	10	Jiná	5
muži	3		
ženy	15	Celkem	18

Zdroj: *Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice, 2006.*

Svědectví podalo pouze 15 % obětí zařazených v Programu. Větší angažovanost lze předpokládat u klientek, které mají děti, a také u těch, které nadále setrvávají v Programu nebo v České republice získaly dlouhodobý pobyt. Nejlépe spolupracovaly Češky a Slovenky, což může být způsobeno menšími jazykovými bariérami, ale i tím, že mají děti. Nejméně spolupracují Bulharky. Lze tedy shrnout, že determinující faktory jsou národnost a skutečnost, zda klientka má nebo nemá dítě. (*Evaluační, 2006*)

Tabulka 4: Charakteristiky délky setrvání klientek v Programu

setrvání v Programu (dny)	Ukrajina	Bulharsko	Česko	Vietnam	Slovensko	jiné	celkem
0-9	1	4	3			4	12
10-29		3			1	1	5
30-89	2			2	1	2	7
90+	4		2	2	1		9
celkem	7	7	5	4	3	7	33

Zdroj: *Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice, 2006.*

Tabulka 5: Způsob ukončení účasti v Programu dle národnosti

	Ukrajina	Bulharsko	Česko	Vietnam	Slovensko	jiné	celkem
repatriace	2	5	2	1	2	5	17
svévolné opuštění				1		1	2
vyřazení	1	1				1	3
dlouhodobý pobyt					1		1
jiné		1	1	1			3
v Programu	4		2	1			7
celkem	7	7	5	4	3	7	33

Zdroj: *Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice*, 2006.

Evaluační výzkum dále uvádí, že Programem prošlo relativně málo klientek, takže nebylo možné použít specializovaných statistických metod. I přes nekvalitní evidenci dat a malý statistický soubor bylo možné odhalit jisté závislosti. Na základě rozhovorů s experty z policejních útvarů, nevládních organizací, s dotčenými oběťmi a z analýzy evidence obětí lze hodnotit, jak Program funguje. Závěry z evaluačního výzkumu ukazují, že je nižší efektivita při zařazování klientek ze strany ÚOOZ. Tyto oběti jsou méně motivované a častěji dochází k jejich vyřazování z Programu z důvodů porušení pravidel. (*Evaluační*, 2006: 4) Celkově lze program vyhodnotit jako funkční, o čemž svědčí i skutečnost, že je každým rokem zařazován větší počet klientek.

6.3.4. Nedostatky Programu

Při hodnocení nedostatků Programu vycházím z výsledků Evaluačního výzkumu a z provedených rozhovorů s pracovníky NNO (Rozhovory 2, 3, 5, 8, 9). Nevládní organizace participující se v Programu (La Strada, Charita, R –R, mezivládní organizace IOM) jako nedostatek Programu spatřují nedodržování 30 denní lhůty na rozmyšlenou, přesto, že i policisté potvrzují její důležitost. V případě, že je první kontakt realizován Policií ČR, klientka je nejprve vytěžena a posléze předána některé z nevládních organizací, čímž je porušena 30 denní lhůta na rozmyšlenou. Pokud se klientka obrací na nevládní organizaci jinak než Policií ČR, nevládní organizace kontaktuje ÚOOZ a navrhuje zařazení do Programu. ÚOOZ je požádán národním koordinátorem o stanovisko a nastává nejčastější problém s dodržáním dané lhůty, neboť ÚOOZ potřebuje klientku vyslechnout, aby posoudil, zda splňuje kritéria pro zařazení do Programu, což se často stane před uplynutím 30 denní lhůty. Dalším nedostatkem je nízké udělování dlouhodobých/trvalých

pobytů (zatím pouze jedna oběť). Klientky deklarují relativně vysoký zájem (až 50 %) o jeho získání. V tomto bodě však naše republika nevybočuje, například Nizozemsko ho vůbec neposkytuje obětem v Programu. Program financuje z 70 % MV ČR, což způsobuje tlak především na nevládní organizace, které musí ustupovat zájmům policejních složek. Vzhledem k tomu, že funkci národního koordinátora vykonává náměstek ministra vnitra a policie je podřízena MV ČR, partnerství nevládních organizací a státních institucí není vyvážené. „Institucionální konstelace posílená finančními motivacemi ze strany MV ČR může mít za následek nadřazování cíle s důrazem na podání svědectví nad podporou obětí a ochranou jejich lidských práv.“ (Evaluční, 2006: 33) Nevládní organizace také hovoří o tom, že Program je pouze pro spolupracující klientky a pouze pro užitečné (věrohodné). Nedodržování pravidel ze strany klientek představuje zvýšená bezpečnostní rizika pro nevládní organizace (vyzrazení utajeného bytu, ohrožení sociálních pracovníků) atd.

IOM nemá nárok na finance z rozpočtu MV ČR, protože je mezivládní organizace, a tak v roce 2004 byly náklady spojené s repatriací hrazeny prostřednictvím ostatních zaangażovaných nevládních organizací. (Rozhovor 2) Jedním ze základních problémů současného financování je velmi nízká elasticita Programu, nepřipravenost na náhlý výkyv v počtu klientek. Nevládní organizace by uvítaly změnu formy poskytování dotací, které jsou nyní vyměřovány dopředu, jsou tedy poskytovány na očekávané náklady a nikoli na konkrétní reálné náklady. Změna financování na tzv. „real time“ model, kdy by byly jednotlivým organizacím propláceny aktuální realizované náklady, by zvýšila celkovou elasticitu Programu především z hlediska jeho kapacity. (Evaluční, 2006: 46) Klientky je také třeba motivovat pestřejší nabídkou služeb v rámci péče jednotlivých nevládních organizací.

Ze strany ÚOOZ zazněl i názor, že jsou některé nevládní organizace příliš „proobětňá“ a opomíjejí širší souvislosti, například zapojení klientky do zločinecké sítě. „Samotná pomoc klientkám bez systematického rozkrývání sítí, ve kterých oběti nejčastěji uvíznou, je prací sisyfovskou a její efektivita je zcela nedostatečná. Takové počínání je spíše udržovacího charakteru a postrádá preventivní rozměr.“ (Evaluční, 2006: 36) Mezi dalšími výtkami bylo formální rozhodování národního koordinátora, který vzhledem k rozsáhlé agendě nemůže věnovat Programu dostatečnou pozornost; dále personifikace (chybí standardy – jakákoli personální změna by mohla mít výrazný vliv na efektivitu celého Programu); neefektivní procedura (zdlouhavé čekání na úřadech, atd.) – především se jednalo o návštěvy cizinecké policie a několikahodinové stání ve frontě, kde může dojít

ke kontaktování klientek překupníky. Mezi bezpečnostní nedostatky patří podceňování bezpečnosti Čechů, vyzrazování utajovaného bytu ze strany klientek, uzavřenost asijských gangů. Všechny organizace se shodly na tom, že by oběti trestného činu měly dostat jistou formu finančního odškodnění. Většina aktérů zapojených do Programu by přivítala vyšší formalizaci pracovních vztahů a postupů, kterým by bylo pravděpodobně dosaženo horizontálním rozšířením programu (zvýšení kapacitního potenciálu pro případ náhlého výskytu vysokého počtu obětí, rozšíření počtu nevládních organizací). Pokud by došlo k přesunu kompetencí národního koordinátora na meziresortní úroveň, vyrovnaly by se také vztahy mezi nevládními organizacemi a ÚOOZ. Výsledkem by bylo, že by nevládní organizace navrhovaly více obětí do Programu. (*Evaluační*, 2006: 46) Respondenti z SCCP a OOP se shodli na tom, že řadoví policisté leckdy vůbec nevědí o existenci Programu, přitom policisté v regionech přichází nejčastěji do kontaktu s potencionálními oběťmi. Policisté nejsou seznámeni s možností spolupráce s NNO ve vztahu k obětem obchodování se ženami, neznají Program, i když zřejmě byli na nějakém školení, které se týkalo Národní strategie, nevybavují si obsah. Občas jedná s Organizací pro pomoc uprchlíkům a také mají kontakt na IOM. Na útvary se dostávají prostitutky, ale policisté nezkontrolují, zda se jedná o oběti obchodování. Většinou jsou prostitutky zadrženy a předvedeny z důvodu podezření ze spáchání přestupku. (Rozhovory 7, 13) V současné době funguje neformální uskupení Centrum na Praze 1, kde pracují dva policisté z Oblastního ředitelství Služby cizinecké a pohraniční policie, Praha, kteří se zaměřují na prostitutky poskytující sexuální služby v centru Prahy. (Rozhovor 7)

6.3.5. Pozitiva Programu

Všichni zúčastnění aktéři Programu se však jednoznačně shodli na tom, že základním pozitivem je již jeho samotná existence, dále zvyšující se počet klientek za rok a nadstandardní osobní vztahy v rámci spolupráce mezi nestátními a státními subjekty. Obchodovaná osoba by měla být rovnocenným partnerem nevládní organizace i Policie ČR. (Rozhovory 2, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 14)

S účinností od října 2004 došlo k novelizaci § 97 v zákoně o zaměstnanosti, která umožňuje v České republice legálně pracovat cizincům na základě víza za účelem strpení pobytu nebo ze stejného důvodu uděleného dlouhodobého pobytu. Obětem, které byly zařazeny do „Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“, se tak podařilo v mnoha případech zajistit zaměstnání. Možnost pracovat přispívá k resocializaci a k vymanění se z kriminálního prostředí. Oběti se také mohou po dobu trestního řízení stát

do určité míry finančně nezávislé na Programu a zároveň získat určité pracovní návyky. (OBP, 2006)

I přes zmiňované různé postoje La Strady a MV ČR k jednotlivým případům obchodovaných osob se však právě v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi zrcadlí explicitní přijetí nevládních organizací jako partnerských subjektů v rámci národního referenčního mechanismu. Důraz je tak kladen nejenom na úspěšné odhalování, stíhání, usvědčení a potrestání pachatelů, ale i na ochranu práv a důstojnosti obchodovaných osob.“ (Kutálková, 2006: 7)

Tabulka 6: Náklady v rámci Programu za roky 2003 a 2004

	klientky		náklady na 1 klientku (v Kč)				náklady celkem (v Kč)
	celkem	zjištěné	min	max	medián	průměr/den	
LaS	14	12	0	9 428	3 133	269	47 850
SČKCH	4	4	1 200	880 000	22 500	1 440	926 200
IOM	7	6	6 370	13 000	7 904	x	52 248
celkem	16	14	0	880 000	11 545	x	1 026 298

Zdroj: *Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice, 2006.*

6.4. Společné projekty Policie ČR (MV ČR) a NNO

6.4.1. Projekty Phare

Projekty Phare byly založeny v roce 1990 s cílem podporovat transformační proces v bývalých komunistických zemích střední Evropy a napomoci jejich integraci do Evropské unie. V roce 2004, po vstupu České republiky do Evropské unie, byly jakožto předvstupní instrument nahrazovány jinými mechanismy. MV ČR realizovalo řadu projektů Phare s partnery ze zemí Evropské unie, například v oblasti boje proti korupci a finanční kriminalitě, migrační a azylové politiky, ochrany státních hranic, boje proti organizovanému zločinu, zavádění nových typů managementu do struktur řízení policie atd. Mezi neaktivnější partnery MV ČR patřily také Velká Británie a Nizozemsko. Projekt Phare „Posilování boje proti obchodování s lidmi“ byl schválen Evropskou komisí v roce 2003. Partnerem pro MV ČR bylo britské ministerstvo vnitra a nizozemské Národní centrum pro mezinárodní policejní spolupráci. Základním cílem projektu bylo posílit institucionální a administrativní kapacity České republiky v boji proti obchodování s lidmi a nelegálnímu organizování prostituce. Samotný projekt byl rozdělen do technické

(investiční) a twinningové (neinvestiční) části. Technická část byla úspěšně dokončena na konci roku 2004 tím, že bylo z prostředků Evropské komise nakoupeno speciální technické vybavení, zejména pro Útvar pro odhalování organizovaného zločinu. Twinningová část zahrnovala především 15-ti měsíční působení britského poradce v České republice zabývajícího se problematikou obchodování s lidmi a dalších expertů z Velké Británie a z Nizozemska. Tato část byla rozdělena od pěti komponentů: Komponent Politika a strategie (zaměřený na vyhodnocení současné situace v ČR, dosavadní politiku a na praktickou implementaci schválené vládní strategie boje proti obchodování s lidmi; Komponent Vyšetřování a stíhání trestných činů (zaměřený na tvorbu modelových vzdělávacích programů pro policisty); Komponent Preventivní aktivity; Komponent Lidská práva a ochrana oběti (tyto komponenty měly za cíl rozvinout tzv. multi-přístup v prevenci a v podpoře obětí a tedy vytvoření institucionálního rámce pro spolupráci všech subjektů podílejících se na těchto činnostech; Komponent Tvorba vzdělávacích materiálů a manuálů pro výkon policejní práce. Celkově je twinning orientován zejména na proškolení specialistů na mravnostní a imigrační problematiku a na organizovaný zločin z různých útvarů Policie ČR, MV ČR a dalších státních institucí, mimo jiné na policejní a soudní spolupráci v mezinárodních případech na zlepšování efektivity systému organizací v ochraně a péči o oběti a svědky obchodování s lidmi včetně role nevládních organizací. Mezi Evropskou komisí a projektovými partnery byla uzavřena smlouva, tzv. Covenant, ve které byly stanoveny realizované aktivity. Steering Committee je řídicí výbor, který kontroluje realizaci projektu Phare. Zástupci útvarů Policie ČR a MV ČR vytvořili koordinační výbor, který se schází přibližně jednou za měsíc a projednává záležitosti ohledně projektu. (OBP, 2005)

V rámci Phare 2003 se ve spolupráci se zahraničními experty uskutečnily vzdělávací aktivity, například kulaté stoly ve vybraných rizikových regionech (Karlovy Vary, Holešov, Ústí nad Labem, Plzeň, Praha), kde byla představena Strategie a Program a činnost nevládních a mezivládních organizací. Dále probíhaly semináře na téma obchodování s lidmi, které byly určeny příslušníkům policie (ÚOOZ, kriminální policie, Služba cizinecké a pohraniční policie, Útvar pro odhalování nelegálních výnosů a daňové kriminality, Národní protidrogová centrála), státním zástupcům a soudcům. Byly vytvořeny také vzdělávací osnovy vztahující se k problematice obchodování s lidmi pro policejní školy a školní policejní střediska. (Policie ČR, 2005)

6.4.2. Projekt Magdala

Projekt Magdala je program Charity (původně Unie katolických žen, která ho z důvodu nemožnosti realizace vlastními silami předal Charitě) (Rozhovor 10), jež nabízí podporu ženám a matkám s dětmi, které se staly oběťmi obchodování s lidmi a nucené prostituce a oběťmi násilí. Klientka je do programu předávána Policií ČR nebo prostřednictvím spolupracujících nevládních organizací v ČR, mezinárodními organizacemi různých typů či klientka přichází po kontaktu s Linkou důvěry Charity nebo přichází sama. Charita koordinuje projekty proti obchodování s lidmi z koordinačního centra, ze kterého přijímá podnět, získává informace a přebírá oběť. Koordinační centrum dále kontaktuje vhodné zařízení – chráněné bydlení v rámci projektů Charity, připravuje krizový prozatímní plán práce s klientkou, zajistí osobní předání oběti zvolenému zařízení. Zde je ženě přidělena osobní asistentka, sociální pracovnice, samozřejmě podle stavu klientky je jí k dispozici lékařská pomoc, psychologická intervence a jiné sociální služby. Veškerá dokumentace a všechny informace týkající se oběti jsou v nejpřísnějším utajení; mlčenlivost je zajištěna podpisem zvláštního formuláře o mlčenlivosti. Pracoviště po zakončení práce s klientkou provede vyhodnocení případu, vypracuje případovou studii a bez osobních údajů zašle koordinačnímu centru ke statistickému zpracování. (Koordinační, 2004)

Jeden ze současných projektů je „Pilotní výzkum mezi zákazníky komerčních sexuálních služeb ve dvou příhraničních krajích České republiky“, který byl podepsán 6. září 2005 mezi poradcem projektu Phare 2003 při MV ČR, zastupující projekt Phare „Posilování boje proti obchodování s lidmi“ a Mezinárodní organizací pro migraci v Praze a probíhal v období od srpna 2005 do 31. října 2005. Na výzkumnou část navazuje rozsáhlá kampaň proti obchodu s lidmi zahájená v únoru 2006, zaměřená právě na zákazníky sexuálních služeb. Tazatelé vedli pilotní výzkum mezi zákazníky prostituce, dále s policisty ÚOOZ a relevantními NNO (La Strada, Rozkoš bez rizika, Charita a NNO v západních Čechách). Z výsledků výzkumu vyplývá, že respondenti – zákazníci mají obecně větší důvěru k NNO než k Policii ČR. „Oni tady musí nějak spolupracovat, pasáci, policisti a majitelé benzínek atd...Kdyby policajti nechtěli, aby to tady bylo, tak by to tady nebylo...Cizinecká policie mívá s majiteli podniků obchodní vztahy. Obávám se, že je to provázáno s cizineckou policií. Do případů obchodu s lidmi jsou zapojeny nedostatečnou prací nebo korupcí i konzulární úřady, cizinecká policie, finanční úřady a hygiena (pořádná kontrola daní a hygieny by mnoha podnikům znepríjemnila život.“ (Hulíková, 2005: 29) Potenciální klienti častou nechápou obchodování se ženami jako jev, se kterým se

setkávají. Mají o něm slabé povědomí (slyšeli o něm), ale pravděpodobně si mnohdy neuvědomují, jak jsou k němu blízko. (Hulíková, 2005: 30) „Kdyby potřebovaly dívky pomoc, raději by šly za NNO a ne za policií.“ (Hulíková, 2005: 29)

6.5. Semináře, konference, kulaté stoly - přehled

Mezinárodní konference „Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování“, se konala 23. – 24. ledna 2003 v Mariánských lázních. Sešli se zde zástupci Policie ČR (ÚOOZ, ÚSKPV, jednotlivé správy), MV ČR (Odbor bezpečnostní politiky, Odbor prevence kriminality), Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, NNO (IOM, Charita), zástupci policie, ministerstev a nevládních organizací ze zahraničí (Belgie, Nizozemsko, Rumunsko, Slovensko, Německo, USA, Itálie). (Policie ČR, 2005)

Dne 23. září 2003 se na zámku v Kolodějích konal „Seminář věnovaný prevenci obchodování s lidmi“. Moderátorem celé akce byla Mgr. Marie Masaříková z odboru tisku a public relations MV ČR. Seminář obsáhl všechny oblasti důležité při řešení problematiky obchodování s lidmi, t.j. prevenci, represi i pomoc obětem těchto trestných činů. Smyslem semináře bylo zvýšení povědomí veřejnosti o nebezpečí obchodování s lidmi v regionech postižených prostitutí a posílení pocitu, že je třeba se této oblasti věnovat nejen na celostátní, ale i na lokální úrovni. Byli osloveni především primátoři a starostové lokalit postižených prostitutí, aby se ve spolupráci se zástupci veřejnosti podíleli na přijetí účinných opatření směřujících do oblasti prevence obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Mgr. Jitka Gjuríčová z OPK MV ČR uvedla, že orgány činné v trestním řízení spoléhají na to, že nevládní organizace budou svým klientkám vysvětlovat výhodu spolupráce obětí s orgány činnými v trestním řízení. Jedná se o velmi účinný prostředek k usvědčení pachatelů. Hlavní snahou je, aby pomoc obětem byla koordinovaná, měla svá pravidla a hlavně splňovala určité kvalitativní standardy. Dále chce Ministerstvo vnitra ČR do budoucna rozšířit svůj úhel pohledu z obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování na oběti všech možných forem nucené práce. Na semináři zaznělo odhodlání věnovat se informačním kampaním v zemích původu, v zemích tranzitních i cílových a cestou orgánů činných v trestním řízení usilovat o co nejpřísnější postih pachatelů a podporu nevládních a mezivládních organizací specializujících se na pomoc obětem. Proběhla zde tisková konference, které se zúčastnili zástupci ČTK, deníku MF Dnes, BBC, deníku Impuls a redakce časopisu Policista.

Poslední vystoupení na semináři patřilo Mgr. Kláře Skřivánkové z nevládní neziskové organizace La Strada, která mimo jiné uvedla, že obětem obchodování v současnosti stát pomoc negarantuje - tento problém se snaží Národní strategie připravená MV ČR. Realizovatelnost strategie v praxi se momentálně testuje v rámci pilotního projektu. (Lávičková, 2004)

1. prosince 2004 se v budově MV ČR konal kulatý stůl k realizaci Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR. Jednání se zúčastnili zástupci státních institucí např. z Odboru bezpečnostní politiky MV ČR, Odboru prevence kriminality ČR, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, příslušníci policie z ÚOOZ, SKPV a také zástupci z NNO – La Strada, IOM, Charita. Obsahem kulatého stolu bylo plnění úkolů zadaných Akčním plánem k realizaci Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR: určení pracoviště odpovědného za koordinaci aktivit proti obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování a za plnění funkce národního reportéra, zařazení problematiky obchodu s lidmi mezi priority Strategie prevence kriminality 2004-2007, realizování výzkumné části projektu OSN zaměřenou na zmapování situace v oblasti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice, příprava informační kampaně k dané problematice, iniciování preventivních projektů ve zdrojových zemích a analyzování personální situace na ÚOOZ a na tomto základě zvážit úpravu tabulkových stavů příslušného pracoviště ÚOOZ. Dále bylo projednáváno vzdělávání orgánů činných v trestním řízení v dané oblasti, vytvoření manuálu pro policejní výkon obsahující hlavní kritéria pro identifikaci případů obchodu, vyhledávání a zajišťování výnosů z trestné činnosti a v neposlední řadě upevňovat spolupráce s nevládními a mezinárodními organizacemi. (OBP, 2004)

Ve dnech 11.-12. března 2004 se v Červené nad Vltavou konal seminář s názvem „Model podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR“, který se uskutečnil v rámci projektu OSN. Semináře se zúčastnili pracovníci ÚOOZ (ÚOOZ, SKPV), státní zástupci, soudci, zástupci nevládních, mezinárodních a mezinárodních organizací a tiskoví mluvčí MV ČR a Policie ČR. Cílem semináře bylo seznámit zúčastněné s prozatímními výsledky projektu OSN, s právním rámcem podpory a ochrany obětí, s postupy při aplikaci modelu a se zkušenostmi polských kolegů. Moderátorem celé akce byl PhDr. Radim Bureš z OPK MV ČR. (Lávičková, 2004)

Ve dnech 6. až 16. 12. 2004 proběhly čtyři dvoudenní semináře v lokalitách Holešov, Ústí nad Labem, Zbraslav a Plzeň. Seminářů se zúčastnili zástupci z různých regionů ČR. Seminář prezentoval Národní strategii, „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“, ve kterém hrají nestátní organizace významnou roli. (Myslíková, 2005)

V zařízení MV ČR „Spiritka“ se 11. 2. 2005 konal mezinárodní seminář zaměřený na dlouhodobá řešení pro oběti obchodování s lidmi, který pořádal OPK MV ČR ve spolupráci s Charitou. Uskutečnil se v rámci projektu „Křesťanská akce proti obchodování s lidmi“, který realizuje Ekumenická agentura Evropských církví pro otázky migrace, uprchlíků, žadatelů o azyl, proti diskriminaci a za integraci (CCME) se sídlem v Bruselu. Semináře se zúčastnili za Českou republiku představitelé vládních i nevládních institucí (OPK MV ČR, ÚOOZ, SKPV, La Strada, Charita, Rozkoš bez rizika) a mezivládní organizace IOM. Hlavním obsahem semináře bylo představit „Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“. (OBP, 2006)

Seminář „Opatření zaměřená na ochranu obětí a prevenci v oblasti obchodování s lidmi“ se konal ve dnech 7. až 11. 3. 2005. Cílem semináře bylo napomoci rozvoji a implementaci strategií a konkrétních opatření, která zajistí podporu a ochranu obětem obchodu s lidmi a sníží výskyt případů obchodování s lidmi v ČR. Byla zde prezentována nizozemská nadace proti obchodování s lidmi. (Myslíková, 2005)

Další akcí, na které se potkaly nevládní organizace se státními, byl seminář „Obchod s lidmi“ v rámci vzdělávání úředníků územních samosprávných celků konaný 5. dubna 2005. Vzdělávací program zadalo v rámci výběrového řízení MV ČR. Seminář lektorovali odborníci ze státních institucí (např. MV ČR, MŠMT) a z nevládních organizací (La Strada, IOM). (OBP, 2005)

Dne 25. dubna 2005 se zástupci NNO (La Strada, IOM, Charita) a státních institucí (Policie ČR, MV ČR, MS ČR, MŠMT, Mzdr., SUZ, NSZ) setkali na jednání u kulatého stolu k obchodování s lidmi. Účelem tohoto jednání bylo provedení monitoringu plnění úkolů Akčního plánu k realizaci Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR. Projednávala se zde příprava informační kampaně věnované problematice obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování (v gesci MV ČR ve spolupráci MPSV, MŠMT). Termín splnění byl stanoven do 31. prosince 2005.. Dalšími úkoly byla příprava informačního materiálu věnovaného problematice obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování pro zastupitelské úřady ČR ve zdrojových zemích a iniciování preventivních projektů ve zdrojových zemích, které se podařilo nebo průběžně daří naplňovat. Mezi doposud nesplněné úkoly patří úprava,

respektive navýšení tabulkových stavů příslušného pracoviště ÚOOZ a vytvoření tabulkového místa specialisty na problematiku obchodování s lidmi na úrovni správ Policie ČR. Policejní prezidium se odkazuje na krajské mravnostní specialisty SKPV, kteří tuto problematiku považují za záležitost spadající pod ÚOOZ. Na jednání se diskutovalo o manuálu pro policejní výkon obsahující hlavní kritéria pro identifikaci případů obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, o zdokonalování profesionální kvalifikace státních zástupců, soudců a policistů. Vzdělávání je průběžně plněno v rámci projektu Phare 2003 „Posilování boje proti obchodování s lidmi“, které je zaměřeno zejména ve školení policistů. Dalším bodem bylo navrnutí opatření k zajištění adekvátní sociální péče a sociálních dávek pro oběti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování pro cizinky a zahrnutí pomoci obětem do právní normy, upravující problematiku hmotné nouze a sociálního vyloučení. NNO Růžová linka informovala, že připravila manuál – standardní postup při podezření na obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování pro praktické lékaře a gynekology. Hana Šnajdrová z OPK MV ČR zde prezentovala aktivity související s Programem podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi. V době jednání byl před podpisem pokyn ministra vnitra upravující model, který vytváří interdisciplinární skupinu, jmenování národního koordinátora a zabezpečení fungování koordinačního mechanismu na úrovni policie. Dotace by měly obdržet tři NNO - La Strada, Rozkoš bez rizika a Charita, ale zatím jsou připraveny dohody pouze s La Stradou a Charitou. (OBP, 2005)

V dubnu 2005 také proběhl za účasti NNO a příslušných státních institucí workshop zaměřený na tvorbu specializačního kursu na obchod s lidmi, na uzpůsobení osnov středního policejního školství, ZOP a celoživotního vzdělávání. (Myslíková, 2005)

Ve dnech 25. a 26. 7. 2005 se v Praze pod vedením dvou britských expertů (Mary Mowerové a Jeanette Richardsonové) uskutečnil seminář „Opatření na ochranu obětí a prevenci v oblasti obchodování s lidmi“ pro třicet účastníků, zástupců nevládních organizací a policie. Jedním z výstupů workshopu bylo poskytnout školení zaměřené na problémové řešení a multi-institucionální spolupráci, a to 20 osobám, které se ve své práci přímo zabývají obchodováním s lidmi. (Policie ČR, 2005)

V termínu od 14. do 17. února 2006 se v Traiskirchen u Vídně konala konference k problematice obchodování s lidmi. Této akce se zúčastnili zástupci Ministerstva vnitra ČR, Policie ČR a nevládní organizace La Strady (Charita se omluvila) a jednalo se zejména o legislativní úpravě této problematiky. Akce jednoznačně potvrdila nutnost spolupráce na národní, ale i mezinárodní úrovni zmíněných subjektů. (Rozhovor 14)

Odbor bezpečnostní politiky MV ČR jako gestor problematiky pořádá kulaté stoly k vyhodnocení plnění Národní strategie, které se uspořádal 1. 12. 2004, 25. 4. 2005, 14. 10. 2005, 7. 3. 2006. Další se plánuje na červenec 2006 a od podzimu 2006 bude sjednocovat termín konání kulatého stolu s interdisciplinární skupinou k Programu, aby se nemusely opakovat některé informace. Interdisciplinární skupina 1. náměstka ministra vnitra řeší problémy vzniklé s existencí a fungováním Programu, tedy zabývá se koncepční linií, nikoliv každodenními problémy, které se řeší na koordinační schůzce. Do současné doby se sešla dvakrát – poprvé v zimě 2005, podruhé 19. 4. 2006 a další se plánuje na podzim 2006. (Myslíková, 2006)

Informace o obětech v zahraničí postupují nejčastěji české zastupitelské úřady v zahraničí. Oběť se na zastupitelský úřad obrátí buď sama nebo ji tam předá policista. Zastupitelský úřad vystaví oběti cestovní průkaz a poskytne jí finanční pomoc. Převahu zpět do ČR většinou zajišťuje Mezinárodní organizace pro migraci. Zdrojem informací mohou být také klienti obětí, náhodní svědci, zahraniční nevládní organizace nebo rodinní příslušníci. Ze zkušeností neziskových organizací vyplývá, že oběti nedisponují prakticky žádnými informacemi o základních lidských právech ani o právním systému. Obchodované ženy v zahraničí měly absentující informace o rizicích práce v zahraničí, o legislativě cílové země a o možnostech případné pomoci od nevládních organizací.

6.6. Ostatní společné aktivity Policie ČR a NNO

Střední policejní škola MV ČR v Praze založila v rámci vzdělávání Středisko pro lidská práva a profesní etiku, které má přispět ke změně policejní kultury v tom směru, že lidská práva budou respektována,lepší se úroveň profesního chování, jednání policie s občany bude zdvořilé a efektivní a zvýší se důvěra menšin v policii. Ke spolupráci budou přizvány i nevládní organizace, které zajistí otevřenost a konstruktivní připomínky s cílem zlepšení policejní práce. Mezi spolupracujícími organizacemi, jejichž poslání se mimo jiné dotýká problematiky obchodování s lidmi (z lidskoprávního hlediska), je Český helsinský výbor, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Partners Czech, Multikulturní centrum, Sdružení Dženo, Nadace Mosty, Poradna pro občanství, občanská a lidská práva.

Community policing je pojem zastřešující často velmi různé postupy práce policie zohledňující aktivní komunikaci s veřejností. Je to proaktivní policejní přístup, který směřuje ke společnému definování problémů v oblasti veřejného pořádku a bezpečnosti a jejich následnému společnému řešení. Výsledné aktivity jsou pak zaměřeny zejména na

odstraňování příčin problémů, nejen jejich důsledků. Podstatou je, že veškeré aktivity jsou vztahovány k místním podmínkám. Grantový program MV ČR „Partnerství“ vznikl v roce 2003 v rámci aktivit Odboru prevence kriminality MV ČR. Od téhož roku je realizována Národní strategie pro práci policie ve vztahu k etnickým a národnostním menšinám v ČR, aby policisté disponovali dovednostmi pro policejní práci v multikulturní společnosti, navrhuje mechanismy a opatření pro komunikaci s minoritami a hledá cesty, jak do policejní práce příslušníky národnostních menšin zapojit. Zavádění prvků community policing do praxe Policie ČR je projekt nevládní organizace Otevřená společnost, o. p. s., která z grantových zdrojů Nadace Open Society Fund zajišťuje především práci dvou svých pracovníků na realizaci projektu a jejich výdaje. Ve výběru pilotních lokalit Otevřená společnost zohledňuje otevřenost místních partnerů, aktivitu občanské společnosti a možnosti svých pracovníků. Bezprostředně po výběru lokalit je kromě kontaktování místního oddělení Policie ČR třeba navázat vztahy s ostatními lokálními partery, jako jsou představitelé místní územní samosprávy, nevládních organizací, škol atd. (MV ČR, *Zavádění*, 2005)

6.7 Společné aktivity MV ČR a NNO

- MV ČR v roce 2005 se rozhodlo podpořit projekt společnosti Člověk v tísni, spol. při ČT, o. p. s., s názvem Prevence nelegální migrace z Arménie do ČR, podpora rozvoje vybraných komunit a zlepšení ekonomické situace vnitřních uprchlíků v Kotajském kraji, který byl zahájen v roce 2006 a bude trvat tři roky.
- Od podzimu 2005 byl do programů průběžného vzdělávání Justiční akademie ČR zařazen seminář zaměřený na obchodování s lidmi a postih kuplířství. Na semináři vystoupili přední odborníci z MV ČR, Policie ČR, NNO, Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství.
- V dubnu 2005 byl vydán manuál pro lékaře pro identifikaci a zacházení s oběťmi obchodu s lidmi, který se zaměřil výhradně na oběti sexuálního vykořisťování. Zároveň byla vypracována speciální pomůcka, tzv. „karta pro lékaře“, která mimo jiné obsahuje seznam identifikátorů obchodování s lidmi a důležité kontaktní údaje na státní i nestátní organizace. (OBP, 2006)
- MŠMT rozpracovalo problematiku sexuálního vykořisťování v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školu i Rámcových vzdělávacích programech pro gymnaziální vzdělávání a pro střední odborné vzdělávání.

- MV ČR vytvořilo rovněž manuál určený zaměstnancům Zastupitelských úřadů ČR v cílových i zdrojových zemích. Tento manuál bude distribuován v průběhu roku 2006 (do současné doby nebyl distribuován). (OBP, 2006)
- MŠMT ve spolupráci s MV uskutečnilo v červnu 2005 informační kampaň zaměřenou převážně na žáky 9. tříd základních škol a žáky středních škol, kteří si hledají o letních prázdninách práci v zahraničí.
- Další informační kampaně byly realizovány z prostředků prevence kriminality nevládními organizacemi. Velice úspěšný je leták určený obětem obchodu s lidmi v 16 různých jazycích, který vyzývá ke kontaktování nevládní organizace nebo Policie ČR a nabízí zařazení do Programu. Tento leták byl distribuován mimo jiné příslušným útvarům Policie ČR, které jej při výskytu potencionálních obětí používají.
- MV je gestorem Programu DAPHNE II k prevenci a potlačování násilí na dětech, mladých lidech a ženách a k ochraně obětí a rizikových skupin. MV ČR zveřejnilo informaci o programu DAPHNE II na svých internetových stránkách. V rámci výzvy I v roce 2004 nepředkládala žádná česká organizace projekt zaměřený na ženy. V rámci výzvy II v roce 2004 figurovaly dvě české organizace jako překladatelské. Projekt, jedné z nich, Ligy lidských práv, byl podpořen 43 000,- eur. Partnersky se na projektech úspěšných v rámci výzvy II zaměřených na ženy podílely čtyři české organizace. (Myslíková, 2004) V roce 2005 dále pokračovaly aktivity MV ČR v rámci programu Evropské unie DAPHNE II. V lednu 2005 byl zorganizován pro NNO seminář, týkající se násilí na ženách a dětech. Účastníci byli podrobně informováni o fungování Programu, včetně možnosti zapojení se do dotačního systému programu EU. Pozornost byla věnována navazování a udržování kontaktů s českými NNO, které z programu DAPHNE II získaly finanční podporu na realizaci projektů. (OBP, 2006)

6.8. Situace v zahraničí

Spolupráce policie a NNO funguje v různé míře ve všech evropských zemích. Pro představu uvádím několik příkladů. Blíže popisují rakouskou scénu, neboť Česká republika, resp. Policie ČR a NNO se zúčastňují společných vzdělávacích akcí a ÚOOZ participuje (vzhledem k přeshraniční kriminalitě) na vyšetřování případů organizovaného

obchodu se ženami s rakouskou policií. Veškeré informace o tamní situaci pocházejí ze Zápisu ze studijní cesty do Vídně ve dnech 7. – 9. listopadu 2005. Dále uvádím vybrané zahraniční země, které se zúčastnily Mezinárodní konference „Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování“, jejichž představitelé ve svých příspěvcích stručně komentovaly současnou situaci v oblasti spolupráce policie a NNO.

Rakousko

Prostituce

Právní úprava prostituce je záležitostí jednotlivých spolkových zemí. Ve Vídni platí zemský zákon o prostituci z roku 1984, zákony přijaly i další spolkové země (např. Dolní Rakousy). Stále je ovšem platný zákon z roku 1897, který podrobil všechny prostituující osoby zdravotnímu doзору. Tento zákon platil i v českých zemích, roku 1922 byl ale zrušen zákonem o potírání pohlavních nemocí. Prostituce je v Rakousku vnímána především jako problém zdravotní a veřejného pořádku. Prostituatka může každý, osobní působnost není omezena pouze na občany států EU. Cizinci mohou prostituovat, pokud mají uděleno povolení k pobytu nebo vízum za účelem vykonávání prostituce. Toto vízum má platnost maximálně 6 měsíců v roce. Žádost se podává na rakouských ambasádách, kam žadatel musí přijít osobně s pasem. Zároveň obdrží informační leták s upozorněním na obchodování s lidmi. Povolovací procedura je poměrně jednoduchá. Žadatel přijde na místní kriminální oddělení speciálně určené pro problematiku prostituce, kde vyplní formulář (jméno, příjmení, země původu popř. adresu klubu, kde bude prostituci vykonávat) a přiloží fotografii. Policie formulář potvrdí a s ním pak jde žadatel na Zdravotnický úřad města Vídně, kde ho prohlédne úřední lékař. Na základě zdravotní prohlídky Zdravotnický úřad vydá žadateli kartu, která opravňuje k vykonávání prostituce na území města Vídně. Karta obsahuje jméno, příjmení, místo a datum vydání včetně fotografie držitele. Na kartě jsou rovněž vytištěny kolonky, kam úřední lékař zaznamenává zdravotní způsobilost na příslušné období. Prokazování prostituce je stejně obtížné jako je tomu u nás. Tyto osoby používají univerzální výmluvy, že čekají na kamaráda apod. Pro policistu ale není problém zastavit vozidlo za rohem a zeptat se řidiče, proč ho tato osoba zastavila a na co se ho ptala. Nelegální prostituce, stejně jako nabízení se na zakázaných místech, neabsolvování lékařských prohlídek je pokutováno. Pokud tato osoba opětovně neplatí pokuty, je jí trest přeměněn na odnětí svobody až na šest měsíců. Nesnáze

s prokazováním jsou také u eskort servisů, které se maskují jako seznamovací kanceláře, agentury zajišťující doprovod apod.

V poslední době se rozmáhá prostituce po internetu. Tato oblast ještě není zcela zmapována a teprve se nalézají způsoby, jak proti tomuto jevu bojovat. Nelegální, tzv. tajná prostituce, je v poslední době na příkrém vzestupu. Jedná se výhradně o cizinky, nejčastěji z Bulharska a Rumunska (z tureckých komunit), Romky a v tomto roce byl zaznamenán obrovský nárůst žen z Nigerie, které do Vídně přicházejí z Itálie, popř. přímo ze země původu. Odhadovaný počet legálních prostitutek v Rakousku je cca 2000. 5 až 6 tisíc osob vykonává prostituci tajně. Přímo ve Vídni prostituje cca 950 žen a 12 mužů, zhruba 250 legálně. 70 až 80 % pouliční prostituce je ilegální. V Rakousku je zhruba 640 nevěstinců, masážních salonů, pánských klubů apod. Ve Vídni přibližně 150. Provozování nevěstinců je legální, není ale zvláštní živností. K tomuto účelu je nejčastěji využívána živnost spočívající v pronájmu pokojů. V rámci této živnosti není možné prodávat nápoje, proto je zároveň často využívána i živnost pohostinská. K provozování nevěstince se nevyžaduje povolení města ani se nikam nenahlašuje. Pokud by ale nevěstinec měl být umístěn tam, kde to není vhodné (z morálního hlediska), je vyvíjen spíše politický nátlak, který tomu zabrání. Veřejnost je k prostituci poměrně tolerantní. Nevěstince i pouliční prostituce se vyskytují v určitých tradičních oblastech Vídně, ve kterých nejsou obytné domy, ale spíše obchody, bary a herny. Veřejnost protestuje pouze tehdy, když se objeví tendence tyto oblasti rozšiřovat či zakládat je na nových místech.

Obchodování s lidmi

Rakouský trestní zákoník má od 1. května 2004 dva zvláštní trestné činy, a to obchodování s lidmi a přeshraniční obchod s prostitucí (nahradily původně jediný trestný čin obchodování s lidmi). Od této doby rovněž vzrostl počet odhalených obětí a pachatelů. Zatímco v roce 2003 byl počet odhalených obětí 85, v roce 2005 je již tento počet 353. Tento úspěch je přisuzován obecně mezinárodnímu trendu, který na obchodování s lidmi začal více upozorňovat, a také politickému tlaku na policii a soudy. Pokud osoba začne prostituci vykonávat dobrovolně a po té k ní začne být nucena, není tento čin klasifikován jako obchod s lidmi, nýbrž jako jiné trestné činy, např. vydírání, ublížení na zdraví atp. Na druhé straně pokud osoba dobrovolně vykonává prostituci v jednom státě a je k ní přinucena ve státě druhém, jedná se o trestný čin přeshraničního obchodu s prostitucí. Rakouské pojetí obchodu s lidmi je tedy chápáno poněkud restriktivně, trestní sazby, které za toto jednání hrozí, jsou ale srovnatelné s našimi. Oběti obchodu s lidmi jsou převážně

Rumunky, následují Bulharky, Bělorusky a Maďarky. V letošním roce prudce stoupl význam nigerijského organizovaného zločinu. Ženy jsou najímány nejčastěji v chudých nigerijských vesnicích, kde vycestování za prací do západní Evropy je velká událost, kterou slaví takřka všichni obyvatelé osady. Mechanismus je zhruba následující. Nigerijské ženy přicestují s fiktivním dluhem za falešný pas (cca 30 tisíc euro). Ve Vídni je k prostituci přemluví starší nigerijské ženy, které se již prostituci delší dobu věnují (oběti takřka nepřicházejí do kontaktu s muži z mafie). Přestat s prostitucí je pak velmi složité. Oběti jsou vydírány, nemohou se vrátit zpět do Nigérie, neboť jim hrozí ukamenování. Později se z těchto žen samy stávají organizátorky prostituce. Oběti mají možnost získat povolení k dlouhodobému pobytu z humanitárních důvodů. Pokud jsou v žádosti neúspěšné, jsou vyhoštěné.

Spolupráce policie s NNO

Vyšetřováním trestného činu obchodování s lidmi se v Rakousku zabývá Bundeskriminalamt – Spolkový kriminální úřad, který byl zřízen zákonem v roce 2002 a slučuje kriminální úřady jednotlivých spolkových zemí. Koordinuje operativní činnost, řeší případy organizovaného zločinu, které přesahují hranice jednotlivých zemí, vyhotovuje statistiky, strategie apod. Bundeskriminalamt, resp. oddělení 3.1, působí stejně jako náš ÚOOZ SKPV PČR. Styl práce i postupy jsou srovnatelné, je využívána operativní technika, technické i personální zázemí je však na vyšší úrovni.

V Rakousku nemá policie tak úzký vztah k nevládním neziskovým organizacím. Sice o identifikované oběti NNO informuje a zajišťuje předání do její péče, tím ale spolupráce de facto končí. S policií často spolupracuje významná nevládní organizace LEFÖ, kterou dále představuji.

Nevládní organizací LEFÖ

LEFÖ funguje již 20 let. Tato nevládní organizace byla založena pro pomoc emigrantkám ze střední Afriky, kterým zajišťovala vzdělání a zdravotní pomoc. S nabýváním větších znalostí o prostituční scéně a setkáváním se s prostitucí nucenou se začala Lefö orientovat výhradně na pomoc obětem. Činnost této organizace je podobná českým nevládním organizacím, zejména La Stradě, daleko více se ale věnuje politickému lobbyingu a důraz ve své práci klade především na zdravotní prevenci.

Díky politickým tlakům se Lefö podařilo přesvědčit Ministerstvo vnitra, aby byla vytvořena mezirezortní koordinační skupina, která má řešit problematiku obchodování

s lidmi. Jako významný úspěch lze považovat prosazení služebního pokynu pro vídeňskou policii, podle kterého má policista v případě, že nalezne oběť, povinnost do 24 hodin kontaktovat Lefö. Lefö usiluje o to, aby byl tento pokyn rozšířen na celé území Rakouska. Poskytování ubytování a pomoci nezávisí na tom, zda oběť spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení. Oběti si mohou požádat o udělení pobytu z humanitárních důvodů (cca 6 až 12 měsíců). Výhodou je, že tak získávají pocit bezpečí, je za ně placeno nemocenské pojištění, dostávají příspěvek 180 eur měsíčně a mají možnost získat pracovní povolení, ovšem u konkrétního zaměstnavatele. Po roce již tato osoba obdrží standardní pracovní povolení, které jí umožní pracovat kdekoliv. Pokud se oběť rozhodne vrátit domů (větší část klientek), Lefö kontaktuje nevládní organizaci v zemi původu a pomáhá oběti v bezpečném návratu. V současné době organizace zaznamenala nárůst ilegálních prostitutek z Rumunska. Na žádost rumunské vlády totiž od 1. března 2005 Rakousko nevydává rumunským občanům vízum za účelem prostituce.

Zajímavé je, že tato organizace nepodporuje možnost postihu zákazníků, neboť by dle jejího tvrzení přišla o zprostředkovací článek mezi ní a obětí. Zákazník je první osobou, která se setkává s obětí obchodu s lidmi. Často dochází k tomu, že jim telefonuje zákazník a upozorňuje na to, že se setkal s dívkou, která by mohla být obchodovaná.

Rakouští policisté nezastávají názor, že by švédský model stíhání zákazníka byl jakkoliv prospěšný. Důsledkem takového řešení je pouze zahánění prostituujících osob do bytů, klubů apod. bez možnosti kontaktovat někoho jiného než zákazníka, ztráta přehledu o prostituční scéně, nedostatek zdravotního dozoru, přesun zákazníků do jiné země apod. Podle tamních zkušeností se ukazuje, že princip regulace prostituce je funkční a přehledností (viditelností), kterou vytváří, je i lepším základem pro práci policie. (OBP, *Zápis*, 2005)

Belgie

Obchodování s lidmi představuje závažnou a rychle se šířící oblast mezinárodního organizovaného zločinu, vytvářející obrovské zisky pro zločinecké sítě, které mohou být spojeny s obchodováním s drogami a zbraněmi či převaděčstvím osob. První podmínkou účinného boje proti obchodování je větší informovanost. Implementace zákonů týkajících se obchodování s lidmi a péče o oběti a jejich ochrana je koordinována s Centrem pro rovné příležitosti a boj proti rasismu. O oběti zařazené do obdobného programu jako je v České republice pečují tři mezivládní organizace. Belgie uzavřela různé dohody o spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci a s místními mezivládními

organizacemi, které se zabývají návratem obětí do země původu. „Celková idea belgického systému je vytvořit přímou vazbu mezi ochranou a reintegrací obětí a postihem obchodníků s lidmi a rozbíjením jejich sítí.“ (Marmol, 2003: 23)

Rumunsko

Regionální centrum SECI (Regionální centrum iniciativy spolupráce v jihovýchodní Evropě) vzniklo na základě Multilaterální úmluvy o spolupráci na úseku prevence a boje proti mezinárodnímu zločinu. Centrum se zabývá především efektivnějšími přístupy k regionální spolupráci OČTŘ a společnými aktivitami policejní a celních orgánů signatářských zemí. Obchodování s lidmi je závažnou hrozbou pro celou jihovýchodní Evropu. V roce 2000 začala první akce zaměřená na boj proti obchodování s lidmi a Rumunsko, resp. rumunská policie byly pověřeny rolí koordinátora. Operace Mirage se zúčastnily policejní a jiné OČTŘ, nevládní organizace a zástupci IOM z řady členských zemí SECI (např. Albánie, Bosna a Hercegovina, Turecko) (Vrancic, 2003: 41-52)

Moldávie

Spolupráce policie a nevládních organizací v boji proti obchodování s lidmi funguje, a dá rozdělit do tří fází: 1. Proces prevence obchodování, 2. Boj s tímto jevem, 3. Proces rehabilitace obětí a jejich zpětného začlenění do společnosti. Druhá fáze spadá do policejní pravomoci a prevence a rehabilitace obětí do kompetence vládních orgánů, ale i mezinárodních (UNDP, IOM) a nevládních organizací, např. Sdružení právníček, Občanská iniciativa. (Bejan, 2003: 54)

Slovensko

V boji proti obchodování s lidmi policie také spolupracuje s nevládními organizacemi. Byla uzavřena Dohoda o spolupráci s občanským sdružením Únie Dafné, které je zaměřené na prevenci sociálně-patologických jevů a na konkrétní pomoc jedinců například drogově závislých nebo obětí obchodu s lidmi. Únie Dafné je zapojena do mezinárodních projektů, je členem abolicionistické federace (IAF). Policie také navázala kontakty s Centrem naděje, které poskytuje pomoc obětem domácího násilí, s Krizovou linkou UNICEF a občanským sdružením Prima. Účelem spolupráce s organizacemi je zabezpečit akutní právní a sociální pomoc obětem obchodování s lidmi. (Dinga, 2003: 66-67)

Ruská federace

Ruské nevládní organizace byly v boji proti obchodování s lidmi a při pomoci obětem zpočátku nejaktivnější společenskou silou. V současné době už zdvojnásobily své úsilí při prevenci obchodování a zvyšování povědomí rizikových skupin prostřednictvím seminářů, programů v rádiu a televizi a propagace letáků. (Gračeva, 2003: 102)

Itálie, Spolková republika Německo, USA spolupracují s nevládními organizacemi v boji proti obchodování s lidmi v oblasti prevence a péči o oběti. (*Mezinárodní*, 2003)

7. PRAKTICKÁ DOPORUČENÍ PRO ZLEPŠENÍ SPOLUPRÁCE POLICIE ČR S NNO V BOJI PROTI OBCHODU SE ŽENAMI

V souladu s předmětem a cíli práce jsem provedla celkem 15 polostrukturovaných rozhovorů (otázky viz příloha č. 8) s představiteli Policie ČR, MV ČR, NNO a mezivládní organizace IOM. Respondenty z řad Policie ČR (celkem 7) jsem vybírala podle služebního zařazení tak, aby byli zastoupeni policisté jak ze specializovaných útvarů (ÚOOZ, Expozitivity Praha, Brno, České Budějovice), tak i ze základních útvarů (SCCP České Budějovice, Praha, PIS Praha, OOP České Budějovice). Odbor bezpečnostní politiky MV ČR je věcným gestorem za problematiku obchodování s lidmi v resortu MV ČR, je odpovědný za zpracování analytických a koncepčních materiálů, mimo jiné i za vyhodnocení plnění úkolů a aktualizace Strategie a plní funkci národního reportéra. a je gestorem za realizaci a koordinaci Programu – z tohoto důvodu jsem oslovila pracovníka této státní instituce. Respondenty z NNO jsem vybírala podle náplně činnosti organizace. Do Programu jsem zapojené tři významné NNO v oblasti obchodování s lidmi (La Strada, Charita, Rozkoš bez rizika) a mezivládní organizace IOM, proto jsem vedla celkem 4 rozhovory s představiteli uvedených organizací. Dotazovaný z NNO Rozkoš bez rizika mi odmítl poskytnout rozhovor (viz příloha č. 10). Dále jsem vedla 2 rozhovory s respondenty z NNO Unie katolických žen a Gender studies . Důvod výběru první organizace je ten, že založila projekt Magdala, který posléze postoupila Charitě a u druhé organizace zjištění ideového přístupu k prostituci a k problematice obchodu se ženami . Cíle dotazování bylo zmapovat situaci spolupráce - zda a na jaké úrovni existuje spolupráce mezi NNO a Policií ČR, konkrétní formy spolupráce (u La Strady, Charity, IOM fungování Programu), zda existuje koordinační mechanismus a celkově zhodnotit spolupráci státního a nestátního sektoru v oblasti obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování včetně návrhů na její zlepšení.

7.1. Pohled Policie ČR

Národní strategie boje proti obchodování s lidmi 2005-2007 rozšířila trestněprávní definici obchodování s lidmi i za jiným účelem než je sexuální vykořisťování, což s sebou přináší větší prostor pro vzájemnou spolupráci. Respondenti z ÚOOZ hodnotí spolupráci s NNO velmi kladně, zejména v souvislosti s realizací Programu. ÚOOZ nejčastěji komunikuje s La Stradou a Charitou; ohledně cizinců pak s mezivládní organizací IOM. V rámci Programu má ÚOOZ dobré zkušenosti s La Stradou a vítá novodobý projekt Magdala, který je pod záštitou Charity.

Konkrétní spolupráce funguje tak, že pokud ÚOOZ identifikuje oběť obchodu se ženami (například při policejní razii nebo prostřednictvím operativně pátrací činnosti), obrátí se na La Stradu nebo Charitu, aby promluvila se ženou, nabídla jí pomoc v rámci své kompetence a zároveň motivovala ke spolupráci s Policií ČR. Je zkušenost, že většinou ženy NNO důvěřují. Policisté z ÚOOZ také připouští, že mohou s NNO narazit na střet zájmů, kdy na jedné straně stojí důvěra klientky k nevládní organizaci a na straně druhé snaha policie objasňovat a vyšetřovat trestnou činnost a zjišťovat pachatele. Domnívají se, že pokud se nevládní organizace dozví o trestné činnosti, měla by to s Policií ČR konzultovat. (Rozhovor 1, 6) Policista z ÚOOZ Praha dodává, že spolupráce s NNO existovala již před zahájením Programu, resp. Modelu, ale byla neformální, založena na interpersonálních vztazích. Určitá forma institucionalizace a koncepčnosti je pro obě strany pozitivní. Informační systém „Obět“ v současné době stále nefunguje a je třeba, aby do něj měli přístup všichni policisté a ne pouze určení pracovníci pro práci s utajovanými skutečnostmi. Policisté z ÚOOZ by také přivítali širší pomoc obětem obchodování se ženami, rozsáhlejší pravomoci národního reportéra a určitou návaznost soudů na práci Policie ČR, aby výsledky policejního snažení měly smysluplný dopad. (Rozhovory 6, 14)

Respondenti ze Služby cizinecké a pohraniční policie, Preventivně informační skupiny hodnotí spolupráci s NNO jako výbornou, a to v oblasti prevence a vzdělávání. S nevládními organizacemi se setkávají na workshopech, kulatých stolech, seminářích, přednáškách, konferencích. Vzájemná komunikace je do značné míry založena na blízkých vztazích a důvěře mezi pracovníci NNO a zástupci Policie ČR. (Rozhovor 12) Řadoví policisté z SCPP povědomí o nevládních organizacích nemají, Program neznají a prostitutky jako oběti obchodování s lidmi nevnímají. Policisté ze základních útvarů, kteří se často setkávají s potenciálními oběťmi obchodování se ženami jako první, nejsou adekvátně

proškolení na identifikaci oběti a na vhodnou komunikaci s ní. Podle mé zkušenosti z policejní praxe na obvodním oddělení většina z kolegů ani netuší o existenci nevládních organizací, což má za následek, že nejsou schopni poskytnout informace o možné pomoci ze strany NNO prostitutkám nebo obchodovaným ženám. V mnohých případech dochází ke zlehčování závažnosti sexuálního vykořisťování a postavení oběti obchodování s tím, že se přece jedná „jen“ o prostitutku. (Rozhovor 13)

7.2. Pohled NNO

La Strada

Spolupráce s Policií ČR je založená zejména na osobních kontaktech, přesto jistý druh formalizace existuje, například v podobě Programu nebo ve formě manuálu, interního aktu Policejního prezidia, Závazného pokynu policejního prezidenta ze dne 2. 5. 2006, kde jsou zakotveny povinnosti všech subjektů. Pracovnice NNO mají někdy pocit, že jim Policie ČR nedůvěřuje, stává se jim, že nemohou být při výslechu jejich klientky, aniž dostanou srozumitelné vysvětlení. Do jisté míry chápou potřebu utajení informací týkajících se konkrétního případu. V současné době se připravují průkazky či legitimace pro pracovnice La Strady, které jsou vytvořené v kooperaci s OČTŘ. Na této legitimaci bude pouze identifikační číslo pracovnice a fotografie a podle tohoto čísla může policista (případně kdokoliv) prověřit, zda je osoba důvěryhodná. Osobní údaje pracovnice organizace se mohou ověřit na Odboru bezpečnostní politiky, MV ČR. (Rozhovor 5) Jak již z předchozího textu vyplývá, spolupráce s Policií ČR má více podob: vzdělávací manuály pro Policii ČR, pilotní tréninky v rámci projektu AGIS, podílení se na osnovách pro střední policejní školství, tvorba případových studií pro praxi, přednášková činnost, společné kulaté stoly, semináře atd. Konkrétní spolupráce s ÚOOZ je například ve společné identifikaci oběti obchodování. V roce 2004 byla La Strada Policií ČR přizvána ke společné identifikaci dvakrát a v roce 2005 jednou. Spolupráci s ÚOOZ hodnotí jako výbornou. (Rozhovory 5, 9)

Respondenti z La Strady se při své činnosti nesetkaly pouze s korektním přístupem ze strany policistů. V souvislosti s péčí o klientky organizace podala v roce 2005 dvakrát stížnost na postup konkrétních policistů. První případ byl následující: V nočním klubu na Chebsku pracovaly dvě Ukrajinky, které zavolaly na Policii ČR, že jsou oběťmi nucené prostituce, resp. obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, s tím, že potřebují pomoc. Policisté na telefonát a prosby nereagovali, na místo obchodování

nepřijeli. Ukrajinky si tedy vymyslely příběh, který se týkal distribuce drog, opět na Policii ČR zatelefonovaly a po tomto kontaktování přijelo několik policejních aut. Policisté prošetřovali věc v nevěstinci. Ukrajinka vypověděla, že ji policista dokonce fyzicky napadl a poranil ruku. Poté Ukrajinky naložili do policejních vozidel a odvezli je na policejní útvar. Žena-oběť vypověděla, že se ani nemohla vrátit pro svůj mobilní telefon, kde měla mimo jiné kontakty na pachatele trestné činnosti obchodování se ženami. Z přístupu policistů byly ženy velmi zklamané a po těchto zkušenostech nechtěly s OČTŘ spolupracovat. Stížnost podaná La Stradou se šetřila (podala ji na Inspekci MV) a závěr byl takový, že policisté nepochybili - ženy byly v podnapilém stavu a potřebovali je zajistit a odvést z nočního klubu. Ukrajinky se nakonec rozhodly pro dobrovolný návrat do země původu. V druhém případě klientka La Strady vypověděla, že na Příbramsku, kde se stala obětí obchodování s lidmi, resp. kde byla nucena k prostituci, byla svědkem korupčního jednání ze strany policistů, kdy policisté měli důvěrné vztahy s majiteli nočních podniků, ve kterých docházelo evidentně k trestné činnosti. Klientka viděla policisty ve styku s pachatelem. La Strada podezření na korupční jednání nahlásila na ÚOOZ Praha a dále neví, jak bylo v tomto případě rozhodnuto. (Rozhovor 9)

Rozkoš bez rizika

Organizaci údajně práci stěžují tzv. policejní razie. „Policie narušuje proces získávání důvěry při kontaktování prostitutek. Dalším problémem je zvýšený počet prostitutek cizinek; díky jazykové bariéře je těžké s těmito ženami navázat kontakt. Také policie hraje nejasnou úlohu. To vyvozují z toho, že občas na ulici vidí policisty, majitelé klubů a řidiče taxi, jak se spolu přátelsky baví. Prostitutky jim řekly, že policisté dávají majitelům klubů tipy před plánovanou razií. Pracovnice R-R považují za důvěryhodnou složku ÚOOZ...“ (MV ČR, *Prevence*, 2004: 4) Bohužel neznám osobní pohled pracovníků organizace na spolupráci s Policií ČR, neboť při žádosti o poskytnutí rozhovoru jsem byla odmítnuta (email z R-R viz příloha č.)

Charita

Spolupráci s Policií ČR hodnotí respondenti jako užitečnou. Policie hraje roli jako kontaktní zdroj a Charita poskytuje následnou pomoc. Program považuje za dobře nastavený. V rámci Programu jsou zapojeni zaměstnanci azylových domů a bytů, se kterými konzultují případné umístění oběti obchodování. Sociální pracovníci jsou přizváni

Policií k výslechu, v některých případech se provádí tzv. neopakovatelný výslech, který zamezuje sekundární viktimizaci žen-obětí. (Rozhovor 8)

IOM Praha

IOM Praha je mezivládní organizace, ale protože je zapojená do Programu, zařazují ji mezi NNO (vysvětlení viz 5.2.). Podle respondentů z organizace IOM spolupráce s Policií ČR existuje, ale není písemně zakotvena. Vychází z koncepčního materiálu Národní strategie 2005-2007, resp. Programu. Podle vedoucí mise Lucie Sládkové je nevhodné, aby funkcí národního koordinátora (reportéra) byl pověřen první náměstek OBP MV, protože by měl být nezávislý. Navrhuje, aby tuto funkci vykonával zmocněnec pro lidská práva na Úřadu vlády. Koordinační mechanismus by měl být funkční, měly by být propojeny informace z nevládních a mezivládních organizací a státních orgánů. Sládková kritizuje také nedostatečné a neúplné informace, které se organizacím ze strany MV ČR a Policie ČR dostávají. Statistika je nedokonalá, protože jsou v ní pouze oficiální údaje, které neodpovídají skutečnému počtu obchodovaných žen. Národní reportér by se měl věnovat sběru informací na celém území ČR a kontrolovat plnění Strategie. Spolupráci s Policií ČR rozděluje na dva tábory: s ÚOOZ je spolupráce excelentní, ale s ostatními útvary, zejména základními, kde se policisté většinou jakou první dostanou do kontaktu s potenciálními oběťmi, tam spolupráce takřka neexistuje. Ani policisté z SKPV krajů a okresních ředitelství nejsou dostatečně proškoleni, na vzdělávací akce jezdí pořád titíž policisté ze stejných útvarů, tzv. „přesvědčování přesvědčených“. Mezivládní organizace IOM by uvítala zvýšení profesionální úrovně policistů Cizinecké a pohraniční policie a celníků, protože pracují v terénu, a proto by si měli osvojit dobré vyšetřovací a výslechové techniky. Dále je podle této organizace třeba zlepšit spolupráci Policie ČR a La Strady, aby NNO mohla účinněji pomáhat obětem a také je třeba vnést řád do systému pomoci obětem s určením odpovědnosti. Je třeba vytvořit systém „sledování“ oběti, aby bylo možné zjistit, kde se možné oběti nacházejí. (MV ČR, *Prevence*, 2004) Podle Lucie Sládkové je třeba zlepšit právě informovanost a vzdělávání řadových policistů, změnit působišť Národního reportéra a také, aby pracovníci Policejního prezidia řádně kontrolovali dodržování Strategie. Údajně na Policejním prezidiu často ani nevědí, že nějaká Národní strategie existuje. Navrhuje také, aby byl vytvořen nějaký společný manuál, který by stanovoval jasně pravidla, služby jednotlivých složek, jak NNO, tak MV ČR a Policie ČR. Tento manuál by mělo vytvořit Policejní prezidium, aby se s ním ztotožnilo, a tím ho lépe naplňovalo, NNO by do něho přispěly svým „know how“.

Sládková závěrem konstatuje, že se i přes jasné nedostatky se spolupráce v mnohém zlepšila a problematika obchodu se ženami se dostala do povědomí institucí, policistů atd. Do budoucna vidí cestu právě ve vzdělávání a školení všech zainteresovaných složek. (Rozhovory 2, 3)

7.3. Společné problémy

V pojmovém a kategorizačním uchopení problematiky obchodování s lidmi existuje terminologický nesoulad profilových aktérů. „Panuje neshoda o obsahu pojmů. Například existuje pojmová nejednoznačnost u základního pojmu v oblasti obchodování s lidmi – ‚vykořisťování‘. Rozdíly mezi faktickým a právním významem pojmu ‚vykořisťování‘ mají za následek i nejednoznačnou bezpečnostní klasifikaci a judikaturu v oblasti obchodování s lidmi.“ (Potírání, 2006: 9)

Doposud používané nástroje a politiky od prevence až po trestní postih nejsou dostatečně účinné, synergizované, koordinované a zpětně posuzované z hlediska své výkonnosti a účinnosti. Korupce a prostupnost systému vůči nelegálním aktivitám a motivům jsou dvě hlavní bezpečnostní rizika obsažená v nelegálním obchodu s lidmi, vůči kterým je třeba definovat obranu a snižování bezpečnostních rizik. Je třeba cíleně zvyšovat schopnost veřejné správy a samosprávy formulovat a realizovat integrovanou politiku zaměřenou na potlačování obchodu s lidmi. To platí také pro spolupráci s nevládními organizacemi. „Zde však hovoříme zejména o cílevědomém a koncepčním zapojení NNO do bezpečnostní politiky státu, nikoli o nekonceptní podpoře jejich autonomních, humanitárně či sociálně orientovaných pomocných aktivit a projektů. (Potírání, 2006: 10). Velké množství cizinců u nás pobývá střídavě legálně a nelegálně, další část cizinců zcela nelegálně. „Cizinecký zákon je nepřehledný a jeho výklad je nejednoznačný....Jeho hodnocení se liší podle postavení jednotlivých aktérů. Současná podoba zákona dává velký prostor vlastnímu uvážení státního úředníka a umožňuje tak případné korupční chování. (Potírání, 2006: 15) Také výstupy ze studie potvrzují skutečnost, že lhůty v českém soudním systému jsou příliš dlouhé, účinnost justice je odvislá od svědectví obchodované osoby. Plnění hlavních bezpečnostních cílů, zejména překonání důkazní nouze a trvalé vyřazení oběti ze systému obchodu, vyžaduje pokračování a adaptaci ochranných programů pro kooperující oběti. Je žádoucí podporovat ty programy a projekty nevládních organizací, které dávají obchodovaným osobám udržitelnou legální alternativu. (Potírání, 2006: 19)

7.4. Praktická doporučení pro zlepšení spolupráce Policie ČR s NNO ve společném boji proti obchodu se ženami

Obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování je velmi vážným problémem, který představuje hrozbu pro veřejnou bezpečnost a vyžaduje koordinaci činnosti všech zainteresovaných států a jejich justičních orgánů s ohledem na jejich zájmy ve smyslu mezinárodní solidarity. Výměny informací a spolupráce mohou probíhat prostřednictvím Interpolu, Europolu, zástupců právních orgánů na velvyslanectvích. V oblasti boje proti organizovanému zločinu se Česká republika připojila ke všem významným ujednáním jak na úrovni Organizace spojených národů, tak Evropské unie. Kromě úspěšného odhalování a potírání obchodu se ženami je třeba nastolit cestu zintenzivnění provádění preventivních, a vzdělávacích opatření, zkoordinování, rozvíjení konkrétních projektů příhraniční spolupráce v oblasti prevence obchodu se ženami, orientování informačního působení i na potenciální klienty sexuálních služeb. Řešení problému obchodování se ženami je úlohou státu, zejména prostřednictvím trestní justice, zpřísněné legislativy, přísnějších trestů a sankcí, rozšíření národní a mezinárodní spolupráce a efektivnějšího stíhání pachatelů. Nevládní organizace jsou primárně orientovány na pomoc konkrétním obětem obchodu se ženami.

Ze studie Ivan Gabal Analysis & Consulting 2006 vyplývá, že předpokladem získání spolupráce je zvýšení důvěryhodnosti Policie ČR, aby mohla být důvěryhodným partnerem, kterému veřejnost věří a je ochotna mu poskytnout informace k trestné činnosti. Boj proti obchodování s lidmi musí být zaměřen více na posilování negativního veřejného mínění, které bude zpětně vyvíjet tlak na komunální, regionální a centrální politiku a motivovat ji k řešení. Zvyšování netolerance veřejnosti k prostituci a s ní související organizace zhorší jak pozici poptávkové strany, tak otevře více prostoru pro bezpečnostní a správní tlak na organizace, které se obchodováním se ženami a nucenou prostitucí zabývají a profitují na něm. Atmosféra rezignace po legislativním neúspěchu nebo redukce problému na otázku lidských práv obchodovaných žen představují bezpečnostně rizikový přístup. (*Potírání*, 2006: 17) Důraz je třeba klást taktéž na současné a synergické působení na poptávkovou i nabídkovou stranu obchodu s lidmi. „Předpokladem omezení poptávkové strany je změna chování ve společnosti vzhledem k nelegálnímu obchodu s lidmi, tedy i snížení faktické veřejné akceptace. „Je nezbytné analyzovat zkušenosti NNO z působení v daných zemích a kvalifikovaně pokračovat v informačních kampaních ve zdrojových

zemích za spolupráce českých i lokálních NNO. Je třeba jejich komunikaci lépe zacílit a zaměřit se na zapojení přirozených lokálních autorit v zemích původu. Špatně zacílené preventivní informační kampaně mohou mít kontraproduktivní výsledky v podobě obrazu České republiky jako země, kde se vyplácí být obchodovanou osobou a následné zvýšení atraktivity ČR pro nelegální pracovní migranty...“ (*Potírání*, 2006: 12)) Je třeba vyvíjet zvýšený tlak mezinárodních organizací na země původu za pomoci mezinárodních vládních i nevládních organizací. Je třeba důsledně využívat označování pasů na vstupu a kontrolu na výstupu včetně vyznačení statutu nežádoucí osoby. Při systematické kontrole a tvrdé podpoře dodržování zákonů lze očekávat rychlý pokles nelegálního zneužívání turistických víz pro obchod s lidmi. Stejně tak je třeba omezit prodlužování turistických víz na území ČR nad rámec 90 dnů a nutit žadatele k legalizaci jejich pobytu v souladu s faktickým stavem věcí. Systém pozvání a jejich ověření je v současnosti objektem výrazného zneužívání a korupce, a to jak směrem na pracovní trh, tak zejména v oblasti sexuálních služeb. (*Potírání*, 2006: 14)

K významným prostředkům prevence patří popularizace problematiky obchodu se ženami v hromadných sdělovacích prostředcích a tématicky zaměřené přednášky na různých úrovních vzdělávacích institucí. Média jsou v současné době nesporně nejmocnějšími prostředky, které působí a ovlivňují širokou masu lidí. Prezentování problematiky obchodu se ženami v médiích je proto v zájmu státních i nevládních institucí. S vývojem moderních informačních technologií má stále významnější úlohu internet. Mezi preventivní opatření je nutné zařadit odpovídající sexuální výchovu již pro děti v základních školách, výchovu k zodpovědnosti k rodině a dětem, větší a otevřenější informovanost o riziku přenosu pohlavních chorob. Z vyšetřovacího hlediska je nutné posílit specializovaná oddělení čistě na obchod se ženami v rámci mravnostní kriminality, umožnit ofenzivnější postupy policie a zjednodušit prokazování trestných činů kuplířství a obchodu se ženami. Vhodné by bylo zpřísnit postih rodičů, kteří nepřímo či přímo nezletilcům provozování prostituce umožňuje. Boj proti obchodu se ženami je možný také prostřednictvím strategií posilujících práva žen na kontrolu nad vlastním tělem, životem, nad svou prací, z práva na migraci, z práva na svobodné rozhodování. Státní instituce by měly zvýšit počet legálních kanálů migrace, rozpoznat potřeby zaměstnaných migrantek, posílit jejich práva, právní status a pracovní podmínky. Cesta k eliminaci trestné činnosti může vést přes různé informační kampaně, které vysvětlují obětem, jaká práva mají v trestním a civilním řízení. Důležitými prvky podpory a ochrany práv žen je lobbying za legislativní změny, kdy stíhání budou pachatelé a ne oběti a současně prosazování citlivého

přístupu k ženám v průběhu trestního řízení. Je velmi důležité, aby se ženy více participovaly v politické sféře. Z praxe vyplývá, že mnoho žen nezná dostatečně svá základní práva, anebo je neumí uplatnit. Pouze tehdy, když si žena uvědomí vlastní práva, může je aplikovat na řešení své situace. Samozřejmě s tím souvisí také způsob výchovy a vzdělávání. Informované ženy se mohou lépe bránit proti zneužívání a v případě potřeby nalézt adekvátní pomoc. Zákony upravující počty žen v zastupitelských orgánech nemohou nahradit vlastní vědomé rozhodnutí. K osvětě velmi přispívá i kinematografie. V rámci festivalu Jeden svět v roce 2003 byl uveden kanadský dokument Bulharky Míry Niagolové „Popelka na prodej“, který obsahuje scény z podsvětí trhu se ženami, rozhovory s oběťmi obchodu se ženami o jejich životních osudech, zklamáních a zničených iluzích. (Lávičková, 2005)

Z trestněprávního pohledu by bylo vhodné zavést trestní odpovědnost právnických osob, neboť na obchodu se ženami se často podílejí bary, kluby, agentury na zprostředkování práce či studia v zahraničí apod. Podle existující legislativy však není možné tyto subjekty postihovat, čímž se vlastně podporuje zločinecká strategie. Evropská úmluva proti praní špinavých peněz, související s protiteroristickou legislativou, je stále pouze ve fázi ratifikace. Prosazení trestní odpovědnosti právnických osob nebylo úspěšné.

Z dlouhodobého hlediska lze obchod se ženami potlačit postupnou změnou systému, který je založen na ekonomickém vykořisťování. Obchod se ženami není záležitostí jedince, ale je strukturně organizován a profitují z něj určité vrstvy společnosti v systému tržní ekonomiky, jejímž cílem je co nejvyšší zisk. Tento druh organizovaného zločinu primárně vzniká z důvodu maximálních zisků, sekundárně má pak zájem o legalizaci svých aktivit a prorůstání do státních a společenských struktur, včetně policie. Z dlouhodobé perspektivy je cestou zlepšení sociální a ekonomické situace mladých žen a změna hodnotového systému a vyšší image společnosti. K eliminování této trestné činnosti je tedy třeba zlepšit společensko-ekonomickou situaci žen, zejména v rizikových zemích, změnit hodnotový systém a napravit nespravedlivou distribuci bohatství mezi národy. Bez toho nemohou být preventivní opatření plně účinná.

8. ZÁVĚR

Obchod se ženami za účelem sexuálního vykořisťování je spíše záležitostí strukturální než epizodické povahy, je podepřen globalizací, moderními technologiemi a má rozsáhlý vliv na sociální, ekonomickou a organizační situaci současné společnosti.

Ve své diplomové práci jsem si kladla za cíle informovat o teoretických východiscích zkoumání obchodu se ženami a nastínit specifika trestné činnosti, charakterizovat úlohy Policie České republiky a nevládních neziskových organizací v potírání obchodování se ženami, analyzovat spolupráci Policie České republiky a nevládních neziskových organizací, dále vyhodnotit spolupráci a navrhnout praktická doporučení pro zlepšení činnosti v oblasti spolupráce pro oba aktéry. Jsem si vědoma toho, že problematiku obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování lze uchopit z mnoha dalších perspektiv.

Lze shrnout, že legislativní zakotvení spolupráce Policie ČR s NNO v boji proti obchodu se ženami existuje, ale vztahuje se na konkrétní projekty a programy. Existují evidence a přehledy o formě a podílu spolupráce vybraných nevládních neziskových organizací (La Strada, Rozkoš bez rizika, Charita) a mezivládní organizace (IOM) k dané problematice. Situace se výrazně zlepšila – impuls ke spolupráce dávají jak nevládní neziskové organizace, tak Policie ČR. Pořádají se konference, kulaté stoly, vznikají doporučení NNO vládě v legislativní oblasti. La Strada byla první nevládní organizací, která otevřela diskusi o obchodování s lidmi s akcentem na obhajobu práv a potřeb (potenciálně) obchodovaných osob a apelovala na stát k jeho implementaci. V dialogu s aktéry ze strany státu, jejichž zájem je především orientovaný na trestněprávní přístup k problému, si La Strada svou soustavnou činností získala pozici partnera s expertní kompetencí v dané oblasti. Podle La Strady mnohdy při diskusi přístupů a konkrétních opatření jsou aplikována ta stanoviska, která vycházejí více z trestněprávního represivního diskurzu vedeného státem a připomínky nevládního sektoru zůstávají nevyslyšeny. Tak tomu bylo např. při tvorbě návrhu zákona o regulaci prostituce či zamítnutí žádostí o vstup do Programu u některých klientek a klientů La Strady obchodovaných mimo prostředí sexbysnusu. (La Strada, 2005)

Jako konkrétní příklady spolupráce v legislativní oblasti lze uvést Národní strategii boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR (Usnesením vlády č. 849/2003) V současné době je základním koncepčním materiálem pro Českou republiku dokument Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005-

2007); od dubna 2004 běží Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, který byl institucionalizován interními akty - Pokynem ministra vnitra k vytvoření národního koordinačního mechanismu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, Metodickým pokynem náměstka ministra vnitra a Dohodou o spolupráci mezi Ministerstvem vnitra ČR a určenými nevládními organizacemi (La Strada, Charita). Vyhodnocení poskytuje informace využitelné pro eventuální legislativní rozhodnutí.

Nadále však přetrvává potřeba řešit problém obchodu se ženami trestněprávně. V současné době také stále nefunguje koordinační mechanismus mezi nevládními neziskovými organizacemi a Policií ČR. Celkově však hodnotí vzájemnou spolupráci v boji proti obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování Policie ČR jako pozitivní. Nevládní neziskové organizace uvádějí, že se „právě v Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi zrcadlí explicitní přijetí nevládních organizací jako partnerských subjektů v rámci národního referenčního mechanismu. Důraz je tak kladen nejenom na úspěšné odhalování, stíhání, usvědčení a potrestání pachatelů, ale i na ochranu práv a důstojnosti obchodovaných osob.“ (Kutálková, La Strada: 7)

Podle Salamona a Anheiera existují tři fungující modely partnerství mezi NNO a státem: korporativní model, model zájmových skupin a model programové spolupráce. (Frič, 2006) Lze konstatovat, že v oblasti spolupráce Policie ČR (jakožto představitele státu) s NNO konkrétně v boji proti obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování se projevují prvky všech tří modelů.

9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Literatura

Amnesty International. 2001. *Broken bodies, shattered minds. Torture and ill – treatment of women*. London: Amnesty International.

Bartunková, Iveta. „Spolupráce NNO a policie, možnosti a omezení“. In Helena Rysková (ed.). *Mezinárodní konference. Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování*. Praha: THEMIS, s. 104-113.

Bejan, Ion. 2003. „Policejní opatření v Moldávii“. In Helena Rysková (ed.). *Mezinárodní konference. Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování*. Praha: THEMIS, s. 53-60.

Budka, Ivan., a kol. 1995. *Operativně pátrací činnost kriminální policie*. Praha: Policejní akademie ČR.

Bútová, Zora, Filadelfiová, Jarmila (eds.). 2005. *Násilie páchané na ženách jako problém verejnej politiky*. Bratislava: IVO, s. 13.

CAT NET. 2005. *Update: action-oriented guide for awareness-raising and social assistance*. Belgie: CAT.

Čepelka, Oldřich. 2003: *Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie*. Liberec: Omega.

Čírtková, Ludmila. 2000. *Policejní psychologie*. Praha: Portál.

Dinga, Marian. 2003. „Situácia na úseku obchodovania s ľuďmi v Slovenskej republike“. In Helena Rysková (ed.). *Mezinárodní konference. Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování*. Praha: THEMIS, s. 61-67.

Dohnalová, Marie. 2004. *Antropologie občanské společnosti*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.

Dohnalová, Marie, Malina, Jaroslav, Müller, Karel. 2003: *Občanská společnost: Minulost – současnost – budoucnost*. Brno: Akademické nakladatelství CERM.

Feministická skupina 8. Března. *Násilí na ženách* [online] [cit. 25. 2. 2004]. Dostupné z: <http://fs8brezny.ecn.cz/files/nasilinazenach.html>

Flowers, Ronald Barri. 1987. *Women and Criminality*. Connecticut : Greenwood Press.

Frič, Pavol, Bútora, Martin. 2006. „Role občanského sektoru ve veřejné politice“. In Potůček, Martin a kol.. *Veřejná politika*. Praha: SLON, s. 153-183.

Giammarinaro, Maria. 2003. „Ochrana svědků v Itálii“. In Helena Rysková (ed.). *Mezinárodní konference. Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování*. Praha: THEMIS, s. 162-167.

Gračeva, Vera. 2003. „Boj proti obchodování s lidmi v Ruské federaci“. In Helena Rysková (ed.). *Mezinárodní konference. Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování*. Praha: THEMIS, s. 98-103.

Gödtel, Reiner. 1994. *Sexualita a násilí*. Praha: Český spisovatel.

Hanmer, J. 1989. *Women, Policing and Male Violence*. London : Routledge.

Haškovcová, Helena. 2004. *Manuálek o násilí*. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně.

Heise, Lori, Pitanguy, Jacqueline, Germain, Adrienne. 1998. *Násilie páchané na ženách. Skrytá újma na zdraví*. Pro Familia a Aspekt, s. 72

Hendl, Jan. 1997. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum.

Hulíková, Tereza, Kocourek, Jiří. 2005. *Zpráva z projektu „Pilotní výzkum mezi zákazníky komerčních sexuálních služeb ve dvou příhraničních regionech České republiky“*. Praha: IOM.

Chmelík, Jan. 2004. *Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha : Linde.

ICMPD. 2005. *Background Reader for Police, Border Guards and Customs Officials*. ICMPD: AGIS 2004.

ICMPD. 1999. *The Relationship between Organised Crime and Trafficking in Aliens. Study prepared by the Secretariat of the Budapest Group*. Vienna: ICMPD.

ICMPD. 2005. *Training Manual for Police, Border Guards and Customs Officials*. ICMPD: AGIS 2004.

Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. 2000.

[cit. 2. 4. 2004]. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/dokumentyúorg_zlo/konc2000/cesky/1_pojem.html>

IOM. 2005. *Realizované projekty* [online] [cit. 4. 5. 2006]. Dostupné z: <<http://www.iom.cz/projekty-detail.shtml?x=226971>>

Jemrič, Ines (ed.). 2003 *Violence against women accross transitional Europe. Until it stops*. Zagreb: Ženska infoteka.

Kameníková, Jana. 2005. *Tisková konference ředitelství Správy Jihočeského kraje*. Nepsaný rukopis.

Kodadová, Kateřina. 2006. Postavení NNO v systému sociálních a zdravotnických služeb [online] [cit. 7. 8. 2006]. Dostupné z: <www.nosz.cz>

Konrád, Zdeněk. 1996. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Policejní akademie ČR.

Koordináční centrum SČKCH. 2004. *Projekt Magdala*. Nepsaný rukopis.

Kopal, Jiří. 2004. „Přístup obětí policejního násilí ke spravedlnosti“. *Novinky z ligy*. 2004/2: s. 4-6

Kryša, Ladislav. 2004. *Donuceny k prostituci*. Nepsaný rukopis.

Kutálková, Petra. 2006. *La Strada ČR, o. p.s. 1995-2005* (text zpracovaný na zakázku pro IKSP). Nepsaný rukopis.

La Strada. 2004. *Obchod s lidmi*. Praha: La Strada. [CD-ROM].

La Strada. 1998. *Obchod se ženami v postkomunistických zemích střední a východní Evropy*. Praha: La Strada ČR.

La Strada. 2006. *Projekty* [online]. Praha: La Strada [cit. 9. 7. 2006]. Dostupné z: <<http://www.strada.cz/edit/cz/kdo/jsme/projekty/>>

La Strada. 2005. *Trafficking in Human Beings in Central Europe*. Praha: La Strada.

Lávičková, Jaroslava. 2004. *Přehledová studie z občanského sektoru: Spolupráce Policie ČR (MV ČR) s nevládními neziskovými organizacemi v boji proti kriminalitě*. Nepsaný rukopis.

Lávičková, Jaroslava. 2005. *Obchod se ženami*. Nepsaná diplomová práce. Praha: Policejní akademie ČR.

Macháčková, R., Trávníčková, I. 2002. „Obchodování se ženami v českém kontextu“. In *Kriminalistika*, roč. 35, č. 4. Praha: MV ČR, s. 8.

Marmol, Danielle. 2003. „Deklarace OBSE z Porta – akční plán OBSE proti obchodování s lidmi“. In Helena Rysková (ed.). *Mezinárodní konference. Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování*. Praha: THEMIS, s. 18-23,

May, T., Harocopos, A., Hough, M. 2002. *Z lásky nebo za peníze: Kuplíři a provozování prostituce*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, s. 60.

MV ČR. 2004. *Akční plán MV ČR k realizaci národní strategie protidrogové politiky na období 2005-2006* [online] [cit. 19. 9. 2006]. Dostupné z: <http://www.vnitro.cz/bezpecnost/drogy/ap_drogz.pdf>

MV ČR, La Strada ČR. 2005. *Dohoda o spolupráci při podpoře a ochraně obětí obchodování s lidmi*. Nepublikovaný rukopis.

MV ČR. 2004. *Prevence a péče o oběti*. Nepublikovaný rukopis.

MV ČR. 2006. *Veřejná správa. Vzdělání a akreditace* [online] [cit. 7. 7. 2006]. Dostupné z: <http://www.mvcr./sprava/priprava/obchod_lidi.html>

Myslíková, Lenka. 2006. *Pracovní skupiny v rámci problematiky obchodování s lidmi*. Nepublikovaný rukopis.

Myslíková, Lenka. 2004. *Prevence*. Nepublikovaný rukopis.

Neziskové organizace se spojily v kampani proti domácímu násilí na ženách. 2003 [online] Praha: OSF [cit. 15. 6. 2006]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/docs/TZ_Kampan_domaci_nasili_nasili.doc>

Neziskový sektor. [online] Praha: Oficiální web České republiky [cit. 25. 9. 2006]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz>>

Nožina, M. 2003. *Kuplíři míří na východ* [online][cit. 5. 12. 2004]. Dostupné z: <http://neviditelnypes.cz/clanky/2003/10/33336_0_0_0.html>

Nožina, Miroslav. 2003. *Mezinárodní organizovaný zločin*. Praha: Themis.

Obchod se ženami. 2001.[online] [cit. 12. 2. 2005] Dostupné z: <http://new.ecn.cy/index_asp.stm?x=/Soc/Yenz_muži/texzs/2001/Azyl30-8obchod-zeny.html>

Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR. 2006. *Obchodování s lidmi*. Nepublikovaný rukopis.

Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR. 2005. *Boj proti obchodování s lidmi a nové legislativní instrumenty v ČR k tomuto účelu*. Nepublikovaný rukopis.

Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR. 2004. *Zápis z kulatého stolu k realizaci Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR*. Nepublikovaný rukopis.

Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR. 2005. *Zápis ze studijní cesty do Vídně ve dnech 7. – 9. listopadu 2005*. Nepublikovaný rukopis.

OSCE/ ODIHR. 2004. *National Referral Mechanisms. Joining Efforts to Protect the Rights of Trafficked Persons*. Poland: OSCE/ODIHR.

OSN zřejmě zapojena do obchodu se ženami. 2002 [online] [cit. 12. 12. 2004]. Dostupné z: <<http://zpravodajstvi.ecn.cy/index.stm?apc=zzlx17--&8x=94904>>

Pavlík, Petr, Havelková, Barbora, Kotišová, Miluš a kol. 2006. *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů* [online] Praha: Nadace Open Society Fund Praha [cit. 29. 8. 2006]. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/download/gs_stin.pdf>

Policie ČR. 2005. *Obchodování s lidmi*. Nepublikovaný rukopis.

Policie ČR. 2004. *Typologie a profil obětí obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice a faktické postavení těchto obětí*. Nepublikovaný rukopis.

Potírání obchodu s lidmi v ČR a možnosti optimalizace bezpečnostní politiky státu. 2006. Praha: Ivan Gabal Analysis & Consulting.

Potůček, Martin. 1997. *Nejen trh*. Praha: SLON.

Praha – Berlín. Centra obchodu se ženami. 2001. *Struktura státních a nestátních opatření*. Liberec : Krajská vědecká knihovna, s. 24-25.

Skřivánková, Klára. 2004. „Násilí páchané na ženách“. In NESEHNUTÍ. *Abc feminismu*. Brno: NESEHNUTÍ, s. 122.

Sokol, Jan. 1998. „Stát a neziskový sektor“. In *30 dní pro neziskový sektor*. Praha: Informační centrum nadací a jiných neziskových organizací, s. 48

Soud poslal striptérku na tři roky do vězení za obchod se ženami. 2004 [online][cit. 2004]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/domov/index_view.php?id=50365>

Stále více Bělorusek upadá do spárů obchodníků se ženami. 2003 [online] [cit. 5. 12. 2004]. Dostupné z: <<http://www.belarus.cz/clanky/2502.shtml>>

Šupová, T. 2002. *Pracovníci OSN prý obchodovali se ženami* [online] [cit. 15. 12. 2004]. Dostupné z: <<http://www.sexus.cz/clanek/1229-pracovnici-osn-pry-obchodovali-se-zenami.html>>

Thomas, G. *Zotročení*. 1998. Ostrava : OLDAG.

Trávníčková, Ivana. 1995. *Prostituce jako jedna z možných aktivit organizovaného zločinu*. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Větrovský, Jaroslav. 2005. „Novela zákona o pobytu cizinců č. 428/2005“. In: *Bulletin o uprchlících, azylu a migraci*. Praha: Organizace pro pomoc uprchlíkům.

Vrancic, Martin. 2003. „Aktivity SECI na úseku boje proti obchodování s lidmi“. In Helena Rysková (ed.). *Mezinárodní konference. Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování*. Praha: THEMIS, s. 41-52.

Život v ghettu jako rizikový faktor pro obchod se ženami. 2003 [online][cit. 20. 12. 2004].

Dostupné z: <<http://www.infoservis.net/art.php?id=106923739>>

Analyzované dokumenty

MV ČR, Arcidiecézní charita Praha. 2005. *Dohoda o spolupráci při podpoře a ochraně obětí obchodování s lidmi*. Nepublikovaný rukopis.

MV ČR, La Strada ČR. 2005. *Dohoda o spolupráci při podpoře a ochraně obětí obchodování s lidmi*. Nepublikovaný rukopis.

MV ČR. 2005. *Metodický návod prvního náměstka ministra vnitra č. ze dne 2. srpna 2005*.

MV ČR. 2005. *Pokyn ministra vnitra č. 28 ze dne 12. září 2005, kterým se zřizuje interdisciplinární pracovní skupina pro podporu a ochranu obětí obchodování s lidmi*.

MV ČR. 2004. *Podmínky pro uvolňování účelově vyčleněných finančních prostředků na realizaci programu Ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality na léta 2004 až 2007*.

MV ČR. 2005. *Rozpis úkolů vyplývajících Ministerstvu vnitra z usnesení vlády č. 957 ze dne 20. července 2005 k Národní strategii boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2005 – 2007)*. Nepublikovaný rukopis.

MV ČR. *Zpráva o obchodování s lidmi Ministerstva zahraničních věcí USA za rok 2004*.

Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR, schválená vládním usnesením č. 849 ze dne 3. září 2003.

Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období 2005-2007), schválená vládním usnesením č. 957/2005 ze dne 22. července 2005.

Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR. 2005. *Zápis z jednání u kulatého stolu k obchodování s lidmi*. Nepublikovaný rukopis.

Odbor bezpečnostní politiky, MV ČR. 2004. *Zápis z kulatého stolu k realizaci Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR*.

Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie o evropském zatýkacím rozkaze a procesu předávání mezi členskými státy (2002/584/JVV)

Usnesení vlády ČR č. j. 849 – Národní strategie boje proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v České republice.

Webové stránky

www.bkb.cz, Bílý kruh bezpečí [cit. 12.6. 2006]
www.centrum.jana.wz.cz, Projekt Jana [cit. 25. 6. 2006]
www.csz.cz, Český svaz žen [cit.10. 7. 2006]
www.feminismus.cz, Slovníček [cit. 20. 9. 2006]
www.charita.cz, Sdružení Česká katolická charita [cit. 10. 3. 2006]
www.llp.cz, Liga lidských práv [cit. 14. 7. 2006]
www.mvcr.cz, Ministerstvo vnitra ČR [cit. 17. 5. 2005]
www.neziskovky.cz, Nevládní neziskové organizace [cit. 2. 3. 2006]
www.czech.cz, Oficiální web České republiky [cit. 25. 9. 2006]
www.otevrenaspolecnost.cz, Otevřená společnost [cit. 22. 7. 2006]
www.policie.cz, Policie ČR [cit. 19. 1. 2006]
www.prevcentrum.cz, Prev centrum [cit. 20. 6. 2006]
www.profem.cz, Obecně prospěšná společnost proFem [cit. 5. 6. 2006]
www.rosa-os.cz, Občanské sdružení Rosa [cit. 5. 6. 2006]
www.rozkosbezrizika.cz, Rozkoš bez rizika [cit. 23. 4. 2006]
www.slezskadiakonie.cz, Slezská diakonie [cit. 13. 5. 2006]
www.stopnasili.cz [cit. 12. 5. 2006]
www.transparency.cz, Obecně prospěšná spol. Transparency International [cit. 25. 9. 2006]
www.ulice-plzen.com, Občanské sdružení Ulice [cit. 29. 6. 2006]
www.zenskaprava.ecn.cz [cit. 3. 6. 2006]
<<http://jiel.b.free.fr/Prostitution/trafficking%20map.jpg>>, mapa obchodu se ženami [cit. 10. února 2006]

Použité výzkumy

Evaluační výzkum: Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi v České republice. 2006. Demografické informační centrum.

Pilotní výzkum prostředí obchodu s lidmi na území České republiky. 2005. IOM Mezinárodní organizace pro migraci Praha.

Zákony

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ČR
Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR
Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu
Zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic
Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky
Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky
Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Rozhovory

Rozhovor 1. Policista - vedoucí oddělení obchodu s lidmi a nelegální migrace, *Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, Expozitura České Budějovice*. Vedla Jaroslava Hrabětová 3. 5. 2006.

Rozhovor 2. PaedDr. Lucie Sládková, vedoucí mise, *IOM Praha*. Vedla Jaroslava Hrabětová 5. 5. 2006.

Rozhovor 3. Mgr. Tereza Hulíková, research assistant, *IOM Praha*. Vedla Jaroslava Hrabětová 5. 5. 2006.

Rozhovor 4. Mgr. Lenka Myslíková, referent správní správy, *Odbor bezpečnostní politiky, Ministerstvo vnitra ČR*. Vedla Jaroslava Hrabětová 31. 5. 2006.

Rozhovor 5. Mgr. Petra Kutálková, *La Strada ČR*. Vedla Jaroslava Hrabětová 1. 6. 2006.

Rozhovor 6. Policista odboru obchodu s lidmi, *Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, Praha*. Vedla Jaroslava Hrabětová 1. 6. 2006.

Rozhovor 7. pprap. Milan Žák, policista, *Oblastní ředitelství Služby cizinecké a pohraniční policie, Odbor kontroly pobytu Praha, Oddělení kontroly pobytu Střední Čechy*. Vedla Jaroslava Hrabětová 19. 6. 2006.

Rozhovor 8. Mgr. Klára Šimková, metodik pro práci s dětmi, *Sdružení Česká katolická charita*. Vedla Jaroslava Hrabětová 12. 7. 2006.

Rozhovor 9. Mgr. Anna Kefurtová, manažerka sociální pomoci, *La Strada ČR*. Vedla Jaroslava Hrabětová 13. 7. 2006.

Rozhovor 10. JUDr. Marie Boháčová, advokátka a zakladatelka *Unie katolických žen*. Vedla Jaroslava Hrabětová 13. 7. 2006.

Rozhovor 11. Mgr. Alena Králíková, ředitelka, *Obecně prospěšná společnost Gender studies*. Vedla Jaroslava Hrabětová 28. 7. 2006

Rozhovor 12. Mgr. Taťána Muselová, policistka, *Oblastní ředitelství Služby cizinecké a pohraniční policie, Preventivně informační skupina Praha*. Vedla Jaroslava Hrabětová 29. 7. 2006.

Rozhovor 13. Řadový policista, *Okresní ředitelství Policie ČR, Obvodního oddělení České Budějovice*. Vedla Jaroslava Hrabětová 30. 7. 2006.

Rozhovor 14. Policista, *Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, Expozitura Brno*. Vedla Jaroslava Hrabětová 7. 8. 2006.

Rozhovor 15. Policista, *Oblastní ředitelství Služby cizinecké a pohraniční policie České Budějovice, legislativní oddělení*. Vedla Jaroslava Hrabětová 21. 8. 2006.

10. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CAHTEH – Committee on Action against Trafficking in Human Beings

CAT – The Christian Action and Networking Against Trafficking in Women

CATW – Coalition Against Trafficking in Women

CESES – Centrum pro sociální a ekonomické strategie

CEDAW – Convention on the Elimination of All Forms against Women

CICP – Centre for International Crime Prevention

ČTK – Česká tisková kancelář

EU – Evropská unie

GAATW – Global Alliance Against Trafficking

IAF – Inter – American Foundation

ICMPD – International Centre for Migration Policy Development

IOM – International Organization for Migration

IQ - inteligenční kvocient

LaS – La Strada

MF – Mladá fronta

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MS ČR – Ministerstvo spravedlnosti České republiky

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MZDR – Ministerstvo zdravotnictví

NEWW – Network of East–West Women

NNO – nevládní nezisková organizace

NOVIB – Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

OBP – Odbor bezpečnostní politiky

OOP – Obvodní oddělení policie

OPK – Odbor prevence kriminality

OSCE/ODIHR – Organisation for Security and Cooperation in Europe/Office for Democratic Institutions and Human Rights

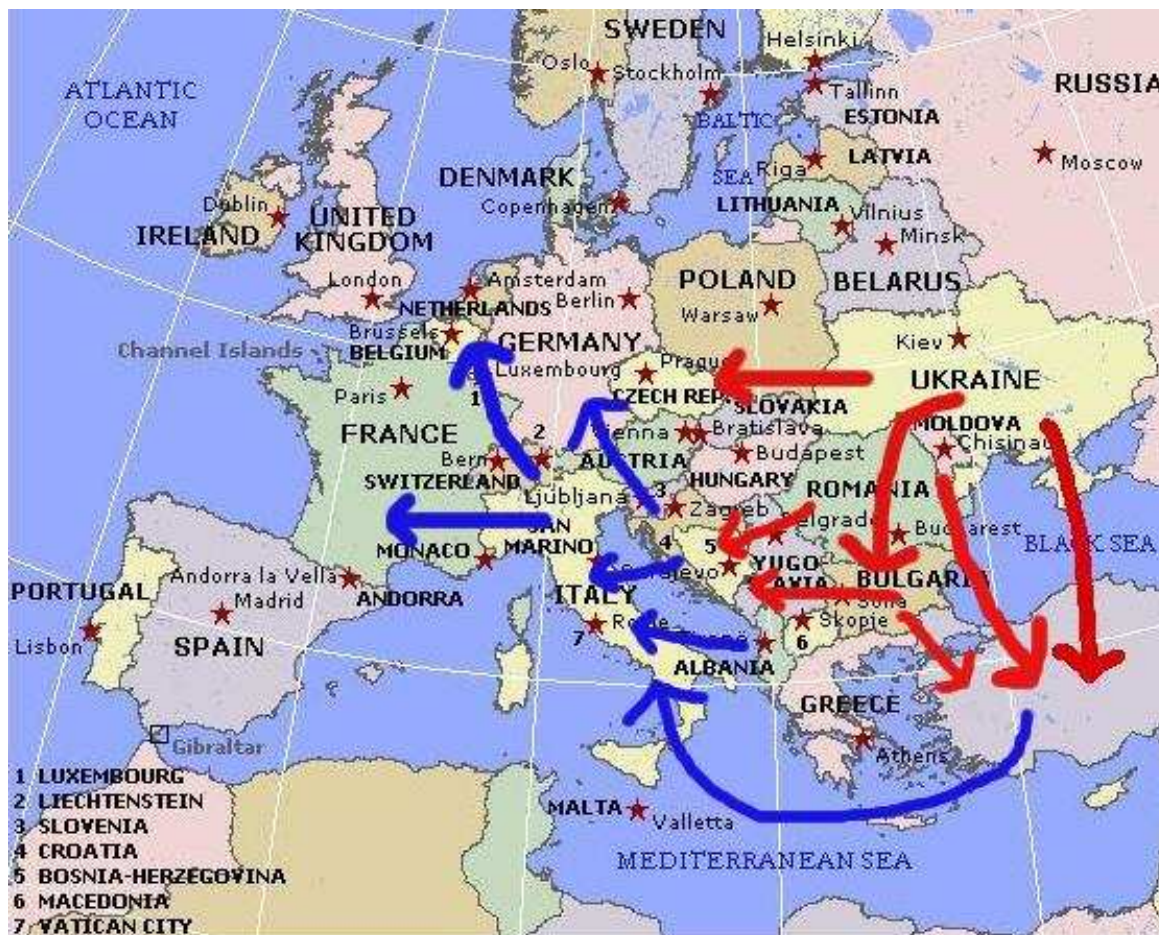
OSI/OSJI – budapešťská nevládní organizace

OSN – Organizace spojených národů
PČR – Policie České republiky
Policie ČR – Policie České republiky
PSP ČR – Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky
R –R – Rozkoš bez rizika
SCPP – Služba cizinecké a pohraniční policie
SEED – Schlumberger Excellence in Educational Development
SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování
SUZ – Správa uprchlických zařízení
UNDCCP – UN Drug Control and Crime Prevention
UNHCR – UN Refugee agency
US – United States
USA – United States of America
ÚOOZ – Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
ÚSKPV – Úřad Služby kriminální policie a vyšetřování

11. PŘÍLOHY

- Příloha č. 1: Mapa obchodu se ženami
- Příloha č. 2: Trestněprávní vymezení trestného činu kuplířství
- Příloha č. 3: Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
- Příloha č. 4: Statistické přehledy kriminality za období od 1. 1. 2005 - 31. 12. 2005 a za období od 1. 1. 2006 – 31. 7. 2006
- Příloha č. 5: Fotodokumentace z policejních razií proti obchodníkům se ženami v roce 2005
- Příloha č. 6: Foto z preventivní akce Policie ČR „Rodinné odpoledne s Policií ČR“
- Příloha č. 7: Kazuistiky obchodovaných žen
- Příloha č. 8: Otázky kladené při polostrukturovaných rozhovorech
- Příloha č. 9: Projekty obecně prospěšné společnosti La Strada
- Příloha č. 10: Email z NNO Rozkoš bez rizika

MAPA OBCHODU SE ŽENAMI

Zdroj: <<http://jiel.b.free.fr/Prostitution/trafficking%20map.jpg> >[cit. 10. února 2006]

TRESTNĚPRÁVNÍ VYMEZENÍ TRESTNÉHO ČINU KUPLÍŘSTVÍ

Obchodování s lidmi pro sexuální účely na území České republiky, které není výslovně uvedeno v § 232a trestního zákona, lze trestně stíhat jako trestný čin **kuplířství**. Jedná se o trestný čin, který je uveden v hlavě páté (Trestné činy hrubě narušující občanské soužití) v § **204 trestního zákona** (zákon č. 140/1961 Sb.):

- (1) Kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce, nebo
Kdo kořistí z prostituce provozované jiným,
Bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného.
- (3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značný prospěch,
 - b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo
 - c) spáchá-li takový čin na osobě mladší než osmnáct let.
- (4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 na osobě mladší než patnáct let.
- (5) Kdo jiného zjedná, přiměje nebo svede k provozování prostituce, nebo
Kdo kořistí z prostituce provozované jiným,
Bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.
- (6) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za použití násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy anebo zneužívaje tísně nebo závislosti jiného.
- (7) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - d) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značný prospěch,
 - e) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo
 - f) spáchá-li takový čin na osobě mladší než osmnáct let.

(8) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2 na osobě mladší než patnáct let.

ÚMLUVA O ODSTRANĚNÍ VŠECH FOREM DISKRIMINACE ŽEN

Státy, smluvní strany této úmluvy,
konstatující, že Charta Organizace spojených národů potvrzuje víru v základní lidská práva, v
důstojnost a hodnotu lidské osoby a v rovnoprávnost mužů a žen,
konstatující, že Všeobecná deklarace lidských práv potvrzuje zásadu nepřipustnosti diskriminace a
prohlašuje, že všichni lidé se rodí svobodní a rovni pokud jde o důstojnost a práva a že každý má
nárok na všechna práva a svobody, jež jsou v ní zakotveny, bez jakéhokoli rozdílu, včetně rozdílu
založeného na pohlaví,
konstatující, že státy, smluvní strany mezinárodních paktů o lidských právech mají povinnost
zabezpečit rovnoprávnost mužů a žen při využívání všech hospodářských, sociálních, kulturních,
občanských a politických práv,
berouce v úvahu mezinárodní úmluvy uzavřené pod záštitou Organizace spojených národů a
odborných organizací, jež prosazují rovnoprávnost mužů a žen,
berouce též na vědomí rezoluce, deklarace a doporučení přijatá Organizací spojených národů a
odbornými organizacemi, jež prosazují rovnoprávnost mužů a žen,
znepokojeny však, že bez ohledu na tyto dokumenty nadále existuje rozsáhlá diskriminace žen,
připomínající, že diskriminace žen porušuje zásady rovnosti práv a respektování lidské důstojnosti,
je překážkou pro účast žen, na rovnoprávném základě s muži, v politickém, společenském,
hospodářském a kulturním životě jejich zemí, zabraňuje růstu blahobytu společnosti a rodiny a
znesnadňuje plný rozvoj možností žen ve službě pro jejich země a pro lidstvo,
znepokojeny, že v podmínkách chudoby mají ženy nejmenší přístup k výživě, zdravotnictví,
vzdělání, školení a pracovním příležitostem a jiným potřebám,
přesvědčeny, že nastolení nového mezinárodního ekonomického řádu, založeného na rovnosti a
spravedlnosti, významně přispěje k prosazení rovnoprávnosti mezi muži a ženami,
zdůrazňující, že vymýcení apartheidu, všech forem rasismu, rasové diskriminace, kolonialismu,
neokolonialismu, agrese, cizí okupace a nadvlády a vměšování do vnitřních záležitostí států je
nezbytné pro plné využívání práv muži a ženami,
potvrzující, že upevnění mezinárodního míru a bezpečnosti, uvolňování mezinárodního napětí,
vzájemná spolupráce mezi státy bez ohledu na jejich společenské ekonomické zřízení, všeobecné a
úplné odzbrojení a zvláště jaderné odzbrojení pod přísnou a účinnou mezinárodní kontrolou,
potvrzení zásad spravedlnosti, rovnoprávnosti a vzájemného prospěchu ve vztazích mezi zeměmi a
uskutečnění práv národů pod cizí a koloniální nadvládou a cizí okupací na sebeurčení a nezávislost,
jakož i respektování národní svrchovanosti a územní celistvosti napomůže společenskému pokroku

a rozvoji a v důsledku toho přispěje k dosažení plné rovnoprávnosti mezi muži a ženami, přesvědčeny, že plný rozvoj země, blaho světa a věc míru vyžadují maximální účast žen za rovnoprávných podmínek s muži ve všech oblastech, majíce na paměti velký přínos žen k blahu rodiny a rozvoji společnosti, dosud ne plně uznávaný, společenský význam mateřství a úlohu obou rodičů v rodině a při výchově dětí, a vědomy si toho, že úloha ženy při zachování rodu by neměla být základem pro diskriminaci, ale že výchova dětí vyžaduje rozdělení odpovědnosti mezi muže a ženy a společnost jako celek, vědomy si toho, že pro dosažení plné rovnoprávnosti mezi muži a ženami je nutná změna tradiční úlohy mužů, jakož i úlohy žen ve společnosti a v rodině, odhodlány realizovat zásady zakotvené v Deklaraci o odstranění diskriminace žen a přijmout za tím účelem opatření nezbytná pro odstranění takové diskriminace ve všech jejích formách a projevech, se dohodly takto:

ČÁST I

Článek 1

Pro účely této úmluvy bude výraz "diskriminace žen" označovat jakékoli činění rozdílu, vyloučení anebo omezení provedené na základě pohlaví, jehož důsledkem nebo cílem je narušit nebo zrušit uznání, požívání nebo uplatnění ze strany žen, bez ohledu na jejich rodinný stav, na základě rovnoprávnosti mužů a žen, lidských práv a základních svobod v politické, hospodářské, sociální, kulturní, občanské nebo jiné oblasti.

Článek 2

Státy, smluvní strany, odsuzují diskriminaci žen ve všech jejích formách, souhlasí s tím, že budou všemi vhodnými prostředky a bez prodlení provádět politiku odstranění diskriminace žen a za tím účelem se zavazují:

- a) zakotvit zásadu rovnoprávnosti mužů a žen ve svých národních ústavách nebo jiných příslušných právních předpisech, pokud v nich ještě není zakotvena, a zajišťovat, prostřednictvím zákonů a jiných vhodných prostředků, praktické uskutečnění této zásady;
- b) přijmout příslušná legislativní a jiná opatření, včetně sankcí tam, kde jich bude třeba, zakazující veškerou diskriminaci žen;
- c) zavést právní ochranu práv žen na rovném základě s muži zajišťovat prostřednictvím příslušných národních soudů a jiných veřejných institucí účinnou ochranu žen proti jakémukoli aktu diskriminace;
- d) zdržovat se zapojení do jakéhokoli aktu nebo praktiky diskriminace žen a zajistit, aby veřejné orgány a instituce jednaly v souladu s tímto závazkem;
- e) přijímat veškerá příslušná opatření pro odstraňování diskriminace žen jakoukoli osobou,

organizací nebo podnikem;

f) přijímat veškerá příslušná opatření, včetně opatření legislativních, ke změně nebo zrušení existujících zákonů, předpisů, obyčejů nebo praktik, které představují diskriminaci žen;

g) zrušit všechna národní trestní ustanovení, jež diskriminují ženy.

Článek 3

Státy, smluvní strany, budou ve všech oblastech, zvláště v politické, sociální, hospodářské a kulturní oblasti, přijímat veškerá příslušná opatření, včetně opatření legislativních, k zajištění plného rozvoje a povznesení žen, s cílem zaručit jim uplatňování a využívání lidských práv a základních svobod na základě rovnoprávnosti s muži.

Článek 4

1. Přijmou-li státy, smluvní strany, dočasná zvláštní opatření, zaměřená na faktické urychlení zrovnoprávnění žen a mužů, nebude to považováno za diskriminaci jak je definována v této úmluvě; v žádném případě však tato opatření nesmí ve svém důsledku vést k zachování nerovnoprávných nebo oddělených měřítek; od těchto opatření bude ustoupeno, až budou dosaženy cíle zrovnoprávnění v oblasti možností a zacházení.

2. Přijmou-li státy, smluvní strany, zvláštní opatření, včetně opatření obsažených v této úmluvě, zaměřená na ochranu mateřství, nebude to považováno za diskriminaci.

Článek 5

Státy, smluvní strany, přijmou veškerá příslušná opatření:

a) ke změně společenských a kulturních zvyklostí pokud jde o chování mužů a žen s cílem dosáhnout odstranění předsudků a zvyků a všech jiných praktik založených na myšlence podřazenosti nebo nadřazenosti některého z pohlaví nebo na stereotypních úlohách mužů a žen;

b) k zabezpečení toho, aby rodinná výchova zahrnovala řádné pochopení mateřství jako společenské funkce a uznání společné odpovědnosti mužů a žen za výchovu a rozvoj jejich dětí, přičemž se rozumí, že zájem dětí se ve všech případech staví na první místo.

Článek 6

Státy, smluvní strany, přijmou veškerá příslušná opatření, včetně opatření legislativních, k potlačení všech forem obchodu se ženami a vykořisťování prostitutek žen.

STATISTICKÉ PŘEHLEDY

*Statistický výkaz č. 1 - kriminalita za období od**1.1.2005 do 31.12.2005*

Sestava 1 VÚSC

Česká republika

Název	Zjištěno	Objasněno		Spácháno skutků					Stíháno, vyšetřováno osob			
		Počet	Doda- tečně	Alko- hol	Reci- divisté	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let	Celkem	Reci- divisté	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let
Znásilnění	596	475	23	88	216	7	26	33	422	177	7	22
Pohlavní zneužívání v závislosti	103	100	1	0	28	0	0	0	69	24	0	0
Pohlavní zneužívání ostatní	772	688	14	18	161	92	153	242	590	122	74	145
Komerč.forma sex.zneuž.v závisl.	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Komerč.forma sex.zneuž. ostatní	8	7	0	1	0	0	1	1	5	0	0	1
Ostatní pohlavní úchytky	179	128	5	15	64	4	7	11	116	53	3	3
Ohrožování mravnosti	37	20	1	0	5	0	2	2	15	3	0	0
Ohrožování pohlavní nemocí	2	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Ublížení na zdraví pohl. nem.	3	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	1
Ubl. na zdr. pohl. nem. z nedb.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kuplířství	123	119	0	1	40	0	0	0	119	29	0	0
Soulož mezi příbuznými	7	7	1	0	1	1	0	1	7	0	1	0
Obchodování s lidmi	16	11	0	0	5	0	0	0	18	5	0	0
Ostatní mravnostní trestné činy	2	1	0	0	1	0	0	0	2	1	0	0
Mravnostní činy celkem:	1 849	1 560	45	123	521	104	190	291	1 367	414	85	172

Statistický výkaz č. 2 - kriminalita za období od

1.1.2006 do 31.7.2006

Sestava 1
VÚSC

Česká republika

Název	Zjištěno	Objasněno		Spácháno skutků					Stíháno, vyšetřováno osob			
		Počet	Doda- tečně	Alko- hol	Reci- divisté	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let	Děti 1-17 let	Celkem	Reci- divisté	Nezletilí 1-14 let	Mladiství 15-17 let
Znásilnění	315	229	15	34	104	4	16	19	214	89	6	19
Pohlavní zneužívání v závislosti	71	68	0	3	25	0	0	0	47	14	0	0
Pohlavní zneužívání ostatní	357	308	10	10	82	34	71	105	277	70	37	58
Komerč.forma sex.zneuž.v závisl.	2	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Komerč.forma sex.zneuž. ostatní	5	4	0	0	2	0	0	0	2	1	0	0
Ostatní pohlavní úchytky	92	63	8	12	27	1	6	7	53	25	1	2
Ohrožování mravnosti	32	24	3	0	5	6	1	7	18	3	5	1
Ohrožování pohlavní nemocí	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Ublížení na zdraví pohl. nem.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ubl. na zdr. pohl. nem. z nedb.	2	2	0	0	0	1	0	1	3	0	1	0
Kuplířství	46	40	2	0	20	0	1	1	57	21	0	1
Soulož mezi příbuznými	3	3	0	0	2	0	1	1	2	1	0	0
Obchodování s lidmi	11	8	0	0	3	0	0	0	6	1	0	0
Ostatní mravnostní trestné činy	3	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Mravnostní činy celkem:	941	755	38	59	270	46	96	141	684	225	50	81

Zdroj: www.mvcr.cz , [cit. 20. 9. 2006]

FOTA Z POLICEJNÍCH RAZÍ PROTI OBCHODNÍKŮM SE ŽENAMI (2005)

Zdroj: ÚOOZ, Policie ČR, 2005

PREVENTIVNÍ AKCE POLICIE ČR – „RODINNÉ ODPOLEDNE“

Zdroj: PIS, SCPP, Policie ČR, 2005

KAZUISTIKY

Osudy obchodovaných žen

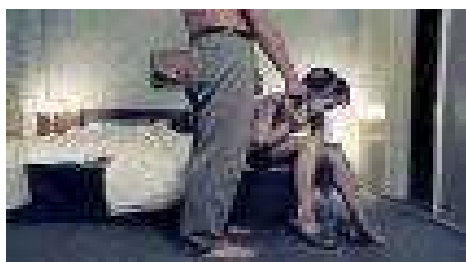
Kazuistika č. 1 – MONIKA

Monika prožila jako otrokyně jeden rok. Svoji životní zkušenost líčí takto: „Bydlela jsem blízko hranic s Německem a jezdívávala tam dělat striptýz. Všechno bylo v pohodě, dokud mi jedna paní nenabídla práci ve Spojených státech.“ (Kryša, 2004) Kuplíři ji kontaktovali na jednom vystoupení a slíbili jí, že by mohla tancovat v Miami, kde si vydělá víc peněz. Poučili ji, jak získat turistické vízum, jak se chovat, a také jí zařídili bydlení v pětihvězdičkovém hotelu, samozřejmě jenom na oko. Všechno vypadalo ideálně. „Na letišti mě čekali dva svalnatci a jedna slečna, která mluvila česky. Byli dost hrubí až vulgární, ale nebylo cesty zpět. Odvezli mě ještě s jednou holkou do nějakého hotýlku. Když rozsvítili, rozběhli se švábi na všechny strany. Taky si od nás vzali pasy a vysvětlili nám, jak to chodí.“ Alena i druhá Češka jim za bydlení a jídlo museli zaplatit denně každá sto dolarů. Pokud je nevydělají, půjdou pryč do bordelu v New Yorku, kde je to ještě horší. Každý den musely dělat striptýz. Za něj si však nevydělaly ani ty peníze, které musely denně odvádět. Nezbyvalo jim nic jiného než si vodit na pokoj zákazníky. „Makat jsme musely každý den, i když jsme byly nemocné. Protože prachy chtěli pořád. Ti chlapi si s námi dělali, co chtěli, protože když sis nevydělal, tak jsi dostal nakládačku. Neexistovalo si stěžovat. Holka, co přijela se mnou, udělala jednou nějaký průšvih, pak ji odvedl Albánc do jiného podniku. Od té doby jsem o ní neslyšela.“ (Kryša, 2004) Majitelé podniku se je snažili naučit fetovat kokain. S těmi, které podlehly, pak měli jednodušší práci. Všechno skončilo až díky vyhazovači z nočního klubu, v němž pracovala. Zamiloval se do ní a odvedl ji pryč. Bez něho a jeho kamarádů by tam možná byla dodnes. „Majitelé bordelu mi pak začali vyhrožovat. V té době jsem už byla těhotná a byli čím dál drsnější. Na mého přítele párkrát vytáhli nůž.“ (Kryša, 2004) Situace byla den ode dne nesnesitelnější. Moničino trápení ukončil až zátah americké FBI, která celý gang rozbila a pozatýkala. (Kryša, 2004)

Kazuistika č. 2 – LENA

Lena žila v Kyjevě sama s matkou. Pracovala v malém kadeřnictví v centru města, matka byla nezaměstnaná, a proto se Lena snažila přivydělávat ještě v kadeřnictví. Tam často docházel zákazník, pan Fedor, který se u ní vždy nechal ostříhat. Byl to její stálý zákazník, často si povídali a jednou se mu Lena svěřila, že je velmi vyčerpaná, a že by ráda změnila zaměstnání. Pan Fedor jí nabídl, že může zařídit velmi dobře placené místo pokojské v jednom hotelu v České republice. Lena byla nadšená. Pan Fedor jí slíbil zajištění odvozu do Čech práci totiž zajistil také pro dalších pět dívek, a tak budou převezeny mikrobusem. Náklady za cestu zaplatí z první výplaty. Potřebné doklady pan Fedor zařídil a pak dívky požádal, aby po příjezdu na místo odevzdaly pasy řidiči.

Probudila se na hranicích, cítila se velmi unaveně i přes to, že vypila poměrně velké množství kávy, kterou jí dal řidič mikrobusu. Hraniční kontrola proběhla bez problémů. Za chvíli zase usnula. Tentokrát ji vzbudil řidič, který jí velmi surově chytil, vytáhl z vozu a nepříteliš přívětivě jí řekl, ať si vezme věci a jde dovnitř. Stáli před nízkým domkem se zataženými roletami a vysokým plotem. Dům stál na odlehlém místě poblíž silnice. Lena zapochybovala, že je to ten hotel, ve kterém by měla pracovat. Namítla řidiči, že si ji asi spletl s jinou dívkou, že ona má pracovat v hotelu ve městě. Řidič jí udeřil. Lena omdlela. Pak se vzbudila v zamčeném pokoji. Definitivně pochopila, že práci pokojské dělat nebude. (*Obchod*, 2001)

Kazuistika č. 3 – LUCIE

Uvedený příběh je bohužel docela častým jevem.

Dvacetiletá Lucie se narodila v Plzni. Od 15 let vyrůstala ve výchovném ústavu, po dosažení zletilosti se vrátila k rodičům do Plzně. Tam se seznámila s Tiborem H., se kterým žila zhruba dva roky na ubytovně. Po půl roce jí Tibor začal nutit k poskytování sexuálních služeb, vyhrožoval, že ji opustí, někdy jí i fyzicky napadal. Nutil ji dělat prostitutku i v době, kdy byla těhotná. V té době Lucie od Tibora utekla a krátce pobývala v azylovém domě. Tibor ji však vyhledal a vyhrožoval, že pokud se k němu nevrátí, požádá o svěřeni dítěte do péče a poté ho nechá umístit do kojeneckého ústavu... Po celou

dobu, kdy Lucie byla v péči La Strady, měla strach, že ji Tibor najde a že přijde o dítě... Po dvou měsících se Lucie rozhodla, že se k Tiborovi vrátí, jak sama říkala, je to jediný člověk, kterého má... (*Život*, 2003)

Příběhy žen, které se staly obětmi obchodu mají většinou podobný konec jako tento. Část žen (pokud se vůbec dostanou do kontaktu s nějakou pomáhající organizací) se vrací do prostředí, ve kterém vyrostly, které je jim srozumitelné a známé.

Kazuistika č. 4: MARCELA

Na tomto příběhu je demonstrována **spolupráce dvou nevládních organizací** a také to, že ne vždy se dobro oplácí stejnou měrou. V tomto případě se jednalo o česko-německou spolupráci.

Marcela prošla pěti diagnostickými ústavami, vyšla zvláštní školu, nedokončila žádný učební obor, nevyučila se. V 17 letech byla oslovena kamarádem, jestli si nechce jet přivydělat do Nizozemska jako „barmanka“. Samozřejmě přikývla, jela do Nizozemska, kde ji vzali pas a přinutili k prostituci.

Při jedné policejní razii byla zatčena, vypovídala, a měla být repatriována do České republiky. Nestalo se tak. Nějakým způsobem se jí podařilo odebrat se do Německa. V Německu se nějakou dobu živila prostitucí, ale potom se obrátila na řádové sestřičky Františkánky o pomoc. Jsou to sestry, které pomáhají takovýmto děvčatům, a ty ji vzaly pod svá ochranná křídla.

Řádové sestry pak oslovily Českou katolickou charitu, zda by jí zde nemohli pomoci. Bylo nutné zlegalizovat pobyt. Byla bez pasu, bez jakýchkoliv dokladů. A rozjela se velká akce, náročná časově, finančně i citově, při které se podařilo na základě nového rodného listu nechat vystavit náhradní cestovní doklad, se kterým přicestovala do České republiky, aby si zde mohla zařídit občanský průkaz a ostatní doklady.

Marcela se velmi bála vrátit do České republiky. Nechtěla se setkat s nikým z rodiny, to naprosto kategoricky odmítala. A cítila také ohrožení, že se setká s někým z „přátel“, kteří ji prodali do Nizozemska. České katolické charitě se podařilo zajistit naprosto utajené ubytování, kde pobyla pět týdnů, než se vše vyřídlilo. Pas a doklady byly vyřízeny, vše se zdárně podařilo. Odjela s pasem na tříměsíční turistické vízum do Německa. A protože byla velmi citově svázána se sestřičkami, zažádala si o dlouhodobý pobyt jako sociální pracovnice v zařízení františkánských sester, které jí dokonce zařídily rekvalifikační kurs na sekretářku. Šťastný konec?

V Německu na narazila, nebo ji vyhledali její „přátelé“. Došlo k něčemu šokujícímu, co nikdo nečekal. Marcela okradla řádové sestry, které se o ní celou dobu staraly, ukradla

jim 10.000 DEM. Musela být samozřejmě z domova sester vyloučena. Při odchodu jí sestry daly kontakty na všechny možné organizace. Turistické vízum jí brzy skončí. Určitě se nevrátí do České republiky a zřejmě se opět vrátí k prostituci, ať již nucené, či dobrovolné. (Praha-Berlín, 2001)

Kazuistika č. 5 – MARINA

Následující případ ilustruje spolupráci nevládní organizace La Strady a Policie ČR.

Marina se narodila v roce 1984, vyrůstala společně se svými šesti sourozenci a rodiči v menším městečku na Slovensku. Později se rodina přestěhovala na vesnici do rodinného domku k prarodičům. Matka o děti příliš nepečovala, nevodila je do školy, Marina byla ve 4. Třídě přerazena do zvláštní školy. Zvláštní učební obor nedokončila; místo návštěv školy byla nucena otcem vykonávat domácí práce a pracovat na hospodářství. V roce 2001 kvůli neshodám z rodiny odešla ke svému staršímu bratrovi a jeho ženě. Ty po krátkém čase navštívili příbuzní, kteří za ni, jak se později dozvěděla, zaplatili deset tisíc korun a odvezli ji do Čech. V Čechách měla pomáhat své tetě v prádelně. Spolu s dalšími dívkami byla ubytována v soukromém bytě v Teplicích a byla nucena, stejně jako ostatní děvčata, vykonávat prostituci. Po několika dnech se jí podařilo utéci a požádat policii o pomoc. Policie kontaktovala La Stradu. Marina trvala na svém návratu k rodině na Slovensko, který jí La Strada následující den zprostředkovala. (*Život*, 2003)

Policejní případ

Kazuistika č. 6 – PACHATELKA – ŽENA OBCHODUJE SE ŽENAMI

Osmatřicetiletá Zdeňka Kosíková byla hlavou gangu, který obchodoval ve velkém se ženami. Podle obžaloby vyvezli členové zločinecké skupiny do zahraničí postupně téměř sto žen, které pak byly donuceny provozovat sexuální služby. Ženy z ČR pracovaly mimo jiné ve vídeňském Moulin Rouge nebo klubech Beatrix v Salcburku či Maxmilie v Mnichovně. Soud v roce 2004 poslal bývalou striptérku z Bruntálska na tři roky do vězení. Navíc musí zaplatit peněžité trest 100.000 korun a pět let má zakázáno zprostředkovávat v zahraničí taneční vystoupení. Kosíková brala provize a rozhodovala o rozdělení zisku. Zbývajícím členům skupiny, čtyřem ženám a osmi mužů soud udělil podmíněné tresty. (*Soud*, 2004)

KLADENÉ OTÁZKY PŘI POLOSTRUKTUROVANÝCH ROZHOVORECH

1. OTÁZKY PRO RESPONDENTY – ZÁSTUPCE POLICIE ČR A MV ČR

- Jak vnímáte prostituci, návrh zákona o regulaci prostituce a jak nahlížíte na problematiku obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování?
- Existuje spolupráce s NNO?
- Je písemně zakotvena? Pokud ano, mohu získat kopii dokumentu?
- Existují přehledy či evidence společných akcí s NNO?
- Na jakých projektech Policie ČR (MV ČR) s NNO spolupracovaly nebo spolupracují?
- Jakým způsobem v praxi fungovala Národní strategie proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR z roku 2003?
- Jak v praxi funguje Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi?
 - s jakými NNO Policie ČR (MV ČR) přímo spolupracuje?
- V čem se liší Národní strategie 2005-2007 od předchozí?
- Zda a jak konkrétně Policie ČR (MV ČR) spolupracuje s La Stradou, Charitou, Organizací pro pomoc uprchlíkům, Poradnou pro občanství, občanská a lidská práva a jinými NNO? Jak spolupracuje s mezivládní organizací IOM?
- Existuje koordinační mechanismus mezi státními a nestátními subjekty ohledně obchodování se ženami?
- Jak celkově hodnotíte spolupráci s NNO (pozitiva, negativa)?
- Co je třeba zlepšit? Máte nějaká konkrétní doporučení nebo možná opatření pro zlepšení spolupráce s NNO?

2. OTÁZKY PRO RESPONDENTY – ZÁSTUPCE NNO A MEZIVLÁDNÍ ORGANIZACE IOM

- Jak vnímáte prostituci, návrh zákona o regulaci prostituce a jak nahlížíte na problematiku obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování?
- Existuje spolupráce s Policií ČR (MV ČR)?
- Je písemně zakotvena? Pokud ano, mohu získat kopii dokumentu?

- Existují přehledy či evidence společných akcí s Policií ČR (MV ČR)?
- Na jakých projektech NNO s Policií ČR (MV ČR) spolupracovaly nebo spolupracují?
- Jakým způsobem v praxi fungovala Národní strategie proti obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování v ČR z roku 2003?
- Jak v praxi funguje Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi?
 - jaká je úloha NNO?
- V čem se liší Národní strategie 2005-2007 od předchozí?
- V jaké oblasti spolupracuje IOM s NNO?
- Existuje koordinační mechanismus mezi státními a nestátními subjekty ohledně obchodování se ženami?
- Jak celkově hodnotíte spolupráci s Policií ČR (MV ČR) - pozitiva, negativa?
- Co je třeba zlepšit? Máte nějaká konkrétní doporučení nebo možná opatření pro zlepšení spolupráce s Policií ČR (MV ČR)?

PROJEKTY OBECNĚ PROSPĚŠNÉ SPOLEČNOSTI LA STRADA

- Na podzim roku 2001 za financování UNHCR se La Strada podílela na realizaci výzkumu zpracovávaného Etnologickým ústavem ČAV, zaměřeného na ohrožení žadatelek o azyl obchodem s lidmi, který potvrdil jejich potenciální ohrožení.
- V období od září do listopadu 2002 se spolupodílela na sérii výcviků psychosociální péče ohrožení nebo vystavené sexuálnímu a komerčně sexuálnímu zneužívání v České republice. Školení byli mimo jiné policisté, což odráží kooperační vztah mezi nevládní organizací a policií.
- Od února do června 2002 se zabývala projektem „Komerční a sexuální zneužívání dětí v ČR“.
- V období od února do srpna 2002 byl realizován projekt, jehož záměrem bylo v pěti zemích provést výzkumnou studii analyzující spolupráci mezi jednotlivými aktéry činnými v oblasti boje proti obchodování s lidmi.
- V lednu 2002 se v Praze uskutečnil týdenní trénink, který měl za cíl předat zkušenosti a dovednosti s řešením problematiky obchodu s lidmi z hlediska státních i nestátních subjektů v ČR zástupcům vládních institucí a nevládních organizací z Ukrajiny.
- Mezinárodní konference financovaná z prostředků Evropské unie se uskutečnila v lednu až červnu 2002, kde La Strada vystupovala jako partnerka projektu. Záměrem projektu „Policie a obchod s lidmi – systém kontrol a ochrany obětí“ byla výměna zkušeností z oblasti policejní kontroly jako prevence obchodu s lidmi, trénink pro policii a role policisty v souvislosti s podporou obětí. Této konference se zúčastnili zástupci nestátních a státních institucí ze šesti zemí Evropy.
- Na jaře 2001 probíhala informační kampaň na pohledech Boomerang, která byla financována MV ČR a jejím cíle bylo prostřednictvím pohlednic zdarma distribuovaných v barech v ČR informovat veřejnost o kontaktních místech v souvislosti s obchodem se ženami a celkově s násilím na ženách.
- Projekt „Vzdělávání profesionálů“, především ze složek Policie ČR, v oblasti práce s obchodovanými osobami se uskutečnil v srpnu 2002 až únoru 2003 za podpory ambasády USA v Praze. Byl zaměřen na prohloubení informovanosti policistů i

z ÚOOZ, SKPV a Cizinecké a pohraniční policie o problematice obchodu s lidmi. V rámci projektu byly zrealizovány tři tréninkové semináře pro 57 osob z řad policie. Byla vytvořena informační databáze, která obsahuje cca 400 dokumentů, publikací a linků v českém a anglickém jazyce.

- V období od března 2003 do března 2004 probíhal projekt „Lidská práva v praxi – prevence obchodu se ženami v romské komunitě“, který byl financován Nadací Open Society Fund Praha a OSI/OSJI Budapest.
- Ambasáda USA, program SEED finančně podpořil v roce 2003 projekt „Regionální networking proti obchodu s lidmi a monitoring situace v sedmi regionech ČR“, jehož výsledkem bylo vytvoření sítě spolupracovníků v rizikových regionech.
- Za podpory Global Fund for Women proběhl v roce 2004 Výzkum zdravotního stavu obchodovaných žen.
- V roce 2004 se také uskutečnil Tri-laterální projekt prevence obchodu s lidmi, jehož cílem bylo vytvoření tri-laterálního networku ČR, Slovenska, Polska proti obchodu s lidmi. Vzniklo multi-jazykové CD s informačními materiály a texty; dále publikace o obchodu s lidmi ve Střední Evropě.
- Tri-laterální projekt prevence a boje proti obchodu se ženami v romských komunitách probíhal v letech 2005-2006 za finanční podpory EU, programu Daphne v ČR, Slovensku a Polsku. Cílem bylo předání zkušeností, aplikace specifického modelu prevence obchodu se ženami na slovenskou situaci a vyškolení komunitních pracovníků v romských komunitách.
- Projekt prevence zneužívání žen v prostituci se uskutečňoval v Chebu a Praze v období od 2005-2006 za financování Slovak-Czech Women's Fund. Cílem bylo za použití provokativních billboardů zvýšit povědomí o obchodu se ženami pro sexuální zneužívání u potenciálních konzumentů sexuálních služeb a u široké veřejnosti, motivovat k pomoci ženám nucených do prostituce a také upozornit na skutečnost, že některé ženy prostituují dobrovolně.
- V současné době je realizován „Projekt Reálné alternativy – sociální inkluze pro oběti obchodu s lidmi a komerčně zneužívané osoby“, který je financován Operačním programem Rozvoj lidských zdrojů MPSV a Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR. Cíle projektu orientují na možnost zaměstnávání obětí obchodu s lidmi a komerčně zneužívaných osob a tím dosáhnout jejich sociální inkluze a přímo navázat na Národní strategii boje proti obchodování

s lidmi, která se mimo jiné zaměřuje na zvyšování sociální inkluze a zaměstnanosti obětí.

(La Strada, *Projekty*, 2006)

EMAIL Z NNO ROZKOŠ BEZ RIZIKA

Hledej email

[Rozšířené hledání](#)
[Filtruj příchozí poštu](#)
[Napiš email](#)
[Napiš sms](#)
Doručené
[Odeslané](#)
[Rozepsané](#)
[Spam a viry](#)
[Koš](#)
[Editace složek](#)
[Adresář](#)
[Nastavení](#)
Od: lavija@centrum.cz

Předmět: Fwd: Re: obchodování se ženami

Datum: 4.6. 2006, 11:01

Původní zpráva:

> Od: malinova@rozkosbezrizika.cz
 > Komu: <lavija@centrum.cz>
 > CC:
 > Datum: 29.05.2006 12:31
 > Předmět: Re: obchodování se ženami
 >

Dobrý den,

je mi to moc líto, ale tuto problematiku primárně neděláme, snažíme se zaměřit spíše na násilí na ženách. Tímto Vás chceme také poprosit, abyste nás neuváděla v kontextu s touto problematikou ve své práci.

Děkujeme za pochopení

S pozdravem Hamerníková

Rozkoš bez Rizika

Bolzanova 1, 110 00 Praha 1

tel: +420 224 234 453 /fax: +420 224 236 162

email: rozkospraha@rozkosbezrizika.cz

www.rozkosbezrizika.cz

----- Original Message ----- From: <lavija@centrum.cz>

To: <malinova@rozkosbezrizika.cz>

Sent: Saturday, May 20, 2006 1:56 PM

Subject: obchodování se ženami

> Dobrý den,
 > jsem studentka FHS, UK, obor Sociální politika a sociální práce a >
 policistka z Českých Budějovic a v současné době pracuji na diplomové >
 práci "Spolupráce Policie ČR s neziskovými organizacemi v boji proti >
 obchodování se ženami za účelem sexuálního vykořisťování".
 > Jelikož Vaše organizace spolupracuje mimo jiné s Policií ČR v uvedené >
 oblasti, obracím se na Vás s prosbou o poskytnutí rozhovoru. Zajímá mě >
 zejména, jak v praxi funguje Program podpory a ochrany obětí, projekty >
 týkající se obchodování s lidmi, koordinační mechanismus, společné akce...
 > a celkově hodnocení spolupráce s policií.
 > Jsem z Českých Budějovic, takže jsem bohužel limitovaná touto
 vzdáleností. > V Praze budu ve dnech 30.5 až 1.6., kde mám domluvené
 rozhovory např. na > OBP MV, ÚOOZ.
 > Bylo by, prosím Vás, možné k Vám v uvedených dnech zajít a zeptat se k >
 uvedenému tématu na několik otázek? Pokud ano, navrhněte, prosím, termín a
 > hodinu možného rozhovoru.
 > Děkuji Vám.
 > S pozdravem,
 > Jaroslava Hrabětová

O autorovi

Mgr. Jaroslava Hrabětová

narozena 15. 3. 1978, České Budějovice, npor., Mgr., policistka.

V letech 1992-1996 studovala na Česko-anglickém gymnasiu v Českých Budějovicích, které zakončila maturitní zkouškou; ve stejném roce pracovala jako au-pair ve Velké Británii a složila státní jazykovou zkoušku z anglického jazyka. 1. 12. 1996 byla přijata do služeb Policie České republiky do funkce policejní inspektor, absolvovala internátní studium na Střední policejní škole MV v Jihlavě (1996-1998). Po ukončení studia byla zařazena na výpomoc do Prahy na Místní oddělení Nové Město, Praha 2. V roce 1998 nastoupila na Obvodní oddělení České Budějovice. Ke dni 1. 10. 1999 ve funkci policejní rada a posléze ve funkci policejní komisař nastoupila na Službu kriminální policie a vyšetřování Správy Jihočeského kraje. V roce 2000 absolvovala půlroční internátní rekvalifikační kurz na Střední policejní škole MV Praha.. Od roku 2000 do roku 2003 studovala na Policejní akademii České republiky, ve studijním programu „bezpečnostně právní studia“; bakalářské studium ukončila státní závěrečnou zkouškou a obhajobou bakalářské práce na téma „Mentální retardace a její projevy v kriminálním jednání“. Od roku 2003 do roku 2005 studovala magisterský studijní program „bezpečnostně právní studia“ na Policejní akademii České republiky, studijní obor policejní management a kriminalistika, který zakončila státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce na téma „Obchod se ženami“. Na Policejní akademii působila jako pomocná vědecká síla na Katedře společenských věd a dvakrát se zapojila do studentské vědecké odborné činnosti s pracemi na témata: „Mentální retardace v policejní praxi“ a „Ženská obřízka“. Od roku 2003 do současné doby studuje magisterský studijní program „sociální politika a sociální práce“ na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy, studijní obor občanský sektor a v roce 2006 chce obhájit diplomovou práci na

téma „Spolupráce Policie České republiky s nevládními neziskovými organizacemi v boji proti obchodu se ženami za účelem sexuálního vykořisťování“.

V současné době je na rodičovské dovolené, pečuje o roční dceru Nelu a pokud čas dovolí, věnuje se svým zálibám, mezi které patří cestování, turistika, divadlo, výstavy, fotografování, četba a hudba.

Slovník důležitých jmen a pojmů

Anheier, Helmut K., politolog a sociolog, zakladatel Centre for Civil Society na London School of Economics; od roku 2002 profesor a ředitel Center for Civil Society, School of Public Policy and Social Research, University of California, Los Angeles, USA. Zabývá se zejména problematikou občanského a neziskového sektoru. (Dohnalová, 2003)

Církev, dobrovolné sdružení osob stejné náboženské víry v organizaci s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy a obřady, upravuje zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností. (Dohnalová, 2003)

Empowerment, uvědomování si vlastní hodnoty, svobody rozhodování a o tom, že jsou naše slova vyslyšena; princip vychází z předpokladu, že se osoba může aktivně bránit či snižovat riziko negativních jevů tehdy, má-li k dispozici dostatečně informací, dovedností a především je-li motivována tyto aktivně a samostatně využívat. (<http://www.strada.cz/cz/prevence>)

Feminizace chudoby, zvyšující se podíl a převaha chudoby mezi ženami ve srovnání s muži.

Frič, Pavol, sociolog, přednáší v Institutu sociologických studií UK na Fakultě sociálních věd problematiku aktuálních sociálních problémů a sociologii sociálních hnutí; pracuje v CESES.

Gender, sociální konstrukt, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. (<http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml>)

Instituce, každý obecně praktikovaný způsob jednání sloužící naplnění určité reálné nebo fiktivní potřeby.

Nadace, účelové sdružení majetku zřízené a vzniklé podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, pro dosahování obecně prospěšných cílů, k dosahování účelu používá výnosů z nadačního jmění a ostatní majetek nadace. (Dohnalová, 2003)

Nadační fond, účelové zřízení majetku zřízené a vzniklé podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, pro dosahování obecně prospěšných cílů, k dosahování účelu používá všechen svůj majetek. (Dohnalová, 2003)

Obecně prospěšná společnost, typ právnické osoby zajišťující obecně prospěšné služby za rovných podmínek a podléhající nezávislé kontrole veřejnosti; zákonná úprava obsažena v zákoně č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech.

Občanská společnost, společnost lidí, kteří jsou si rovni před zákonem, vzniká v procesu modernizace a označuje společenské a ekonomické uspořádání, zásady a instituce mimo rámec státu; je sférou společenské autonomní samoorganizace mimo sféru politické moci. (Dohnalová, 2003)

Občanské sdružení, typ NNO, jejímž základem je zapojování občanů do činnosti těchto sdružení na osobním členském principu; zákonná úprava obsažena v zákoně č. 83/1990, o sdružování občanů

Občanský sektor, institucionalizované vyjádření života občanské společnosti; tvoří ho neziskové organizace, které jsou formou dobrovolného sdružování občanů sdílejících společné hodnoty a ochotných spolupracovat na společném díle. (Potůček, 1997)

Obchod s lidmi, „Obchodem s lidmi se rozumí najímání, přepravování, převádění, přechovávání nebo přijímání osob na základě vyhrožování, použití síly či jiných forem nátlaku, pomocí únosu, podvodu, lži či zneužití moci nebo bezmocnosti osoby, případně poskytování či přijímání finančních prostředků či jiných výhod k získání souhlasu osoby, která má v moci jinou osobu, s úmyslem tuto osobu zneužívat. Zneužíváním se mimo jiné rozumí využívání jiných osob k prostituci či jiným formám sexuálního zneužívání, nucená práce či služby, otroctví či praktiky podobné otroctví, útisk nebo odjímání orgánů.“ (Palermský protokol, 2000)

Odbor bezpečnostní politiky MV ČR je věcným gestorem za problematiku obchodování s lidmi v resortu MV ČR a plní funkci národního reportéra. Odbor bezpečnostní politiky je odpovědný za zpracování analytických a koncepčních materiálů, mimo jiné i za vyhodnocení plnění úkolů a aktualizace Strategie a je gestorem za realizaci a koordinaci „Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi.“

Odbor prevence Ministerstvo vnitra ČR rozpracovává systém prevence. V České republice je prevence kriminality organizována na třech úrovních: 1. mezirezortní, 2. rezortní, 3. místní, do níž jsou zapojeny orgány veřejné správy, policie, nevládní organizace a další instituce působící v obcích. Odbor prevence MV ČR má pět oddělení: 1. Oddělení pro lidská práva, 2. Oddělení dobrovolnické služby, 3. Oddělení ekonomiky, 4. Oddělení ekonomiky a organizace prevence kriminality, 5. Oddělení programů prevence kriminality. V oblasti prevence kriminality existují také preventivně informační skupiny Policie České republiky, které působí na úrovni okresních, městských nebo obvodních

ředitelstvích. Jejich úkolem je mimo jiné i komunikace a spolupráce s neziskovými organizacemi.

Organizace občanské společnosti (OOS), organizace, které umožňují jednotlivcům sdružovat se k podpoře společných zájmů, hájit práva skupin a jednotlivců, podporovat specifické projekty zaměřené na zlepšení kvality života;. vyjadřují organizační aspekt širšího pojmu občanská společnost (Frič, 2006)

Policie České republiky (Policie ČR) je ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky, který plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti v rozsahu vymezeném ústavními zákony, zákony a ostatními obecně závaznými právními předpisy. Policie České republiky (dále Policie ČR) mimo jiné chrání bezpečnost osob a majetku, odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele, vede boj proti terorismu, koná vyšetřování o trestných činech atd. Policie je podřízena Ministerstvu vnitra ČR a spolupracuje se státními orgány, orgány obcí, právníckými a fyzickými osobami. Policie ČR se snaží činit nezbytná opatření k předcházení a zamezování trestné činnosti, také by měla sloužit k výchově občanů. (z.č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky)

Potůček, Martin, sociolog a analytik veřejné politiky, od roku 1989 působí jako vysokoškolský učitel na VŠE, UK v Praze, kde je ředitelem Institutu sociologických studií Fakulty sociálních věd, spolu se svými kolegy na počátku 90. let založil nový obor magisterského a doktorandského studia Veřejná a sociální politika.

Nevládní neziskové organizace, formálně občanská sdružení, nadace, nadační fondy, zařízení církví a obecně prospěšné společnosti, které vyvíjejí činnost buď ve prospěch svých členů, anebo ve prospěch veřejnosti. Jsou to organizace, které vyplňují prostor mezi trhem, státem a rodinou.

Salamon, Lester M., americký sociolog, profesor na John Hopkins University, ředitel Johns Hopkins Institute for Policy Studies a Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, zabývá se neziskovým sektorem.

Správa uprchlických zařízení MV ČR, organizační složka státu a instituce, jejímž cílem je poskytovat služby žadatelům o azyl, zajišťovat základní životní potřeby a důstojnou existenci osobám žádajícím v ČR o azyl po dobu vyřizování jejich procedury odborem azylové a migrační politiky MV ČR. Těmto osobám poskytuje bezplatně stravu, hygienické potřeby, zdravotní péči, předškolní výchovu, sociální a psychologické poradenství a nabízí volnočasové aktivity. (<http://www.mvcr.cz/ministerstvo/suz/sluzby.html>)

Transparency International, NNO, která vznikla v roce 1998 jako občanské sdružení a v roce 2004 se transformovala na obecně prospěšnou společnost. Jejím posláním je mapovat stav korupce v ČR a svou činností aktivně přispívat k jejímu omezování.
(<http://www.transparency.cz>)

Trh, samoregulační systém, v němž poptávka a nabídka, dosažený zisk či ztráta alokují vzácné zdroje (statky) efektivněji než kterýkoli z dalších známých regulačních mechanismů. (Potůček, 1997)

Rejstřík

ADCH Praha, Dům sv. Terezie, 48
Altera, 51
Anheier, 8, 37, 38
Animus Association, 51
Aperio – Společnost pro zdravé rodičovství, 50
Asociace podnikatelek a manažerek ČR, 50
Aspekt, 51
Bílý kruh bezpečí, 47
Centrum JANA, 45
Community policing, 75
Česká ženská lobby, 49
Český helsinský výbor, 48
Český svaz žen, 49
Electra, 47
Evropská ženská lobby, 51
Feminizace chudoby, 15
Feminizace migrace, 15
Forum 50%, 50
Gender Studies, 48
Charita, 38, 42, 86
IOM, 17, 38, 43, 86
KARO/Marita P, 45
Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách, 48
Kriminální statistiky, 18
Kruh podpory JANA zasp. sdruž, 51
La Strada, 38, 39, 41, 43, 54, 84, 92
Lidská práva, 26, 28
Mezinárodní křesťanská organizace proti obchodu se ženami, 51
Migrační vzorce, 16
Nadace Open Society Fund, 50

Národní strategie boje proti obchodování s lidmi, 54, 55, 56, 83

Násilí páchané na ženách, 22, 46

Nesehnutí Brno, 49

NNO, 8, 35, 36, 52, 77, 87, 89

Občanské sdružení Ulice, 44

Občanský sektor, 36, 38

Oběť, 34, 60

Obchod se ženami, 7, 9, 10, 13, 18, 23, 24, 27, 33, 46, 48, 88, 90, 91

Obchodování s lidmi, 7, 10, 12, 13, 17, 60, 79, 81, 82

Organizace pro pomoc uprchlíkům, 50

Organizovaná trestná činnost, 13

Organizovaný zločin, 18, 19, 20, 21

Otevřená společnost, 49

Pachatelé, 25

Palermský protokol, 10, 12

Pansophie, 47

Policie ČR, 14, 31, 35, 43, 53, 58, 82

Poradna pro uprchlíky, 50

Poradna pro ženy v tísní – program Ligy lidských práv, 48

PREV Centrum, 45

Prevence, 89

Pro Família, 52

proFem, 46

Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi, 22, 55, 57, 59, 63

Projekt Magdala, 69

Projekty Phare, 68

Prostituce, 17, 25, 29, 77

ROSA, 46

Rozkoš bez rizika, 38, 43

Salamon, 8, 36, 37, 38

Sexuální vykořisťování, 11, 19, 29

Slezská diakonie – poradna Elpis, 47

Služby Dobrého Pastýře v České republice, 46

Soroptimist International, 51

Spolupráce Policie ČR s NNO, 7, 52, 54
Studie Ivan Gabal Analysis & Consulting, 89
Time for Life in the Streets, 45
Transparency International, 53
Unie katolických žen, 49
ÚOOZ, 32, 34, 42, 59
Ženy bez násilí, 47